

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN GİRİŞİMCİLİK
EĞİLİMİ ÜZERİNE ETKİSİ
VE BİR ARAŞTIRMA

Umut AYAR
2501100529

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Ebru DOĞAN

İSTANBUL – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : UMUT AYAR Numarası : 2501100529
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : İŞLETME (İKTİSAT) Danışmanı : DOÇ. DR. EBRU DOĞAN
Tez Savunma Tarihi : 13.06.2019 Saati : 14.00
Tez Başlığı : GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÜZERİNE ETKİSİ VE BİR ARAŞTIRMA

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUGUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. FATMA ŞEBNEM ARIKBOĞA		KABUL
2- DOÇ. DR. EBRU DOĞAN		KABUL
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ DENİZ PALALAR ALKAN		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. SÜLEYMAN AHMET MENTEŞ		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ BUKET AKDÖL		

ÖZ

GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÜZERİNE ETKİSİ VE BİR ARAŞTIRMA

UMUT AYAR

Girişimcilerin istihdam yaratma ve işsizliği önleme konusundaki performansları geniş ölçekli olarak araştırılmış ve birçok yönden ekonomilere olumlu katkıları olduğu görülmüştür. Girişimcileri destekleyerek durgun ekonomileri canlandırmak amacıyla ülkeler birçok çalışma yürütmektedirler. Girişimciliğin sonradan öğrenilebileceğinin de kanıtlanmasıyla özellikle A.B.D. ve Avrupa’da girişimcilik eğitimlerine önem verilmiştir. Türkiye’de de KOSGEB başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluş girişimciliğin yaygınlaştırılması adına çalışmalar yürütmektedir.

Bu çalışmada, girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkileri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, gerek demografik özellikler gerekse de eğitim yönüyle oluşan eğilim ele alınmıştır. Bu doğrultuda demografik özellikler ve girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkileri hipotezler kurularak test edilmiştir. Yüz-yüze anket yöntemiyle elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda, girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, gençlerin ve yükseköğretim mezunlarının da diğerlerine göre girişimcilik eğiliminde daha önde oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcilik Eğitimi, Girişimcilik Eğilimi

ABSTRACT

THE EFFECT OF ENTREPRENEURSHIP EDUCATION ON ENTREPRENEURSHIP INTENTION AND A RESEARCH

UMUT AYAR

The performances of entrepreneurs in employment creation and prevention of unemployment have been researched in large scale and it has been seen that they have positive contributions to economies in many ways. By supporting of entrepreneurs, countries carry out many studies to stimulate stagnant economies. Proving that entrepreneurship can be learned later, it has been given importance on entrepreneurship training especially in the U.S.A. and Europe. Many institutions, including KOSGEB, work in Turkey to promote entrepreneurship.

In this study, the effects of entrepreneurship trainings on entrepreneurship tendency have been tried to be measured. Intentions through both the demographic and education are considered. The effects of demographic characteristics and entrepreneurship education on entrepreneurship tendency have been tested by hypotheses. As a result of the evaluation of the data obtained by the face-to-face survey method, it was revealed that entrepreneurship education had a positive effect on entrepreneurship tendency. Also the youngers and higher education graduates were more advanced in entrepreneurship tendency than others.

Key Words: Entrepreneurship, Entrepreneurship Education, Entrepreneurship Intention

ÖNSÖZ

Küreselleşme ile ülkeler birçok yönden avantaj sağlarlar da dünyanın birçok yerinde işletmeler üretim faktörlerine ulaşım sağlayabildiklerinden rekabet de yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Bu noktada yeni istihdam olanakları yaratması ve ekonomiye olan katkıları ile birlikte yenilikçi girişimler rekabetçi piyasalarda avantaj sağlama açısından ülkelerin önemli bir faktörüdür. Üretim süreçleri, patentler ve yeni ürünlerle işletmeler ve dolayısıyla da ülkeler daha önce denenmemiş süreçler ve ürünler ile ön plana çıkmaktadırlar. İhracat ve know-how paylaşımı üretimi arttırmakta ve bunun sonucunda da istihdam artarak işsizlik rakamları azalmakta ve ülke ekonomisi için önemli kazanımlar elde edilmektedir.

Bu çalışmada, girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmış ve Türkiye'deki girişimcilik ekosistemine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmanın yürütülmesinde katkı ve desteğini esirgemeyen danışmanım değerli hocam Doç. Dr. Ebru DOĞAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Umut AYAR

İstanbul – 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

1.1. GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI.....	2
1.2. GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ	6
1.2.1. Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)’nde Girişimcilik	9
1.2.2. Avrupa’da Girişimcilik.....	13
1.2.3. Türkiye’de Girişimcilik	17
1.3. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ	22
1.3.1. Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)’nde Girişimcilik Eğitimi	24
1.3.2. Avrupa’da Girişimcilik Eğitimi	27
1.3.3. Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi	33

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

2.1. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİN TANIM VE KAPSAMI.....	38
2.2. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİN OLUŞUMU İLE İLGİLİ MODELLER ...	41
2.2.1. Girişimsel Eylem Modeli.....	42
2.2.2. Planlanmış Davranış Teorisi	44
2.2.3. Girişimsel Tutum Oryantasyonu.....	45
2.2.4. Temel Eğilim Modeli	46
2.2.5. Girişimsel Potansiyel Modeli.....	47
2.2.6. Davidsson Modeli	48
2.3. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER	48
2.3.1. Kişilik Özellikleri.....	49
2.3.1.1. Başarma İhtiyacı.....	49
2.3.1.2. Kontrol Odağı.....	50
2.3.1.3. Risk Alma Eğilimi.....	51
2.3.1.4. Belirsizliğe Karşı Tolerans.....	52
2.3.1.5. Yenilikçi Olma.....	53
2.3.1.6. Kendine Güven Duyma.....	53

2.3.2. Demografik Faktörler.....	54
2.3.2.1. Aile.....	54
2.3.2.2. Cinsiyet.....	55
2.3.2.3. Yaş.....	57
2.3.3. Sosyo Kültürel Etkiler.....	57
2.3.3.1. Çevre.....	57
2.3.3.2. Eğitim.....	59
2.4. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	60
2.4.1. Yapılan Çalışmalar.....	63
2.4.1.1. Türkiye'de Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkileri ile İlgili Araştırmalar.....	63
2.4.1.2. A.B.D. ve Avrupa'da Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkileri ile İlgili Araştırmalar.....	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÜZERİNE ETKİSİ VE BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI	71
3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ VE YÖNTEMİ	73
3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEM	74

3.4. SINIRLILIKLAR.....	75
3.5. ANALİZ VE BULGULAR.....	75
3.5.1 Güvenilirlik Analizi.....	79
3.5.2. Demografik Özelliklerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi.....	80
3.5.3. Regresyon Analizi.....	87
3.6. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	95
SONUÇ.....	98
KAYNAKÇA	100
EKLER.....	122

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Girişimcilik Eğitimi İle Bağlantılı Strateji Gelişimini Etkileyen Temel Avrupa Politika Belgeleri.....	29
Tablo 3.1. Örneklem Hesaplama	75
Tablo 3.2. Demografik Özellikler	76
Tablo 3.3. <i>t Testi</i> Tablosu	81
Tablo 3.4. Anova Tablosu	83
Tablo 3.5. R^2 Değeri	87
Tablo 3.6. Anova Analizi	87
Tablo 3.7. Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi.....	88
Tablo 3.8. R^2 Değeri (Cinsiyet)	89
Tablo 3.9. Anova Analizi (Cinsiyet)	89
Tablo 3.10. Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi (Cinsiyet)	90
Tablo 3.11. R^2 Değeri (Yaş)	91
Tablo 3.12. Anova Analizi (Yaş)	91
Tablo 3.13. Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi (Yaş) ..	92
Tablo 3.14. R^2 Değeri (Eğitim Düzeyi)	92
Tablo 3.15. Anova Analizi (Eğitim Düzeyi)	93
Tablo 3.16. Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi (Eğitim Düzeyi)	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Girişimsel Niyet Modeli	40
Şekil 2.2. Niyet-Yön Modeli.....	41
Şekil 2.3. Girişimsel Eylem Modeli.....	43
Şekil 2.4. Planlanmış Davranış Teorisi.....	44
Şekil 2.5. Temel Niyet Tabanlı Süreç Modeli	46
Şekil 2.6. Girişimsel Potansiyel Modeli	47
Şekil 3.1. Araştırma Modeli.....	73

KISALTMALAR LİSTESİ

A.B.D.	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
BİGG	: Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı
EIT	: European Institute of Innovation & Technology (Avrupa Teknoloji Enstitüsü)
GEM	: The Global Entrepreneurship Monitor (Küresel Girişimcilik İzleme Programı)
GİSDEP	: Girişim Sermayesi Destekleme Programı
İŞGEM	: İş Geliştirme Merkezi
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
OECD	: The Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
PAGE	: The Presidential Ambassadors for Global Entrepreneurship Program (Küresel Girişimcilik Programı Başkanlık Elçileri)
SBA	: The U.S. Small Business Administration (Birleşik Devletler Küçük İşletmeler Başkanlığı)
SBIR	: The Small Business Innovation Research (Küçük İşletmeler Yenilik Araştırmaları Programı)
SMC	: Junior Achievement Young Enterprise Student Mini-Company (Küçük Öğrenci Şirket Programı)
STTR	: The Small Business Technology Transfer (Küçük İşletmeler Teknoloji Transfer Programı)
TDK	: Türk Dil Kurumu
TEA	: Total Early-Stage Entrepreneurial Activity (Toplam Erken Dönem Girişimcilik Aktivitesi)
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Girişimciliğin geçmişi uzun yıllar öncesine dayansa da küresel anlamda önem kazanması özellikle 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başında olmuştur. Ekonomik durgunluk ve işsizlikle mücadele eden ülkeler için girişimler ekonomik durgunluğu aşmada, işsizliği azaltmada ve yeni ürünlerle rekabetçi piyasalarda ön plana çıkmada önemli bir araç olmuştur. Yeni girişimler kurulması ve girişimlerin sağlıklı bir biçimde büyüyerek yenilikçi ürünler piyasaya sürebilmeleri için hkmetler destekler vermişlerdir. Bu anlamda girişimcilik eğilimine etki eden faktörler literatürde sıklıkla tartışma konusu olmuş ve konu hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Girişimciliğin bir disiplin olarak kabul edilmesiyle girişimcilik eğitimi de birçok ülke tarafından girişimci yetiştirmek amacıyla başvurulan yollardan biri olmuştur.

Bu çalışmada, girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Yüzyüze anket yöntemiyle uygulamalı girişimcilik eğitimi alan katılımcılardan elde edilen veriler değerlendirilerek oluşturulan model test edilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde girişimcilik ve girişimcilik eğitimi üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, girişimcilik ile ilgili kavramlar ve girişimciliğin tarihçesi; Türkiye, Avrupa ve A.B.D.'deki girişimcilik ve girişimcilik eğitimi ile ilgili olarak yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

İkinci blmde, girişimcilik eğilimi üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede, girişimcilik eğilimi ile ilgili oluşturulan modeller, girişimcilik eğilimine etki eden faktörler ve eğitim-eğilim ilişkisi incelenmiştir.

nc blmde ise, araştırmanın veri toplama, analiz, bulgular ve bulguların değerlendirilmesi kapsamında, girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Girişimciliğin sonradan öğrenilebileceğinin birçok araştırma ile desteklenmesinin ardından işsizliği azaltmak ve ekonomileri canlandırmak amacıyla yeni girişimcilerin yetiştirilmesi için girişimcilik eğitimleri önem kazanmaya başlamıştır. Eğitimler ile sadece girişimciliğin aşamaları öğretilmemekte, girişimciliğin bir düşünce sistemi olarakta toplumda yer edinmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu bölümde girişimcilik ile ilgili tanımlar ve tarihsel gelişimden bahsedilerek Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.), Avrupa ve Türkiye’deki durum anlatılacak ve daha sonra girişimcilik eğitimi ve Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.), Avrupa ve Türkiye’deki uygulamalar anlatılacaktır.

1.1. GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI

Girişimcilik 20.000 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. İlk bilinen ticaret milattan önce 17 binli yıllarda Yeni Gine’de halk arasında değiş tokuş şeklinde olmuştur.¹

Girişimcilik kavramı 17. yüzyılın başlarında hükümet ile fiyatları sabitleyerek sözleşme yapan kişileri ifade etmek için kullanım alanı bulmuştur.² Cantillon, girişimci ifadesini 1700’lü yılların başında ilk kullanan ekonomist olmuştur. Literatüre en çok katkı veren kişi olan Cantillon’a göre; girişimci, masrafların sabit,

¹ Johnson Hur, “History of Entrepreneurship”, (Çevrimiçi) <https://bebusinessed.com/history/history-of-entrepreneurship/>, 22.03.2019.

² Salih Ercan, İsmail Gökdeniz, “Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan”, **Bilgi**, 2009, s.61,62.

gelirin ise değişken olduğu bir ortamda faaliyet gösterip, piyasadaki belirsizliğe katlanabilen kişidir.³

Say'e göre girişimci, kaynakları düşük verimlilik sahalarından yüksek verimlilik alanlarına taşıyan kişiye denir. Girişimcilik konusunda pek çok farklı tanım olsa da, her küçük işletme girişim olarak adlandırılmaz. Girişimi teşebbüsten ayıran, yeni bir şeyler ortaya koyabilmektir.⁴

Yakın zamanda girişimciliğin tarihçesine bakıldığında, sanayi devriminin etkileri grlmektedir. Sanayi devrimi ile girişimciliğin yapısında değişim meydana gelmiş ve bu durumda girişimcinin toplumdaki önemini değişirmiştir.

³ Perihan Hazel Er, "Girişimcilik ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşüncedeki Yeri: Joseph A. Schumpeter", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 29, 2013, s.77.

⁴ Peter F. Drucker, **Innovation and Entrepreneurship Practice and Principles**, Harper, 1985, s.21.

Başlarda girişimci, işletme sahibi olarak görülse de daha sonra işletme sahipliği ve girişimcilik birbirinden ayrılmıştır.⁵

Girişimcilik, 20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başlarında önemini daha da arttırmıştır. Girişimciliğin önemli bir çalışma alanı olmasıyla birlikte, girişimciliği etkileyen etmenler konusunda araştırmacılar arasında farklı görüşler olmuştur. Schumpeter, girişimcileri fırsatları teknik ya da organizasyonel inovasyon ile değerlendiren kişiler olarak tanımlamıştır. Bundan sonra, girişimciler ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır.⁶

Girişimci kelimesi Latin kökenli *intare* kelimesinden gelmektedir. İngilizce ilk girişen anlamına gelen enter-pre-neur kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır.⁷ Türk Dil Kurumu'na göre ise girişimci “üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse, müteşebbis” olarak tanımlanmaktadır.⁸

Özellikle 20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başından itibaren ekonomide itici güç olarak tanımlanan girişimci, çeşitli risklere maruz kalarak inovasyon yapan kişi olarak tanımlanmaktadır. Girişimcilik ise risk alma, fırsatları değerlendirme ve yenilik yapma gibi birçok faktörün bir araya geldiği birçok sürecin bütününe verilen isimdir. Girişimcilerin yaptıkları yenilikler, üretim süreçlerinde ve istihdamda yeni kazanımlar sağlar. Girişimciler, kullanılmayan kaynakları kullanarak, kullandıkları kaynakları ise daha farklı şekillerde değerlendirerek üretime katkı sağlarlar. Bu durum yeni girişimci düşüncelerin doğmasına olanak tanımaktadır.⁹

⁵ Ayşe Fulya Karakaş, “İşletme ve Mühendislik Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğiliminin Karşılaştırılması: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2012, s.27.

⁶ Christophe Estay, François Durrieu, Manzoom Akhter, “Entrepreneurship: From Motivation to Start-up”, **Journal of International Entrepreneurship**, Vol.11, 2013, s.244.

⁷ Sezer Korkmaz, "Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma". **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 2000, s.165.

⁸ Türk Dil Kurumu (TDK), (Çevrimiçi)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c95105728a330.36194543, 22.03.2019.

⁹ Dilek Çetindamar, **Türkiye’de Girişimcilik**, TÜSİAD, 2002, s.17,18.

Girişimcinin tanımıyla ilgili birçok görüş olsa da; “risk alma”, yenilik üretme”, “uygulama” ve “kazanç” aşamalarının bir bütünü olduğu vurgulanmaktadır. Girişimci olabilmek için üretim faktörlerinin tedarik edilmesi ve doğru bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Girişimcilik sermaye ya da girişimlerin büyüklüğünden çok, risk almaktan kaçınmayarak fırsatları yakalayabilmektir.¹⁰

Girişim ise Türk Dil Kurumu tanımlarında “bir işe girişme, teşebbüs” şeklinde açıklanmıştır.¹¹ Bununla birlikte, girişim kavramının literatürde birçok değişik tanımı bulunmaktadır. Girişim kelimesi uluslararası bağlamda daha çok ekonomi ve ticaret ile ilişkilendirilmektedir.¹² Başka bir tanımda ise girişim, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeni ticari mal ve hizmetleri kâr güderek piyasaya sunan ticari bir kuruluştur.¹³

Önceleri girişimciler, risk alıp mal ve hizmet üreten kişiler olarak görülmüştür. Daha sonraları ise girişimin inovasyon ve rekabet ile ilgisi vurgulanmıştır. Günümüzde girişimler yenilik yaratarak mal ve hizmet sunan ekonominin itici gücü olarak görülmektedir. Girişimciliğin temelinde yenilikçi, lider, rekabetçi ve risk alan bir düşünce tarzı yer almaktadır. Bu özellikler girişimcilerin ana özellikleridir. Girişimlerin başarısını girişimcilerin birçok özelliğı etkilemektedir; ancak ön plana çıkan özellik başarıma ihtiyacının yüksek olmasıdır. Girişimciler, sıradan işler yerine yeniliğı tercih ederler ve uzun süreler çalışmaya isteklidirler.¹⁴

Girişimcilikle ilgili literatürde birçok tanım mevcuttur. Girişimcilik, kâr güderek üretim araçlarının mal ve hizmete dönüştürülmesidir. Bir diğeri tanıma göre

¹⁰ Salih Ercan, İsmail Gökdeniz, **a.g.e.**, s. 67.

¹¹ Türk Dil Kurumu (TDK), (Çevrimiçi)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c95177b4fcb62.25527737, 22.03.2019.

¹² Simon Bridge, Ken O'Neill, Frank Martin, **Understanding Enterprise: Entrepreneurship and Small Business**, 3. Edition, Palgrave Macmillan, 2009, s.29.

¹³ Özlem Balaban, Yasemin Özdemir, “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneğı”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Sayı 2, 2008, s.136.

¹⁴ **A.e.**

girişimcilik, yenilik üretmek amacıyla risk üstlenmektir. Aynı zamanda girişimcilik, fırsatları görüp değerlendirebilme sürecidir. Günümüzde ise girişimcilik, yenilik yaratma, koşullara uyum sağlama, sürekli ilerleme ve gelişme ile tanımlanmaktadır.¹⁵

Girişimcilik tarihinde önemli bir yere sahip olan Avusturyalı iktisatçı Schumpeter’e göre; girişimciliğin temeli, mevcut ürün ve pazarlara alternatif yeni ürünlerin getirilmesinde yatmaktadır. Yeniliğin pazarlar ve ülkeler için önemine vurgu yapan Schumpeter, “yaratıcı yıkım” kavramından bahsederek, eski ürünlerin yerine yeni ürünlerin piyasaya sürüldüğü, sürekli değişimin olduğu bir modelden bahsetmiştir.¹⁶

1.2. GİRİşİMCİLİĞİN TARİHSEL GELİşİMİ

Girişimcilik ile ilgili araştırmalar özellikle 1990’lı yılların sonu-2000’li yılların başından itibaren ivme kazanmıştır. Girişimci kavramı 12. yüzyılda Fransa’da ortaya çıksa da, mevcut feodal yapı girişimciliğe engel olmuştur. 18. yüzyılda feodalitenin yıkılmasıyla finans sistemi gelişmiş ve koşullar girişimcilik için daha elverişli hale gelmiştir.¹⁷

İrlandalı bir bankacı olan Cantillon, “Essai Sur la Nature du Commerce en General” isimli eserinde, girişimciliğin ekonomik kalkınmadaki önemine vurgu yapmıştır. 1800’lü yılların sonlarında Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)’nin sanayi gücünün de etkisiyle girişimcilik bu kıtada da yer bulmuştur. Bu noktadan sonra A.B.D.’li ekonomistler de girişimcilik tartışmalarına destek vermiş ve dönemin ünlü A.B.D.’li ekonomisti Knight girişimcilerin belirsizlik ortamlarında mücadele yeteneklerinin olduğuna vurgu yapmıştır. Avusturyalı ekonomist Schumpeter, A.B.D.’de sürdürdüğü çalışmaları sırasında girişimciliğin ekonomideki önemine

¹⁵ Özlem Çetinkaya Bozkurt, **Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler**, Detay Yayıncılık, 2011, s.5.

¹⁶ Geoffrey Jones, Rohit Daniel Wadhvani, “Schumpeter's Plea: Rediscovering History and Relevance in the Study of Entrepreneurship.” **Harvard Business School Working Paper**, No. 06-036, 2006, s.5,6.

¹⁷ Bo Carlsson, Pontus Braunerhjelm, Maureen McKelvey, Christer Olofsson, Lars Persson, Hakan Ylinenpaa, “The Evolving Domain of Entrepreneurship Research” **Small Business Economics**, Vol.41, 2013, s.916.

ağırlık veren ilk iktisatçı olmuştur. Ekonomik dengenin aksine, değişime vurgu yapan iktisatçı, “yaratıcı yıkım” kavramından bahsederek yeni bir model oluşturmuştur. Yaratıcı yıkımın gerekliliğini savunan Schumpeter, girişimciliğin ekonominin itici gücü olduğunu belirtmiştir. Girişimcilik önceleri bireysel iken büyük firmaların ön plana çıkmasıyla Schumpeter’in görüşleri de değişime uğramıştır.¹⁸

1950’li yıllarda işletmecilikte görülen ilerlemelerle birlikte girişimcilik daha ciddi ele alınmıştır. A.B.D.’de ilk girişimcilik eğitimi 1947 yılında verilmeye başlansa da 1980’li yıllarda girişimcilik müfredata daha yoğun bir şekilde dahil edilmiştir. Sanayileşme, profesyonel yöneticilik ve yoğun üretime olanak sağlayan tekniklerin gelişmesi, A.B.D.’de girişimciliğe ivme kazandırmıştır. 1990’lı yıllarda Sovyetler Birliğinin dağılması sonucu Doğu Avrupa ülkelerinin bağımsızlıklarına kavuşmaları ve Asya’daki dışa açılım politikaları, ekonomideki durgunluk ve dolayısıyla, işsizliğin artması girişimciliği ön plana çıkartmıştır. Bugün özellikle A.B.D. ve Avrupa ülkelerinde girişimciliğe verilen önem, diğer ülkelere göre daha yüksek seviyededir.¹⁹

Sobel (2015), çalışmasında insan gücü ve sermayenin birlikte verimli bir şekilde kullanılması durumunda, bunun refah seviyesini arttıracığını söylemiştir. Ekonomik olarak gelişmiş ülkeler, fiziki sermayeye daha çok yatırım yapmaktadırlar. Bu ülkelerde insana yapılan yatırım da daha yüksektir. Dolayısıyla, ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde girişimcilik faaliyetleri de daha yüksek seviyede olmakta ve bu faaliyetin geri dönüşü de refah ve ekonomik büyüme üzerinde olumlu etki yaratmaktadır.²⁰

A.B.D.’nin refah seviyesinin yüksek olması ve 21. yüzyıldan itibaren teknolojiye yaşanan gelişmeler, girişimciliğe de etki etmiş ve birçok teknoloji ile ilgili girişim kurulmuştur. A.B.D.’de inovasyon ve teknolojik gelişmeler, girişimler

¹⁸ A.e.

¹⁹ Karakaş, a.g.e., s.27,28.

²⁰ Russell S. Sobel 2015, “Economic Freedom and Entrepreneurship”, **What America’s Decline in Economic Freedom Means for Entrepreneurship and Prosperity**, 2015, s.52,53.

için iki önemli faktördür. Bu faktörler aynı zamanda A.B.D.'nin küresel anlamda daha rekabetçi olmasını sağlamıştır.²¹

2000'li yıllarda A.B.D.'de yaşanan durgunluk ekonomi ve işsizlik üzerinde baskı yaratmıştır. Üretimdeki azalma kademeli olarak giderek artmıştır. A.B.D. üretimdeki rekabetçi yapısını kaybetmiş ve işsizlik ülkenin her yerinde belirgin bir şekilde hissedilmeye başlamıştır. Bu noktada inovasyon, teknoloji ve girişimcilik A.B.D. ekonomisinde istihdam yaratmak ve ekonomiye katkı sağlamak anlamında önem kazanmaya başlamıştır. Rekabetçi olabilmek için, yeni ürünler piyasaya sunmak ihracata katkı sağlarken, birçok yeni girişim de işsizlik oranlarına olumlu yönde katkı sağlamıştır. The Organisation for Economic Co-operation and Development-Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'nün belirttiği gibi, yüksek teknoloji, düşük vasıflı ve düşük ücretli işleri eleyerek yüksek ücretli ve yüksek vasıf gerektiren işleri yaratır. A.B.D. bu bağlamda, orta ve uzun vadede inovasyona dayalı teknoloji ve girişimciliğin önemini kavramış ve bu yönde politikalar geliştirmiştir.²²

Avrupa'ya bakıldığında ise, girişimciliğin önemi son olarak Avrupa Komisyonu Girişimcilik 2020 Eylem Planında vurgulanmıştır. Avrupa özellikle 2008 yılından sonra durgunluk ve işsizlik sorunlarını yaşamaya başlamıştır. Plan'da, girişimciliğin işsizliği azaltma ve ekonomiyi canlandırma noktasında gerekli olduğu ve bu bağlamda üye ülkelerin desteklenerek girişimcilik ekosistemine katkı vermelerinin sağlanmasının gerekliliği belirtilmiştir. KOBİ yasası ve sanayi politikası çerçevesinde oluşturulan plan, bu anlamda önemli bir yol göstericidir. Plan'da girişimciliğin yeni girişimler kurmanın yanı sıra yeni ürünler, yeni yetkinlikler yaratarak yeni pazarlar oluşturulduğu ve bu sürecin de istihdama katkı sağladığı belirtilmiştir. Girişimcilik rekabeti ve yeniliği getirmektedir. Yeni fikirler sektörlere olumlu katkılar sağlamaktadır. Girişimciliğin işsizlik ve ekonomi

²¹ David M. Hart, Zoltan J. Acs, "High-Tech Immigrant Entrepreneurship in the United States", **Economic Development Quarterly**, Vol.25, 2011, s.116.

²² Robert D. Atkinson, Scott Andes, "The 2010 State New Economy Index", 2010, s.3-5.

üzerindeki etkileri kanıtlandıktan sonra, girişimcilik ekosistemi oluşturma ve geliştirme anlamında neler yapılması gerektiği de planda belirtilmiştir.²³

1.2.1. Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)’nde Girişimcilik

18. yüzyıl öncesi A.B.D. ekonomisinde tarım ve hayvancılık önemli yer tutmaktaydı. Sanayi devrimiyle icatların ortaya çıkışı girişimciliği yaratmıştır. Girişimcilik ve yenilik kavramı, 20. yüzyıldan sonra birlikte anılmaya başlanmıştır.²⁴

1950 ve 1960’lı yıllarda ürün üretip satmak yerine, müşterinin görüşleri doğrultusunda ürünler üretilmeye başlanmıştır. Müşteri hizmetleri kavramının yeşermesiyle özel ürünlere odaklanabilen girişimler bu dönemde ortaya çıkmıştır. 1970 ve 1980’lerde girişimciliğe ilgi artarken, girişimcilik eğitimi de üniversite ve liselerde verilmeye başlanmıştır.²⁵

A.B.D.’de girişimcilik 1990’lı yıllarda tekrar popüler hale gelmiştir. Teknoloji ve tıpta yaşanan gelişmeler yeni iş fırsatları yaratmıştır. Patent alınmasına getirilen kolaylıklar yeniliklerin de önünü açmıştır. Google, Microsoft, Oracle, IBM, Apple gibi girişimler tarafından yönetilen bilgi tabanlı bir ekonomiye geçiş yapılmıştır. Teknoloji girişimcileri de bu süreçte doğmuştur.²⁶

2000’li yılların başlarında A.B.D.’nin önde gelen yüz şirketinin birçoğunun 20-30 yıl öncesinde var olmadığı düşünüldüğünde, girişimciliğin A.B.D. için önemi açıkça ortaya çıkmaktadır. Sürekli yeni firmaların piyasaya girmesi ekonomiyi canlandırmaktadır.²⁷

²³ European Commision, “Entrepreneurship 2020 Action Plan: Reigniting the Entrepreneurial Spirit in Europe”, 2013, s.3-6.

²⁴ George Solomon, Loyd Fernald, “The Growth Of Entrepreneurship Education in The United States”, 2014, s.4.

²⁵ A.e., s.4,5.

²⁶ Heidi M. Neck, Christopher P. Neck, Emma L. Murray, **Entrepreneurship – The Practice and Mind Set**, 2018, s.14.

²⁷ David Birch, “Slump, What Slump”, **Fortune Magazine, Small Business**, Online Publication, 2002.

21. yüzyılda A.B.D.'de teknolojiye yaşanan gelişmeler birçok teknoloji firmasının doğuşunu, yeni ürünler ve iş modelleri yaratılmasını sağlamıştır. Bu süreç, A.B.D.'nin diğer gelişmiş ülkelerden sıyrılarak ön plana çıkmasını sağlamıştır. Teknoloji odaklı girişimler de bu süreçte diğer teknoloji firmalarına nazaran risk alarak fırsatları yakalamışlardır. Yenilik, A.B.D.'nin başta teknoloji olmak üzere birçok sektörde öne geçmesini sağlamıştır. Bu başarının arkasında yasal zemin, finans desteği ve eğitim kurumlarının içinde olduğu bir süreç yatmaktadır.²⁸

A.B.D.'nin 2008 yılından itibaren yaşadığı krizden çıkışın anahtarı inovasyondan geçmektedir. Kimi otoriteler, inovasyon yerine istihdama odaklanılması gerektiğini düşünürken, inovasyon ve istihdamın orta ve uzun vadede olumlu yönde bir ilişki içerisinde olduğu yapılan birçok akademik çalışma ile de kanıtlanmıştır. İnovasyon üç şekilde iş hacminin büyümesine katkı sağlamaktadır. İlk olarak, yeni ürün ve hizmet üretimi, ihracat ve know-how paylaşımı konusunda yenilik yapan ülkeyi avantajlı kılmaktadır. İkinci olarak istihdamda artış görülmektedir. Üçüncü etki ise iş hacminin artmasının getirdiği ücret artışı ve ürün fiyatlarındaki azalıştır.

A.B.D.'nin kitle üretimi ve düşük ücretli işlerden vazgeçerek yüksek vasıflı ve teknoloji odaklı işlere yönelmesi gerekmektedir. Kısa vadeli çözümler yerine, orta-uzun vadeli inovasyon-istihdam-teknoloji odaklı bir büyüme politikası izlenmelidir. Bu noktada girişimcilere büyük görev düşmektedir. Teknolojiye odaklanılması gerekirken bazı sektörlerin gözardı edilmemesi gerekmektedir. Sonuçta yenilik sadece bir bütün olarak değil, süreçlerde de yapılabilir.²⁹

KOBİ'ler, A.B.D.'de yeni istihdamın yüzde 60 ila 80'ini gerçekleştirmektedir. Bu firmalarda çalışan bilim adamları büyük firmalardan on dört

²⁸ David M. Hart, Zoltan J. Acs, **a.g.e.**, s.116,117.

²⁹ Robert D. Atkinson, Scott Andes, **a.g.e.**, s.4,49.

kat daha fazla patent almışlardır. Bu anlamıyla KOBİ'ler, özellikle Ar-ge'ye yatırım yapan icat yapabilen yenilikçi KOBİ'ler A.B.D. için önemlidir.³⁰

2016 yılında, dönemin Başkanı tarafından da “Global Girişimcilik” başlıklı girişimlerin önemini gösteren özel bir emir yayımlanmıştır. Emirde, inovasyon, global girişimcilik ve özel sektörün desteklenmesinin ulusal çıkarlara hizmet ettiği belirtilmiştir. Girişimlerin finansmana erişimlerini sağlamak, yeni ağlara ve pazarlara entegre etmek, eğitim almalarını sağlamak, niteliklerini arttırmak ve büyümelerini sağlamak topluma olumlu faydalar getirecektir. Sürecin takip edilmesi için de Ekonomi Müsteşarlığına bağlı Küresel Girişimcilik Programı Başkanlık Elçileri (PAGE) programı oluşturulmuştur.³¹

The U.S. Small Business Administration-Birleşik Devletler Küçük İşletmeler Başkanlığı (SBA), küçük işletmeler için dört aşamalı bir plan oluşturmuştur. Bunlar:³²

- İş Planlama
- İşe Başlama
- İş Yönetme
- İş Büyütme

Bu aşamalar için online kurslar ve detaylı açıklamalar, girişimcilere yol göstermektedir. Ücretsiz danışmanlık, SBA garantili kredi, afet kredisi, sözleşme yönetimi KOBİ'lere sunulan hizmetlerdir.³³

SBA'nın vermiş olduğu kredilerden bahsetmek gerekirse, SBA sadece kredi vermekle kalmamakta, girişimci ödeme gücüne düştüğü zaman devreye girerek girişimcinin zora düşmesini engellemektedir. Burada SBA'nın asıl yaptığı kredi

³⁰ Charles W. Wessner, “Entrepreneurship and The Innovation Ecosystem Policy Lessons From The United States”, **Local Heroes in the Global Village. International Studies in Entrepreneurship**, Vol.7, 2005, s.68,69.

³¹ Administration of Barack Obama, Executive Order 13731—Global Entrepreneurship, 2016, s.1.

³² U.S. Small Business Administration (SBA), (Çevrimiçi), <https://www.sba.gov/>, 22.03.2019.

³³ **A.e.**

vermek değil, krediyi alan girişimciye garanti vererek kredi kuruluşlarının girişimcilere kredi vermelerini sağlamaktır.³⁴

A.B.D.'de girişimcilerin gelişmesi için kredi kullanımı önemlidir. Yasalar, girişimcilerin risk alarak işletme kurmalarını ve büyümelerini desteklemektedir. İşletmeler iflas etse dahi aynı yönetimle borç yapılandırılmasına gidilerek ticari hayatlarına devam edebilmektedirler.³⁵

SBA'nın sunduğu birçok hizmetten biri de The Small Business Innovation Research-Küçük İşletmeler Yenilik Araştırmaları Programı (SBIR)'dır. Ar-ge'yi ön plana çıkaran bu program, girişimlerin teknolojik yenilikler yaparak bundan kâr elde edebilmelerini sağlar ve girişimleri ödüllendirir. Üç aşamalı olan program tarım, ticaret, savunma, eğitim, enerji, insan sağlığı, ev güvenliği, ulaşım, çevre koruma, uzay ve bilim olmak üzere onbir sektörde uygulanmaktadır.

The Small Business Technology Transfer-Küçük İşletmeler Teknoloji Transfer Programı (STTR) ise SBA'nın diğer bir programıdır. Bu programda amaç, finansmana erişimi sağlamak ve KOBİ'ler ile kâr amacı olmayan vakıflar-dernekler ve kamu arasında işbirliğine gidilmesini sağlamaktır. Program; teknolojik yenilikleri teşvik etmeyi, teknoloji transferi yapmayı ve bunların sonucunda Ar-ge çıktılarının ticarileşmesini sağlamaktadır.

A.B.D.'de bilgi, teknoloji, yenilik ve icat kavramları önemlidir ve gerek Devlet gerekse de özel kuruluşlar tarafından yoğun olarak desteklenmektedir. SBA da bu konularda girişim ve KOBİ'lere önemli destekler sunmaktadır.³⁶

KOBİ'ler, Amerikan şirketlerinin yaklaşık üçte ikisini ve istihdamın yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bu sebeple Amerikan ekonomisi için önem arz etmektedirler. SBA son olarak 2018-2022 yıllarını kapsayan beş yıllık stratejik plan

³⁴ Steve Strauss, "Government's Role in Encouraging Small Business", **Entrepreneurship and Small Business, eJournal USA: Economic Perspectives**, 2006. s.10,11.

³⁵ Nathalie Martin, "Government's Role in Encouraging Small Business", **Entrepreneurship and Small Business, eJournal USA: Economic Perspectives**, 2006. s.13,14.

³⁶ The Small Business Innovation Research (SBIR), (Çevrimiçi), <https://www.sbir.gov/>, 23.03.2019.

yayımlamıştır. Bu planın ikinci bölümü, “sağlıklı girişimcilik ekosistemi ve iş dostu çevre yaratmak” başlıklı konuyla girişimciliğe ayrılarak üç başlık halinde incelenmiştir. İşletmeler, diğer işletmelerin de olduğu ve sağlıklı bir şekilde büyüyebilecekleri ortamlarda kendilerini geliştirebilirler. Yeni girişimlerin ekonomiye kazandırılması sistemin doğru işlediğinin bir göstergesidir. Yeni girişimler kimi zaman ağırlaşan bürokrasi ve finansmana erişim zorlukları sebebiyle kurulum ve gelişim aşamalarında zorluk yaşamaktadır. SBA’nın çeşitli programları ile girişimlerin yaşadığı sorunlara çözüm getirilmeye çalışılmaktadır.

1.2.2. Avrupa’da Girişimcilik

Avrupa Birliği (AB)’ndeki yavaşlama, Avrupa Merkez Bankası’nın ekonomiye müdahale araçlarının sınıra dayanması, kamu borçları, Euro bölgesi krizi ve mali durumun kötüye gitmesi otoriteleri endişelendirmiştir. Makroekonomik politikalarla krizden çıkamayan Avrupa, 1900’lü yılların başında Schumpeter tarafından ortaya atılan “yaratıcı yıkım”ın ekonomi için ne denli önemli olduğunu gözler önüne sermiştir.³⁷

Avrupalı girişimciler, hizmet ve ticaret gibi riskin az olduğu sektörlere yönelirken, A.B.D.’de daha fazla kâr etme olasılığı bulunan ve daha riskli olan teknoloji sektörüne odaklanmışlardır. Bu durum, gerek Avrupa’nın yapısı gerekse de ekonomik değişkenlerle açıklanabilir. Avrupa’da girişimcinin uyum ve modernize edilmesi önemli bir önceliktir. A.B.D.’de finansmana erişim daha kolay iken, Avrupa’da girişimcilerin finansmana ulaşmasının önünde engeller mevcuttur.³⁸

Avrupa ülkelerinin A.B.D. ile kıyaslandığında, girişimcilik konusunda geride kaldığı söylenebilmektedir. Bu konudaki endişeler birçok araştırmaya konu olmuştur. Girişimciliğin ekonomilerdeki pozitif yönlü etkisi bu konuya daha fazla önem verilmesine sebep olmuştur. Avrupa Komisyonu Girişimcilik 2020 Eylem Planı,

³⁷ Franck Lirzin, “Entrepreneurs at the Heart of Economic Recovery in Europe”, **Foundation Robert Schuman European Issues**, Vol. 284, 2013, s.1.

³⁸ **A.e.**, s.2-4.

girişimcilik kültürünün oluşturulması ve yaygınlaştırılması anlamında komisyon yesi ülkelere yol gösterici bir rehber niteliğindedir.³⁹

Avrupa Birliği'nin sürdürülebilir bir büyüme trendine girmesi, rekabetin arttırılması ve yapısal sorunların giderilmesi için girişimciliğin önemine vurgu yapılmıştır. Avrupa Komisyonu Girişimcilik 2020 Eylem Planı üç ana başlığa sahiptir. Bunlar:⁴⁰

- Girişimcilik eğitiminin desteklenmesi
- Girişimcilik için uygun ortamların yaratılması
- Rol modelleri ve belirli gruplarla ulaşmak

Avrupa Komisyonu Girişimcilik 2020 Eylem Planı'nın bu ana başlıklarının kapsamı şu şekildedir:

-Girişimcilik Eğitiminin Desteklenmesi: İki aşamalı olarak girişimciliğin kalitesi ve yaygınlaştırılması ile yükseköğretimde girişimciliğin önemi ifade edilmiştir. Girişimcilik eğitimine yapılan yatırımın geri dönüşünün yüksek olduğu, eğitim alanların normal nüfusun üç ila beş katına kadar kendi işlerini kurdukları belirtilmiştir. Girişimcilik eğitiminin faydaları anlatılarak, yaygınlaşması için öneriler sunulmuştur.⁴¹

Bazı ye ülkeler girişimcilik eğitimi konusunda ulusal stratejiler geliştirerek başarılı olsa da, yapılması gereken daha fazla aksiyona ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimin uygulamalarla beraber hayata geçirilerek girişimcilerin pratik kazanımlarının sağlanması gerekmektedir. Eğitim dışında da gönüllülük programları ile girişimcilerin becerileri geliştirilebilir. Eğitim kurumları yoluyla girişimcilik ve

³⁹ Magnus Henrekson, Tino Sanandaji, "Schumpeterian Entrepreneurship in Europe Compared to Other Industrialized Regions", **IFN Working Paper**, Vol.1170, 2017 s.1.

⁴⁰ Entrepreneurship 2020 Action Plan, **a.g.e.**, s.3,5.

⁴¹ **A.e.**, s.5-7.

yenilikçiliğin toplumlarda yaygınlaşmasının sağlanması, eğitim kurumlarının üzerine düşen bir diğer görevdir.⁴²

Yükseköğretim kurumları yenilikçiliğin yaygınlaşması noktasında girişimcilik politikalarının önemli bir parçasıdır. Avrupa Teknoloji Enstitüsü eğitim ve yenilik arasındaki boşluğu sanayi için kapatmaya yardımcı olmakta ve inovasyonun yaygınlaşması noktasında öncü bir rol üstlenmektedir. AB Komisyonu ve OECD, üniversitelerin daha girişimci olmaları amacıyla, girişimci üniversiteler konusunda bir çerçeve hazırlamıştır.⁴³

-Girişimcilik İçin Uygun Ortamların Yaratılması: Yeni girişimlerin kurulması ve gelişmesini engelleyen sorunların aşılması için altı alan belirlenmiştir.

Finansmana erişim olmadan, girişimlerin kurulması gelişmesi mümkün değildir. Avrupa'nın içinde bulunduğu mali sorunlar girişimlerin finansmana erişimini daha da zorlaştırmıştır. KOBİ'lerin finansmana erişimlerinin sağlanması için eylem planı oluşturulmuştur. Yeni girişimlerin yaklaşık yarısının ilk beş yılında başarısızlığa uğradığı düşünüldüğünde, finansmana erişimin yanında büyümelerini sağlayacak uygun iş ortamlarının da yaratılması gerekmektedir. Bu anlamda vergi düzenlemelerinin yanında internet aracılığıyla girişimcilerin dışarı açılması sağlanmalıdır. Bilgi ve iletişimin kullanılması durumunda girişimler, 2-3 kat daha hızlı büyümektedirler. Ürünleri dijital ortamda pazarlamanın yanı sıra, dijital teknolojiye yatırım yapmak da günümüzde büyük küçük bütün işletmeler için bir zorunluluk halini almıştır.⁴⁴

-Rol Modelleri ve Belirli Gruplarla Ulaşmak: Girişimciler, Avrupa'da gündemin ön sıralarında yer almamaktadır. Girişimci adaylarının benimseyebileceği rol modelleri dolayısıyla azdır. Girişimcilik ekosistemini genişletmek için başarılı girişimcilerin model olarak sunulması ve medyada daha fazla yer verilmesi gereklidir. Girişimci profilinin çeşitliliğini arttırmak da diğer bir çözümdür. Kadın,

⁴² A.e.

⁴³ A.e.

⁴⁴ A.e., s.8-21.

yetişkin, genç ve göçmenler olmak üzere dört gruba ulaşılması gerektiği belirtilmiştir. Bu gruplar, girişimci adaylar içerisinde geri planda kalmışlardır. Bu grupların finansman ve girişimcilik eğitim programlarına dahil edilerek girişim kurmalarının teşvik edilmesinin gerektiği belirtilmiştir.⁴⁵

Küçük işletmeler için bir diğer problem, işletme devir sorunlarıdır. Hem başka birine hem de miras yoluyla devirlerde, girişimlerin ayakta kalması için düzenleme yapılması gerekmektedir. Bölgesel anlamda devri kolaylaştırıcı önlemlerin alınması, satışla ilgili halka açık şirketler ve şeffaf transfer süreçlerinin oluşturulması tavsiye edilmektedir.⁴⁶

İflas eden girişimler Birlik için diğer bir sorunu teşkil etmektedir. Araştırmalar ikinci kez girişimciliğe soyunanların ilk denemeden daha başarılı olduklarını göstermektedir. Bu nedenle, iflas eden girişimlere ağır cezalar verilmesinin engellenmesi ve iflas süreçlerinin daha kısa ve daha az maliyetli olması için yasal çalışmaların yapılması gerekmektedir. Girişim kurmanın önünde bürokrasinin ağır olması kendi işini kurma noktasında zorluklar getirmektedir. 2011 yılında Avrupa Komisyonu KOBİ'ler için idari düzenlemelerin azaltılması için bir rapor yayımlamıştır.⁴⁷

Teknoloji, bilgiye dayalı ve dinamik ekonomik ortam, küreselleşme ve insan gücü girişimcilerin önemini daha da arttırmaktadır. Avrupa Birliği, girişimcilerin önündeki engelleri kaldırıp riskleri azaltarak girişimlerin kurulması ve geliştirilmesi safhasında üzerine düşeni yapma konusunda gerekli özeni göstermektedir. Çeşitli destekler, finansmana erişim, iyi uygulamaların örnek alınması ve eğitim programları, Avrupa'nın küresel piyasada ayakta kalabilmesi konusunda yardımcı olmaktadır.⁴⁸

⁴⁵ A.e., s.21,22.

⁴⁶ A.e.

⁴⁷ A.e.

⁴⁸ Monika Kowalska, "Entrepreneurship and Its Role from the European Union Perspective", **Working Papers Institute of International Business University of Gdansk**, Vol.31, 2012, s.231,240,241.

1.2.3. Türkiye’de Girişimcilik

2004-2010 yılları arasında kurulan girişimlerin sayılarına bakıldığında, önemli bir azalma ya da artma gözükmemektedir. 2.321.979 girişim 2010 yılında faaliyet göstermiştir. Yüksek teknolojiye dayalı ürünler üreten girişimlerin sayısı 2004-2008 yılları arasında yüzde 63 oranında artmasına rağmen, bu oran genelin yüzde birine dahi denk gelmemektedir. Hizmet sektörünün içinde de bilgi odaklı hizmet sunan girişim sayısı genel toplam içinde yüzde 1 dolayındadır.⁴⁹ 2016 yılında yayımlanan en son verilere bakıldığında; 2014 yılında 2.677.316 girişim faaliyet göstermiştir. Bu girişimlerin yüzde 97’sine yakını 1-9 arasında çalışanı olan girişimlerdir.⁵⁰

1990 ve öncesinde kurulan girişim sayısı bugüne kadar kurulan girişimlerin içinde yüzde 4 paya sahipken, 1991-2000 yılında kurulan girişimler için bu oran yüzde 14,6, 2001-2010 yılları için yüzde 29,7 ve en büyük artışın olduğu 2011-2017 yılları için ise yüzde 51,8’dir. Bu artışta şüphesiz, Kalkınma Bakanlığı ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)’nin önderliğinde girişimcilik ekosistemi oluşturmak ve yaygınlaştırmak adına yapılan çalışmaların katkısı büyüktür. Girişimlerin oranlarına bakıldığında, A.B.D. ve Avrupa’ya paralel olarak özellikle 2000’li yıllardan sonra önemli bir ivme kazandığı görülmektedir.⁵¹

2017 yılında girişimlerin yüzde 10’una yakını internetten alım/satım yaparken, girişimlerin büyüklüğü arttıkça bu oranın da yükseldiği görülmektedir. 2018 yılında 10+ istihdamlı girişimlerin yüzde 12’sine yakını bilişim uzmanı

⁴⁹ T.C. Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı 2014-2018, Girişimciliğin Geliştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2014, s.22-24.

⁵⁰ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) Küçük ve Orta büyüklükteki Girişim İstatistikleri <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21540>, 27.05.2019.

⁵¹ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) Girişimcilik İstatistikleri <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30847>, 05.03.2019.

istihdam etmiştir. Girişimler bu süreçte, yüksek maaş beklentisi, aday azlığı ve nitelik eksikliği gibi zorluklarla karşılaşmışlardır.⁵²

Girişimcilikle birlikte anılan yenilik denilince akla ilk olarak A.B.D.'deki ileri teknoloji şirketleri gelmektedir. Ancak, Schumpeter'in dediği gibi yenilik, üretim ya da pazarlama süreçlerinde yapılan değişiklikler kapsamında da değerlendirilmelidir. Bu yeniliklerin dezavantajı kolay ölçülememeleridir. Türkiye'deki girişimciler, önemli finansman altyapısı gibi ön şartlar isteyen yüksek teknoloji üretmeler de bu ara süreçlerde yapılacak değişiklikler, ülkedeki girişimciliğe katkı sağlayacaktır.⁵³

The Global Entrepreneurship Monitoring-Küresel Girişimcilik İzleme Programı (GEM) Türkiye 2014 raporuna göre, fırsatları yakalayabilen, risk alan ve gerekli bilgi ve yeteneğe sahip kişilerin artması ülkenin girişimcilik kapasitesinin artmasını sağlayabilir. 18-64 yaş aralığındaki bireylerin yüzde 39,8'i altı aylık bir süreçte girişim kurabilmek için yeni fırsatların oluşacağını düşünmektedir. Yüzde 56,10'luk bir oranda kişiler, girişim kurmak için gerekli bilgi ve beceriye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Girişim kurarken yüzde 36,39 oran ile başarısızlık korkusu, girişim kurulmasında bir engel olarak ortaya çıkmıştır. Raporda girişim kuran kişilerin yüzde 42,5 oranla işsiz oldukları için mecburi olarak girişimciliğe yöneldiğini göstermektedir. Girişim kuran kişilerin işsizliğin de etkisiyle eğitim seviyeleri düşmüştür. Buna karşın, fırsat sonucu girişim kuran kişilerde eğitim seviyesi daha yüksektir. Fırsat sonucu girişim kuran kişilerde en yüksek yüzde 39,3 oran ile lisans; işsizlik sebebiyle girişim kuran kişilerde ise en yüksek yüzde 47,3 oran ile lise altı eğitim seviyesine sahip kişilerin bulunduğu görülmektedir.⁵⁴

Araştırmada girişimciliğin artık bir kariyer seçeneği olduğu görülmektedir. 2012 yılında girişimci olma niyetinde yüzde 18,77 oran ile gelişmekte olan ülkeler

⁵² Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27820>, 12.09.2018.

⁵³ Dilek Çetindamar, **a.g.e.**, s.135.

⁵⁴ Esra Karadeniz, "Türkiye'de ve Bölgeler'de Girişimcilik", **GEM 2014 Türkiye Raporu**, 2014, s.7-10.

kategorinde yer alan Türkiye, 2014 yılında yüzde 34,93 oran ile otuz ülke içerisinde altıncı sırada yer almıştır. Girişimcilik ruhunda ise, A.B.D. yüzde 57,13; Türkiye yüzde 53,17; Çin yüzde 44,20 ve Almanya yüzde 42,54 orana sahiptir.⁵⁵

Türkiye’de girişimciliği teşvik etmek amacıyla çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından politikalar oluşturulmuştur.

10. Kalkınma Planında girişimciliğin Türkiye için önemi Girişimciliğin Geliştirilmesi Özel İhtisas Raporuyla vurgulanmıştır. Girişimciliğin geliştirilmesine dönük çabalar beşeri sermayenin gelişmesine de katkı sağlayacaktır. Girişimcilik yetenek ve kültürü oluşmasına dönük gayretler yenilikçi, düşünen ve çözümleyebilen nesiller yaratmayla ilgilidir. Bu, kültür ile doğrudan, eğitim ile de dolaylı olarak katkı sağlayacaktır. Girişimcilik için uygun bir ortam yaratılması ve kamu kaynaklarının daha etkin olarak kullanılması, yenilikçi ürünlere olan talebi arttıracaktır. Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması için üniversite altyapılarının da etkin olarak kullanılması fayda sağlayacaktır. Girişimcilik ve ekonomiye olan katkıları ile ilgili olarak birçok çalışma yapılmaya başlanmış, girişimcilik faaliyetlerinin istihdama artış olarak yansıdığı birçok ülkede görülmüştür. Girişimciliğin ekonomiye daha çok katkı sağlayabilmesi açısından yeniliğin yanında rekabetin de işin içine girmesi gerekmektedir. Girişimcilik, gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi Türkiye için de zaruri bir hal almıştır. Eğitimde yapılacak olan değişikliklerin girişimcilik yeteneğine katkı sağlayacağı muhakkaktır. Bu eğitimi alan kişiler sadece birer girişimci olarak değil, toplumun her alanında bu yeteneklerini kullanabilecekleri yönetici veya işçi olarak katkı verebileceklerdir.⁵⁶

2012 yılında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanının başkanlığını yaptığı Bakanlık, kurum, kuruluş, vakıf ve dernek temsilcilerinden oluşan Girişimcilik Konseyi, otuzyeddi kurum ve kuruluşun katılımıyla çalışmalarına başlamıştır. Konseyin amacı girişimcilik konusunda yapılan çalışmaları tek çatı altında birleştirerek strateji oluşturmak ve bu stratejilerin hayata geçirilmesi sağlamaktır.

⁵⁵ A.e.

⁵⁶ Girişimciliğin Geliştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, a.g.e. s.99-101.

Konsey yılda en az bir kez toplanmaktadır. Konsey, tavsiye niteliğinde kararlar almaktadır.⁵⁷

KOSGEB önderliğinde hazırlanan Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planının amacı, girişimcilik kültürünün yaygınlaşmasını sağlamak, girişimcilik ekosistemi oluşturma ve girişimciliği geliştirmektir. Hedeflere ulaşmak için altı ana başlık oluşturularak yapılacak işler ortaya konulmuştur. Bunlar:⁵⁸

- Girişimci dostu düzenleyici çerçevenin geliştirilmesi,
- Yenilikçi girişimciliğin desteklenmesi,
- Kadın girişimciliği, genç girişimciliği, ekogirişimcilik, sosyal girişimcilik ve küresel girişimcilik gibi öncelikli tematik alanlarda ve genel alanlarda sürdürülebilir bir destek sisteminin geliştirilmesi ve uygulanması,
- Ülkemizde girişimciyi ve girişimciliği benimsemiş bir kültürün geliştirilmesi,
- Örgün ve yaygın eğitim düzeyinde girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve girişimcilere yönelik danışmanlık sisteminin geliştirilmesi,
- Girişimcilerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması.

KOSGEB vermiş olduğu eğitimler ve sağlamış olduğu hibe ve kredi destekleriyle girişimciliğin yaygınlaşması için çaba sarf etmektedir. Girişimlerin finansmana erişimini sağlamak için gelişmiş ülkelerde birçok destek sunulmaktadır.

⁵⁷ Girişimcilik Konseyi Kuruluş ve Çalışma Esasları, m.6,7.

⁵⁸ KOSGEB, “Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018”, 2015. s.71,72.

Bu bağlamda KOSGEB’de yeni kurulan girişimlere 50.000 TL geri ödemesiz ve 100.000 TL geri ödemeli destek paketi sunmaktadır. Girişimlerin kurulması kadar ilk yıllarında hayatta kalabilmeleri önemlidir. KOSGEB girişimlerin sürdürülebilir bir büyüme sağlayabilmeleri ve kendilerini geliştirilmesi için de, girişimlerin türüne göre 60.000 TL’den 360.000 TL’ye ya kadar destek sunmaktadır. Üniversitelerde girişimciliği yaygınlaştırmak adına girişimcilik dersini ayrı bir ders olarak alan öğrenciler arasında düzenlenen yarışmada iş planı geliştirerek girişim kuran ilk üç öğrenciye 15.000 TL ile 25.000 TL arasında ödül verilmektedir. KOSGEB dışındaki yarışmalarda da başarılı olan girişimci adaylarına 100.000 TL’ye kadar ödül verilebilmektedir. KOBİ’lere destek olmak amacıyla Belediyeler, Özel İdareler, Yüksek Öğretim Kurumları, Meslek Kuruluşları ve bu konuda destek sağlayan şirketler tarafından kurulacak olan “İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM)” için 200.000 TL ve 650.000 TL olmak üzere geri ödemesiz iki destek sunmaktadır.⁵⁹

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), 1512–Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BİGG), 2238-Girişimcilik ve Yenilikçilik Yarışmaları Programları, 2239- Girişimcilik ve Yenilikçilik Eğitim ve Araştırma Faaliyetlerini Destekleme Programı, 1514-Girişim Sermayesi Destekleme Programı (GİSDEP) ve 1601-Yenilik Girişimcilik Alanlarında Kapasite Arttırılmasına Yönelik Destek Projeleri ile girişimciliğe destek vermektedir.⁶⁰

TÜBİTAK bu projelerle, katma değeri yüksek, yeni fikirlerin oluşmasını sağlayan, istihdama katkı verebilecek, rekabete açık, teknolojiye önem veren, üniversitelerle işbirliğinin gelişmesi, kapasite artırımı gibi konularda ülkedeki girişimcilik ekosistemine katkıda bulunmak adına çeşitli projeleri desteklemektedir.⁶¹

⁵⁹ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), (Çevrimiçi), <https://www.kosgeb.gov.tr/>, 27.03.2019.

⁶⁰ Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), (Çevrimiçi), <http://www.tubitak.gov.tr/>, 27.03.2019.

⁶¹ A.e.

1.3. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Girişimciliğin doğuştan mı geldiği yoksa sonradan mı öğrenilebildiği konusu literatürde çokça tartışılmıştır. Drucker (1985), girişimciliğin doğuştan gelmediğini, bir disiplin olduğunu belirtmiş ve diğer disiplinler gibi öğrenilebildiğini söylemiştir. Yapılan birçok akademik çalışmada da girişimciliğin öğrenilebileceği ya da girişimcilik eğitiminin kişiyi cesaretlendirebileceği gösterilmiştir. Bu bağlamda, girişimciliğin öğrenilip öğrenilmeyeceğinden çok neyi nasıl öğretmek gerektiğine odaklanmak gerekmektedir.⁶²

Girişimciliğin işsizliği önleme ve ekonomik kalkınma üzerindeki etkileri kanıtlandıktan sonra, girişimcilik eğitimi ile girişimcilik arasındaki bağlantı yoğun olarak araştırılmaya başlanmıştır. Ülkeler girişimcilik eğitimini ortaokul seviyesinden doktora programlarına kadar müfredata dahil ederken, okul dışı programlarla da kişileri girişimciliğe yönlendirmeye çalışmaktadırlar.⁶³

Eğitim, gelişme, ilerleme, adapte olma, gençlerin sosyo-kültürel ve ekonomik çevreye uyumları için vazgeçilmezdir. Eğitimden kasıt sadece örgün eğitim değil, aile ve toplumun rolü de kişilerin gelişiminde yer tutmaktadır. Girişimcilik eğitimi, kişinin girişimciliğe yönelmesini amaçlar. Girişimciliğin süreçleri hakkında bilgi sahibi olunurken, iş piyasası ile de entegrasyonun yolları gösterilmektedir.⁶⁴

Klasik eğitim bilgi ve yeteneği dönüştürürken, girişimcilik eğitimi ise davranış ve güdüyü şekillendirir. Girişimcilik eğitimiyle sadece girişimcilik aşamaları öğrenilmez , yaratıcı düşünme şekli, kendine olan saygı, özgüven ile kişinin kendi gücünün artması sağlanmaktadır.⁶⁵

⁶² Donald F. Kuratko, "The Emergence of Entrepreneurship Education: Development, Trends, and Challenges". **Entrepreneurship Theory and Practice**, Vol.29, 2005. s.580,581.

⁶³ Valentin Grecu, Calin Denes, "Benefits of Entrepreneurship Education and Training for Engineering Students", **MATEC Web of Conferences**, Vol.121, 2017, s.3.

⁶⁴ A.e.

⁶⁵ Mario Raposo, Arminda do Paço, "Entrepreneurship Education: Relationship Between Education and Entrepreneurial Activity", **Psicothema**, Vol.23, 2011, s.453,454.

Girişimcilerin başarılı olmasının ardında yatan sebeplerden biri eğilim olsa da tek başına yeterli olmamaktadır. Girişimlerin diğerklerinden farkı, fırsatları görebilme yetenekleridir. Bu noktada girişimcilik eğitiminin, girişimci adaylarına girişimin başlangıç ve gelişme safhalarında gerekli teorik ve pratik bilgileri vermesi önemli bir husustur. Girişimcilik eğitimi alan adayların yeteneklerini kullanabilmeleri, geliştirmeleri, süreç hakkında bilgi edinmeleri hem girişimciliğın sağlıklı bir süreç geçirmesi açısından hem de ekosistem açısından önemlidir.⁶⁶

Girişimci adaylarının girişimcilik özellikleri ve demografik faktörler gibi etkenlerin girişimciliğın olan etkileri yıllar boyunca araştırmalara konu olmuştur. Özellikle kişilik özelliklerinin eğilim üzerine olan etkileri birçok araştırmacı tarafından kanıtlanmıştır. Girişimciliğın olan ilginin artması ile 1990'lı yıllardan itibaren girişimcilik eğitimi de önem kazanmaya başlamıştır. Türkiye'de ağırlıklı olarak yirmili yaşlardan sonra girişimcilik eğitimi alınsa da, çocukluk ve ergenlik dönemlerinin kişilerin girişimci olmayı düşünmeleri için en uygun dönemler olduğı düşünölmektedir.⁶⁷

Girişimcilik seviyesini arttırmak ve var olan özellikleri geliştirebilmek için girişimcilik eğitimi önem kazanmaya başlamıştır. Birçok kademede girişimcilik eğitiminin müfredata dahil edildiğı A.B.D. ve Avrupa'da ortaokul ve lise seviyesinde "Junior Achievement Young Enterprise Student Mini-Company (SMC)" programı yoğun olarak uygulanmaktadır. Bu programda öğrencilere belli sorumluluklar yüklenerek organizasyon kurlmaları sağlanmakta ve ayrıca ürün üretip satmaktan, iş ağılarına ulaşmaya kadar iş yaşamına adepte edilmektedirler. Okul dışında da gönüllü olarakta faaliyetler devam ettirilebilmektedir. Program sayesinde öğrencilerin

⁶⁶ Ebru Doğan, "The Effect of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intentions of University Students in Turkey", **Ekonometri ve İstatistik Dergisi**, Sayı 23, 2015, s.81.

⁶⁷ Nicole E. Peterman, Jessica Kennedy, "Enterprise Education: Influencing Students' Perceptions of Entrepreneurship", **Entrepreneurship Theory and Practice**, Vol.28, 2003, s.129,130.

yaratıcı olmaları, organizasyon yapmaları ve kendine güvenlerini kazanmaları amaçlanmaktadır.⁶⁸

Girişimcilik eğitimi ülkeden ülkeye farklılıklar alabilmektedir. İngiltere'deki girişim eğitimi kişilik özelliklerine yoğunlaşırken, A.B.D.'de kullanılan girişimcilik eğitimi ise girişimin kurulmasına yoğunlaşmıştır. Finlandiya'da ise girişimcilik eğitimi içsel ve dışsal girişimcilik eğitimi olarak ikiye ayrılmaktadır. İçsel girişimcilik eğitimi, girişim eğitime; dışsal girişimcilik eğitimi ise girişimcilik eğitime denk gelmektedir.⁶⁹

OECD ve Avrupa Komisyonunun girişimcilik eğitimi ile ilgili raporunda ise; girişimcilik eğitimi girişimciliği öğretmek, girişimcilik için öğretmek ve girişimcilik yoluyla öğretmek olarak üçe ayrılmıştır. Girişimciliği öğretmek teorik bilgiye dayalıdır; girişimcilik için öğretmek girişimci olmak isteyenlere gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmayı amaçlar; girişimcilik yoluyla öğretmek ise girişimciliği süreçler yoluyla öğretmeyi amaçlar. İlk iki yöntem orta ve yükseköğretimde kullanılırken, üçüncü yöntem ise genel olarak uygulanmaktadır. Raporda Dewey'in "yaparak öğrenme" modelinden esinlenilerek "yaratıcılığa dayalı öğrenme" modeli oluşturulmuştur. Eğitim yoluyla adaylar sonucu ne olursa olsun değer yaratmaya çabalarlarsa bu gerçek anlamda istenilen bir girişimcilik eğitimi yöntemi olur.⁷⁰

1.3.1. Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.)'nde Girişimcilik Eğitimi

Girişimcilik eğitiminin girişimcilik kültürü üzerindeki etkileri yadsınamaz. Burada önemli olan nokta, girişimcilik eğitimi dizayn edilirken hangi unsurların eğitim programına dahil edileceğidir. Bu konuda farklı görüşler mevcuttur.

⁶⁸ Hessel Oosterbeek, Mirjam Van Praag, Auke Ijsselstein, "The impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurship Skills and Motivation", **European Economic Review**, Vol.54, 2010, s.442,443.

⁶⁹ Martin Lackeus, Entrepreneurship in Education What,, Why, When, How, **OECD Entrepreneurship 360 Background Paper**, 2015, s.7,8.

⁷⁰ A.e., s.10,11.

Amerika'nın girişimcilik anlamında önde gelen kuruluşlarından Kauffman Vakfı, girişimcilik eğitimini, başkasının göremediği fırsatları yakalama yeteneği, başkalarının tereddüt ettiği noktada harekete geçme konusunda kendine güven becerilerini sağlama süreci olarak tanımlamaktadır.⁷¹

Hisrich'e göre; temel düzeyde girişimcilik eğilimi olan kişilere girişimcilik becerileri kazandırılabilir. Girişimlerin başarılı olması genel müfredatın dışında fikir, motivasyon ve çok çalışma ile mümkün olur. Plaschka ve Welsch araştırmalarında Amerika'daki KOBİ'ler ile girişimcilik eğitim programlarının paralel olarak büyüdüğünü ortaya koymuştur. Amerika'da ilk girişimcilik kursu 1945 yılında verilmeye başlansa da, büyük şirketlerin egemen olduğu bir piyasada yeterli popülariteye ulaşamamıştır. 1970'lerden sonra girişimciliğin yükselişe geçmesiyle birlikte, onaltı üniversitede girişimcilik eğitimleri verilmeye başlanmıştır. Birch'ün KOBİ'lerin istihdam ve iş yaratma becerilerini kanıtlamasıyla girişim odaklı programların müfredata dahil edilmesi konuşulmuştur. 1980'lerde inovasyon ve servet yaratabilen girişimler desteklenmeye başlanmıştır. Bu dönemde bilgisayar çağına geçişle birlikte küçük ölçekli yazılım firmaları ortaya çıkmıştır. 1970'de onaltı olan girişimcilik eğitimi veren okul sayısı 1995 te dörtüye yükselmiştir.⁷² 2001 yılında bu sayı 1.500'e kadar ulaşmıştır.⁷³

A.B.D.'deki girişimcilik eğitimi bilimsel tabanlı, sistematik ve araştırmacıdır. Girişimcilik eğitimleri hükümet tarafından desteklenmektedir. SBA girişimciliği teşvik ederken, dezavantajlı gruplara yönelik programlar ve online eğitimler de düzenlemektedir. Hükümet girişimciliğin yaygınlaşması için, üniversitelere yönelik girişimcilik eğitim fonu ayırmaktadır. Üniversitede verilen eğitim modeli kademeli olarak gelişmiştir. Üniversitelerin vermiş olduğu girişimcilik eğitiminden sonra Hükümet-SBA ve vakıflar hem fon hem de rehberlik sunarak girişimci adayların

⁷¹ John R. McIntyre, Mathieu Roche, "University Education For Entrepreneurs in The United States: A Critical And Retrospective Analysis of Trends in the 1990s", 1999, s.33.

⁷² A.e., s.37,38.

⁷³ Chien Wen Yu, "Understanding The Ecosystems of Chinese and American Entrepreneurship Education", **Journal of Entrepreneurship Education**, Vol.21, 2018, s.2.

başlangıçta zorluk yaşamamasını ve ilk yıllarında ayakta kalabilmesini tesis etmeye çalışmaktadırlar.⁷⁴

A.B.D. üniversiteleri, girişimciliği adaylarda girişimcilik eğilimi oluşturmak ve adayları aktif bir şekilde girişimciliğe dahil etmek, ekonomik ve sosyal olarak adayları geliştirmek ve adayların ülkenin amaçları doğrultusunda fayda sağlamaları için dizayn etmiştir. GEM'in kurucularından olan Babson Üniversitesi, bu konuda en iyi örneklerden biridir. Yenilikçi eğitim tasarımları, girişimcilik eğitimi araştırma merkezi, sosyal destek programları ve yapmış olduğu akademik araştırmalar ile girişimcilik eğitiminin daha iyiye gitmesi için çaba sarf etmektedir. Babson Üniversitesi'nde girişimcilik, fırsat-kaynak-ekip faktörlerini ayarlamak, entegre etmek ve dengelemek ile ilgili bir süreçtir. Girişimci adayları bilindik fırsatları değil, yeni fırsatları da görüp değerlendirebilmelidir. Kaynakları kontrol ve optimizasyonu önemlidir. Başarılı bir ekip girişimin başarısı için önemlidir. Babson Üniversitesinde girişimciliği geliştirmeye dönük olarak yenilikçi programlar, geniş ölçekli planlama ve akademik araştırmalar yoluyla tesis edilerek girişimci bir ruh oluşturulmaya çalışılmaktadır.⁷⁵

A.B.D.'nin yönetim yapısı sebebiyle girişimcilik eğitiminde eyaletler arasında farklılıklar oluşmaktadır. Bu farklılıklara rağmen özgünlük ve uygulamaya doğru bir yönelim söz konusudur. A.B.D.'deki eğitimler girişimciliğe yönelik olarak farkındalık ve motivasyon yaratmayı amaçlar. Girişimcilik eğitimi davranışların pratiğe dökülmesine yöneliktir.⁷⁶

A.B.D.'de girişimcilik ile ilgili merkez ve derneklerin kurulması ve girişimcilik ile ilgili bilimsel toplantıların organize edilerek makalelerin yayımlanması, girişimciliğin bir disiplin olmasını pekiştirmiştir. Girişimcilik eğitimi öğrencilere yönelik ve öğrencilik dışında potansiyeli olan ya da bu işi yapan kişilere yönelik olarak düzenlenmektedir. Öğrencilere yönelik eğitimlerde çeşitlilik çok olsa

⁷⁴ A.e., s.5.

⁷⁵ A.e., s.6,7.

⁷⁶ Joaquin Guzman, Francisco Linan, "Perspectives on Entrepreneurial Education: a US-Europe Comparison". **Documentos de Trabajo Nebrija. Serie Módulo Europeo Jean Monnet**, 2005, s.9.

da potansiyeli olan ya da bu işi yapan kişilere yönelik eğitimlerde çeşitli kuruluşlar finansman desteği sağlamaktadır.⁷⁷

GEM raporları tarafından da onaylandığı üzere Amerikalıların yüzde yetmişinden fazlası başkası adına çalışmayı istememektedir. Bu da girişimcilik için uygun birçok aday demektir. A.B.D.'nin girişimcilik için birçok faktör tarafından desteklendiği belirtilerek 2009 yılında The Economist dergisi A.B.D.'yi dünyada girişimciliğin yol göstericisi olarak ilan etmiştir.⁷⁸

Girişimcilik kültürü, yasal düzenlemeler, göçmenler, finansmana erişim, yeniliğe açık tüketiciler, girişimciliğe katkı veren eğitim kurumları, kuruluşlar A.B.D.'de girişimciliğin oluşması ve gelişmesinde büyük pay sahibidir. Kauffman Vakfı girişimciliği birçok yönden desteklerken, girişimcilik haftasına da sponsorluk yapmaktadır. Goldman Sachs Vakfı da girişimcilik eğitimi için 500 milyon dolar bütçe ayırmıştır. Girişimlerin kurulması kadar ayakta kalması da önemlidir. Kamu ve özel ortaklığı Milwaukee Ölçeği Projesi de üçüncü yılında girişimlere büyümeleri için destek veren bölgesel fırsatlara yoğunlaşan bir projedir.⁷⁹

1.3.2. Avrupa'da Girişimcilik Eğitimi

Avrupa Komisyonu 2003 yılında yayımladığı Yeşil Kitap ile ilk kez girişimcilik eğitiminin önemine vurgu yapmıştır. 2006 yılında Avrupa Komisyonu tarafından girişimciliğin de dahil olduğu hayat boyu öğrenme için sekiz temel yeterlilik açıklamış ve rapor 2018 yılında güncellenmiştir. 2008 KOBİ Yasası, 2012 Yeniden Düşünme Eğitimi İletişimi ve 2020 Girişimcilik Eylem Planı ile girişimcilik

⁷⁷ A.e., s.11,12,19.

⁷⁸ Patricia G. Greene, Candida G. Brush, Elaine J. Eisenman, Heidi Neck, Sam Perkins, "Entrepreneurship Education: A Global Consideration From Practice to Policy Around the World, **WISE Research 2 - Entrepreneurship Education**, 2015. s.69.

⁷⁹ A.e., s.69,70.

eğitim-öğretiminin üye ülkeler arasında desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu raporlardan sonra Avrupa’da girişimcilik anlamında hareketlenme başlamıştır.⁸⁰

2008 yılında görülen küresel ekonomik krizin etkilerinden kurtulabilmek için ülkeler ekonomiyi düzeltecek çözümler aramaya başlamıştır. Bu noktada Avrupa Komisyonu 2020 Girişimcilik Aksiyon Planı girişimciliği akıllı, sürdürülebilir ve kapsamlı bir büyümenin bir parçası olarak görmüştür. Plan, üye ülkelerde girişimciliği teşvik etmeyi, önündeki engelleri kaldırmayı, eğitim yoluyla girişimcilik yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamıştır.⁸¹

Raporda girişimciliğin, Avrupa için kilit bir yetenek olduğu belirtilmiştir. Teorik eğitimin yanında girişimcilerin de tecrübelerini adaylara aktararak deneyimle öğrenimin gerekliliği vurgulanmıştır. Eğitim dışında gönüllü organizasyonlarla da girişimcilik becerileri öğrenilebilmektedir ve bunun teşvik edilmesi gereklidir. Eğitim kurumlarının girişimciliği ve inovasyonu teşvik edici önlemler almaları gerekmektedir.⁸²

Girişimcilik için yükseköğretim önemlidir. European Institute of Innovation & Technology-Avrupa Teknoloji Enstitüsü (EIT) sanayi için eğitim ve yenilik arasındaki farkı kapatmaya çalışmaktadır. Avrupa Komisyonu üniversitelerin daha girişimci olabilmeleri adına OECD ile işbirliğine gitmiştir.⁸³

Avrupa’da girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak için girişimcilik eğitimi yoluyla adaylara girişimcilik becerileri kazandırılabilen ve girişimciliğe bakış açısı değiştirilebilmektedir. A.B.D.’ye göre daha tutucu olan iş piyasasında girişimciliği özendirmek gerekmektedir. Üniversitelerde alınan eğitimler artık iş bulmak için yeterli değildir. Bu anlamda üniversitelerin dinamik ve küresel piyasaya girişimci adayları yetiştirmesi gerekmektedir. A.B.D. üniversitelerindeki çapraz

⁸⁰ Margherita Bacigalupo, Panagiotis Kampylis Yves Punie, Godelieve Van den Brande, **EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework**, 2016. s.5.

⁸¹ Ramona Florea, Radu Florea, “Entrepreneurship and Education in European Union Countries”, **Economy Transdisciplinarity Cognition**, Vol.16, 2013. s.75.

⁸² Entrepreneurship 2020 Action Plan, **a.g.e.**, s.6.

⁸³ **A.e.**, s.6,7.

disiplinler arası eğitim sistemine Avrupa 21. yüzyıldan itibaren geçmeye başlamıştır. Girişimcilik de bu sisteme dahildir. Sistem dinamik, yenilikçi ve yaratıcı bir öğrenme süreci sağlar. Rol modelleri yaratmak ve başarılı girişimcileri adaylarla görüştürmek gibi konularda Avrupa A.B.D.'nin gerisinden gelmektedir. Girişimcilik kültürünün yayılması için üniversitelere büyük görev düşmektedir. Bu anlamda Avrupa'da klasik eğitim sisteminin yerine daha dinamik, bilgi ve teknoloji altyapısına sahip, bilgi-alışverişine açık eğitim sistemine geçilmesi gerekmektedir.⁸⁴

2016 yılında Avrupa Konseyi, beş bölümden oluşan girişimcilik eğitimini destekleyici Eurydice Raporu'nu yayımlamıştır.

Girişimcilik özelliklerinin bireylere kazandırılarak teorik bilgilerin pratiğe dökülmesi sağlanmalıdır. Girişimciliğe sadece girişim kurma olarak bakmamalı, girişimcilik düşüncesini toplumun geneline yaymak gerekmektedir. Bunu yapmak için de ülkeler arasında farklı tanımlama ve uygulamaların bir standarda kavuşması gerekmektedir.⁸⁵

Tablo 1.1'de, Avrupa'da girişimcilik eğitimi ile ilgili önemli olaylar/belgeler gösterilmiştir.

Tablo 1.1. Girişimcilik Eğitimi ile Bağlantılı Strateji Gelişimini Etkileyen Temel Avrupa Politika Belgeleri

YIL	AVRUPA POLİTİKASININ ÖNEMLİ BELGELERİ	TANIM
2003	Avrupa'da Girişimcilik Yeşil Belge	İlerleme kaydetmede temel faktör olarak eğitimi gören Avrupa'nın ilk girişimcilik eylem planı
2006	Avrupa'da Girişimcilik Eğitimi Oslo Gündemi	AB, ulusal, bölgesel ve kurumsal düzeylerde sistematik ve etkili eylemler aracılığıyla girişimcilik eğitiminde gelişimin nasıl destekleneceğini gösteren bir takım öneriler

⁸⁴, Karen E. Wilson, "Entrepreneurship Education in Europe", **Entrepreneurship And Higher Education**, Chapter 5, 2008. s.3,5-7.

⁸⁵ A.e. s. 21.

	Yaşam Boyu Öğrenme Temel Yeterlikleri Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tavsiye Kararları*	Sekiz temel yeterlilikten biri olarak ‘girişim ve girişimcilik duygusu’nu tanımlamıştır
2010	Girişimcilik Eğitiminde Daha İyi Bir Bütünlüğe Doğru	İlerleme Modeli’ nin bir sunumuyla, sistematik stratejilerin girişimcilik eğitimine dâhil edilmesi hakkında araştırma
2012	Girişimcilik 2020 Eylem Planı	Avrupa’da girişimcilik gelişimini desteklemek için üç önemli temel alandan biri olarak girişimcilik eğitimini tanımlar
	Avrupa’da Okulda Girişimcilik Eğitimi	Avrupa’da zorunlu eğitim için girişimcilik eğitiminin politika ve uygulamalara dâhil edilmesini analiz eden Eurydice çalışması
2014	Girişimcilik Eğitimi Tematik Çalışma Grubu Final Raporu	Daha etkili bir girişimcilik eğitimi stratejisi ve uygulaması geliştirmek için ulusal ve bölgesel yöneticiler için politika rehberliği
	Eğitim ve Öğretimde Girişimcilik Avrupa Konseyi Kararları	Avrupa Komisyonu ve Üye Milletlerden girişimciliği eğitim ve öğretim sistemlerine dâhil ve bu konuyu teşvik etmelerini ister
2015	Girişimcilik Eğitimi: Başarıya Giden Yol	Girişimcilik eğitimi stratejileri ve önlemlerinin etkisi hakkında kanıt derleme
	Eğitim ve Öğretim Aracılığıyla Genç Girişimciliği Teşvik Etmede Avrupa Parlamentosu Kararları	Avrupa Komisyonunun programları aracılığıyla girişimci becerileri desteklemesini ister ve ayrıca Üye Milletlerden de girişimcilik becerileri gelişimini desteklemek için AB Yapısal Fonları gibi mevcut fonları kullanmaları ister.

*2018 yılında Yaşam Boyu Öğrenme Temel Yeterlikleri Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tavsiye Kararları raporu güncellenmiştir.

Kaynak: Avrupa Komisyonu, “Avrupa’da Okulda Girişimcilik Eğitimi”, **Eurydice Raporu**, 2016, s.36.

2003 yılında Yeşil Belge ile başlayan girişimcilik eğitime Avrupa’da verilen önem, Yaşam Boyu Öğrenme Temel Yeterlikleri Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tavsiye Kararları’nın son halinin 2018 yılında yayımlanmasıyla devam etmiştir.⁸⁶

⁸⁶ A.e. s.36

Girişimcilik eğitiminin yaygınlaştırılması için eğitim sisteminden ayrı olarak değil, müfredatın bir parçası olarak ele alınması gerekmektedir. Bunun yanı sıra uygulama da girişimcilik için önemlidir. Bu anlamda uygulamalı girişimcilik eğitimleri, adayların sosyo-ekonomik açıdan gelişmeleri ve iş yaşamına adapte olabilmeleri açısından önemlidir.⁸⁷

Üniversitelerin üzerindeki yük 21. yüzyılda bilgi ve teknoloji odaklı toplumlarda daha da artmıştır. Üniversiteler, girişimci adaylar ile hükümet ve işletmeler arasında bir köprü görevi görmektedir. Üniversitelerin girişimcilik kültürü açısından kamu, özel kurum-kuruluşlar ve öğrenciler arasında bağlantı sağlayarak, çeşitli projelerle bu süreci desteklemeleri gerekmektedir. Yenilik, toplumun her alanında gereklidir. Yenilik ve sürdürülebilir bir büyüme ve kalkınmada da üniversiteler girişimci adaylara girişimciliği daha etkili bir biçimde öğretmek motivasyon sağlayabilirler.⁸⁸

İskandinav ülkelerinde girişimcilik eğitime verilen önem diğer Avrupa ülkelerinden daha fazladır. Yenilik indekslerinde Danimarka, İsveç ve Finlandiya ön plana çıkmaktadır. Bu ülkelerden Finlandiya'nın girişimciliği nasıl ve neden benimsediği özellikle anlatılmaya çalışılmıştır.⁸⁹

Genç girişimciler, nüfusu gittikçe yaşlanan Finlandiya için zaruri bir hal almıştır. Birçok sektör artık dijital dünyaya adapte olup aynı zamanda otomasyona geçerken, Finlandiya'nın yeni ve gelişmekte olan sektörlerde öne çıkabilmek için çaba harcaması gerekmektedir. 1990'ların başlarından itibaren Finlandiya'da girişimciliği geniş ölçekli olarak ilköğretimden üniversiteye kadar yaymak için çalışmalar başlatılmıştır. Eğitimde amaç, girişimcilikle ilgili olarak temel bilgi ve becerileri kazandırmak ve girişimci bir yaklaşım getirebilmektir. 2016 yılında yürürlüğe giren yeni müfredat ile birlikte girişimcilik ve iş yaşamındaki beceriler daha da ön plana çıkmıştır. Finlandiya'da okulların bölgedeki işyerleri ile işbirliği

⁸⁷ A.e. s.73-74.

⁸⁸ Sybille Reichert, "The Role of Universities in Regional Innovation Ecosystems", **European University Association**, 2019. s.7-9.

⁸⁹ Avrupa Komisyonu, "Avrupa'da Okulda Girişimcilik Eğitimi", **Eurydice Raporu**. 2016, s.10.

yapması teşvik edilmekte, bu sayede öğrencilerin teorileri uygulamaya yansıyabilmektedir. Dokuz yıl süren ilköğretimden sonra öğrenciler genel lise veya mesleki liselere kaydolmaktadırlar. Genel lisede girişimcilik isteğe bağlı iken, meslek liselerinde girişimcilik hakkında temel bilgi ve beceri kazanılmasına yönelik eğitim verilmektedir. Uygulamalı girişimcilik programları da işbaşında uygulama yapmak için ideal programlardır. “Genç Başarı Genç Girişim” programı, bu programlardan biridir. Bu programda girişimci adaylar bir yıl süresince şirket kurarak yönetmektedirler. Öğren-kazan sistemiyle yarı zamanlı olarak girişimcilik yapılabilen programlar da mevcuttur. Yükseköğretim seviyesinde çok ön planda olmayan girişimcilik, zamanla girişimciliği destekleyen merkezlerin de çalışmaları ile önem kazanmaya başlamıştır. Verilen eğitimler ile sadece girişimciliğe dönük değil, farklı işler ve farklı pozisyonlar için de bilgi-beceriye sahip olurlar. Amaç sadece girişimci yetiştirmek değil, toplumun girişimci bir ruha sahip olmasını sağlamaktır. Me&MyCity, Finlandiya’da temel bir girişimcilik eğitim programıdır. Programda altıncı sınıf öğrencileri girişimcilik, işletme, kamu sektörünün işleyişi hakkında bilgi edinirler. Uygulamalı olan programda, öğrencilerin iş yaşamına adaptasyonu sağlanır. Fin Ekonomik Bilgi Kurumu da bu programın geliştirilmesine öncülük etmiştir. Üniversitelerde girişimciliği destekleyen birçok program olsa da Tiimiakatemia (takım akademisi) programı ön plana çıkmaktadır. Üçbuçuk yıl süren programda öğrenciler, gerçek müşteriler ile kendi kooperatiflerini kurup işletirler ve para kazanırlar.⁹⁰

Helsinki, Finlandiya’da faaliyet gösteren Aalto Üniversitesi, öğrenciler için girişimciliği teşvik konusunda Avrupa çapında örnek gösterilebilecek çalışmalara imza atmaktadır. Üniversite, öğrencilere güvenerek girişimci düşüncüyü tesis edip deneyimlemelerini sağlamaktadır. Disiplinlerarası işbirliği de tesis edilerek diğer disiplinlerden öğrencilerin birbirleriyle iletişime geçmeleri sağlanır. Öğrencileri uygulama noktasında staj ya da diğer programlar yoluyla şirketlerle tanıştırmakta problem çözme odaklı takım çalışmaları yaptırılmaktadır. ‘Ürün Geliştirme Projesi’

⁹⁰ Patricia G. Greene, Candida G. Brush, Elaine J. Eisenman, Heidi Neck, Sam Perkins, **a.g.e.**, s.38,39,43.

de probleme dayanan bir öğrenme şekli sunar. Bu projeye dayalı tasarım fabrikasında ise üniversite ve işletmeler arasında bağ kurularak öğrenciler zorlu koşullarda sorunları çözmeye çalışırlar. Zorluklara göğüs geren öğrenciler gerçek iş koşullarına hazırlanmış olurlar.⁹¹

Okul dışında InnoOmnia gibi genel katılıma açık programlar da mevcuttur. Belediyelerin öncülüğünde hizmet ve esnaflarla ilgili ticareti kapsayan program yenilikçi bir bakış açısı getirmiştir. Program; öğrenci, öğretmen ve girişimcileri bir araya getirmiştir. Üyeler birbirlerinden eğitmenlerden ve iş tecrübesi olan kişilerden danışmanlık alırlar. Katılımcılar 16-60 yaş aralığındadır. Bu program OECD ve Avrupa Eğitim Vakfı gibi kurumlar tarafından da örnek uygulama olarak seçilmiştir.⁹²

1.3.3. Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi

Avrupa Komisyonu 2020 Girişimcilik Eylem Planı, girişimcilik eğitiminin girişimciler açısından önemini ortaya koymuştur. Eğitimin birçok yeteneği geliştirdiği ve fikirleri eyleme dönüştürdüğü ve istihdam yaratabilme yeteneklerini önemli ölçüde arttırdığı görülmüştür. Eylem planının açıklanmasında sonra birçok üye ülke, girişimcilik eğitimini kendi müfredatlarına dahil etmişlerdir.⁹³

Ülkemizde ise girişimcilik “Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018)” ve 2010-2014 Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı’nda ilk ve orta öğretim için müfredata dâhil edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, 1-8. sınıflar için, girişimciliği ara bir disiplin olarak ele alıp diğer derslerle işbirliği içerisinde öğrencilere vermektedir. 7 ve 8. sınıflarda oluşturulan projelerin ulusal düzeyde sergilenmesi sağlanmaktadır. 11 ve 12. sınıflarda seçmeli olarak girişimcilik dersi verilmeye başlanmıştır. Genel liselerde Milli Eğitim tarafından girişimcilik seçmeli ders olarak alınabilmektedir. TÜBİTAK

⁹¹ Sybille Reichert, **a.g.e.**, s.24,25.

⁹² Patricia G. Greene, Candida G. Brush, Elaine J. Eisenman, Heidi Neck, Sam Perkins, **a.g.e.**, s.48,52.

⁹³ Entrepreneurship 2020 Action Plan, **a.g.e.**, s.5,6.

ile protokol yapılarak öğretmenlere girişimcilik ve yenilikçilik eğitimlerinin verilmesi sağlanmıştır. Üniversite düzeyinde yapılan çalışmalar ile de yirmi üniversitede girişimcilik dersleri vermeye başlanmıştır. Günümüzde lisans ve lisansüstü programlarda girişimcilik, bölüm olarak yerini almaktadır. Yapılan çalışmalarla üniversitelerde girişimciliğin yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.

KOSGEB girişimciliğin yaygınlaşmasını sağlayarak başarılı girişimlerin kurulması için “girişimcilik nitelikleri, “iş fikri geliştirme”, iş planı kavramı ve öğeleri” konularında en az otuziki saatlik eğitimler vermektedir.

KOSGEB, 2010 yılından itibaren geliştirilen ortaklık modeli ile girişimciliğin ülke çapında daha yaygın hale gelmesini sağlamıştır. KOSGEB eğitimleri kendi verebildiği gibi, yapılan protokoller ile bu eğitimler kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, özel idareler, belediyeler, meslek kuruluşları, kalkınma birlikleri ve kalkınma ajansları tarafından da verilebilmektedir.

KOSGEB ile yapılan protokoller çerçevesinde başta Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) olmak üzere kamu-özel kurum-kuruluşlar tarafından girişimcilik eğitimleri verilmektedir.⁹⁴

TÜBİTAK Girişimcilik Akademisi ile kurumsal anlamda eğitimler vermekte olup, ileride eğitimlerin bireysel olarak da verilmesi planlanmaktadır.⁹⁵

2018 yılında yapılan Avrupa Girişimcilik Eğitimi Geliştirme Ağı Danışma Kurulu Toplantısı’nda Türkiye’de girişimcilik eğitimi adına yapılan çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Girişimcilik Eğitimi Ağı ile ortaklaşa düzenlenen çalıştayda ortaya koyulmuştur.

Çalıştay sonunda, mevcut durum ve eksik görülen konulan raporlaştırılmıştır. Avrupa ve A.B.D.’de ilköğretimden doktora kadar ve okul dışı birçok girişimcilik

⁹⁴ Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı, **a.g.e.**, s.47-50.

⁹⁵ Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), (Çevrimiçi), <http://www.tubitak.gov.tr/>, 27.03.2019.

eğitimleri verilerek özellikle gençlere ulaşılmaya çalışılmaktadır. Türkiye’de özellikle girişimciliğin dersten öteye geçerek, bir düşünce yapısı olması için çaba gösterilmelidir. Durum tespitleri yapıp kararlar alınsa da gerek bürokrasinin ağır işleyişi gerekse de kurumlar arasındaki entegrasyon eksikliğinden dolayı uygulamada sıkıntı yaşanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi girişimciliğin uygulama kısmı için iş dünyası ile bağlantı kurulmalıdır. Eğitimlerin teorik olarak kalması yeterli sonuç vermemektedir. Girişimcilik eğitiminde eksiklikler olduğu gibi, eğitimcilerin eğitiminde de yeterli düzeye gelinememiştir. Rol modelleri oluşturmak adayları girişimciliğe özendirmek açısından önemlidir. Başarılı girişimcilerin tecrübelerini adaylarla paylaşması önemli etkiler yapabilir. Girişimciliğin bir kültür olabilmesi için sadece sınıflarda değil, karar alıcılardan aileye kadar her birey tarafından girişimciliğin sahiplenilmesi gerekmektedir. Özel-kamu kurum ve kuruluşlarının bireysel anlamda projeleri olsa da özellikle uygulama konusunda iş dünyasıyla entegrasyonun sağlanabildiği adaylara sorumluluk yükleyen uygulamaların olduğu ortamların yaratılması gerekmektedir. Projeler süreli değil kalıcı ve sürdürülebilir olmalıdır. Hibe ve kredilerin etkin ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenerek girişimlerin istihdama ve ekonomiye olan katkılarının ölçülmesi gerekmektedir. İlk ve orta öğretimde girişimcilik dersleri zorunlu tutulmalı ve mesleki eğitimlerde de girişimcilik ele alınmalıdır.⁹⁶

Üniversitelere bakıldığında ise girişimcilik eğitimlerinin çoğunlukla işletme bölümlerinde verildiği görülmektedir. Bazı üniversiteler girişimcilik konusunda misyon edinmiş olsa da sayıları yetersizdir. Dersler girişimlerin kurulması aşamasına odaklanırken uygulama konusu eksik kalmaktadır. Girişimcilik eğitimi uygulamalarla Avrupa ve A.B.D.’deki örnekleri gibi zenginleştirilmelidir. İş yaşamının bir kopyası olarak adaylara ekip kurup onları yönetme şansı vermek, adayların gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri zorlukları görmeleri açısından önemlidir. Yenilikçilik ve fırsatları görme girişimcilerin iki önemli özelliğidir.

⁹⁶ Avrupa Girişimcilik Eğitimi Geliştirme Ağı Danışma Kurulu Toplantısı Çalıştay Sonuç Raporu, 2018, s.19.

Verilen eğitimler bu kapsamda prosedürlerin yanında ağırlıklı olarak düşünceyi şekillendirecek biçimde dizayn edilmelidir.⁹⁷

Türkiye’de girişimcilik ekosistemini oluşturma, sürdürülebilir bir şekilde büyümesini tesis etme görevi KOSGEB tarafından üstlenilmiştir. KOSGEB’in kendi bünyesinde ve işbirliği yapılan kuruluşlarla verdiği “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi”, en çok talep gören programdır. Programın talep görmesindeki etkenlerden biri, KOSGEB’in vermiş olduğu 50.000 TL geri ödemesiz destek ve 100.000 TL geri ödemeli destek paketlerinin ön şartının uygulamalı girişimcilik eğitimlerine katılma ön şartının olmasıdır.⁹⁸

KOSGEB’in eğitimlerine bakıldığında:

-Programın Amaç ve Kapsamı:

Bu Program⁹⁹

- Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi,
- Yeni Girişimci Desteğini,
- İş Geliştirme Merkezi Desteğini
- İş Planı Ödülünü

kapsamaktadır.

Uygulamalı girişimcilik eğitimleri halka açık genel kurslar olmakla birlikte, özel gruplara da verilebilmektedir. Program, girişimcilik ekosistemine katkı sağlanmasını ve girişimlerin kurulması aşamasında girişimcilerin bilgi-becerilerinin artırılmasını ve süreç hakkında tecrübe edinmelerini amaçlar.¹⁰⁰

⁹⁷ Yasin Karadeniz, “Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi”, **Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi**, Temmuz 2010, s.44.

⁹⁸ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), (Çevrimiçi), <https://www.kosgeb.gov.tr/>, 27.03.2019.

⁹⁹ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Girişimcilik Destek Programı Uygulama Esasları, m.5.

¹⁰⁰ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Girişimcilik Destek Programı Uygulama Esasları, m.6.

-Eğitim İçeriği:

Eğitimler dört modülden oluşmaktadır. Bu modüller, en az altı saat, toplamda otuz iki saatten oluşmaktadır. Bu modüllere ihtiyaca göre başka modüller de eklenebilmektedir.¹⁰¹

“Modül 1: Girişimcilik özelliklerinin sınanması, iş fikri geliştirme ve yaratıcılık egzersizleri ile sorumlu girişimcilik kavramı ve tecrübe paylaşımı,”

“Modül 2: İşletme kavramı, işletme fonksiyonları, türleri, kuruluş şekilleri, mali ve hukuki sorumluluklar,”

“Modül 3: İş planı kavramı ve unsurları (pazar araştırma, pazarlama planı, üretim planı, yönetim planı, finansal plan),”

“Modül 4: İş modeli ve iş planına yönelik atölye çalışmaları.”

¹⁰¹ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Girişimcilik Destek Programı Uygulama Esasları, m.7.

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

Girişimciliğin doğuştan mı geldiği ya da sonradan kazanılıp kazanılmadığı tartışmalara yol açarken girişimcilik eğitimlerinin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu birçok araştırma ile ortaya konulmuştur.¹⁰²

Bu bölümde konu ile ilgili olarak tanım ve kapsamdan bahsedilerek girişimcilik eğiliminin oluşumu ile ilgili modeller anlatılacaktır. Girişimcilik eğilimine etki eden faktörler anlatılarak girişimcilik eğitimi ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki anlatılmaktadır.

2.1. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİN TANIM VE KAPSAMI

Literatürde girişimcilik eğilimi üzerine arzu edilme ve yapılabilirlik algılarının etkili olduğu savunulmaktadır. Girişimcilik eğiliminin nasıl oluştuğunun anlaşılması için, girişimcilik davranışının incelenmesi gerekmektedir.¹⁰³

Eğilim, girişimci davranışın belki de en iyi açıklayıcısıdır. Girişimcilik eğilimi, iş planlarını yönlendiren ve yöneten zihinsel bir süreçtir. Bu nedenle, girişimcilik eğiliminin kişide nasıl oluştuğunu belirlemek için modeller oluşturmak anlamlıdır. Thompson (2009)'a göre, girişimcilik eğilimi, iş kurmayı düşünen ve bunun için plan yapan kişinin inanmasıdır. Bir başka ifadeyle, girişimcilik eğilimi girişim kurma ile ilgili kararlılık ve istektir.¹⁰⁴

¹⁰² Jan Lepoutre, Wouter Van Den Berghe, Olivier Tilleuil, Hans Crijns, “A New Approach To Testing The Effects Of Entrepreneurship Education Among Secondary School Pupils”, **Vlerick Leuven Gent Working Paper Series**, Vol.01, 2010, s.5.

¹⁰³ Jason R. Fitzsimmons, Evan J. Douglas, “Interaction Between Feasibility and Desirability in the Formation of Entrepreneurial Intentions”, **Journal of Business Venturing**, Vol.26, 2011, s.431.

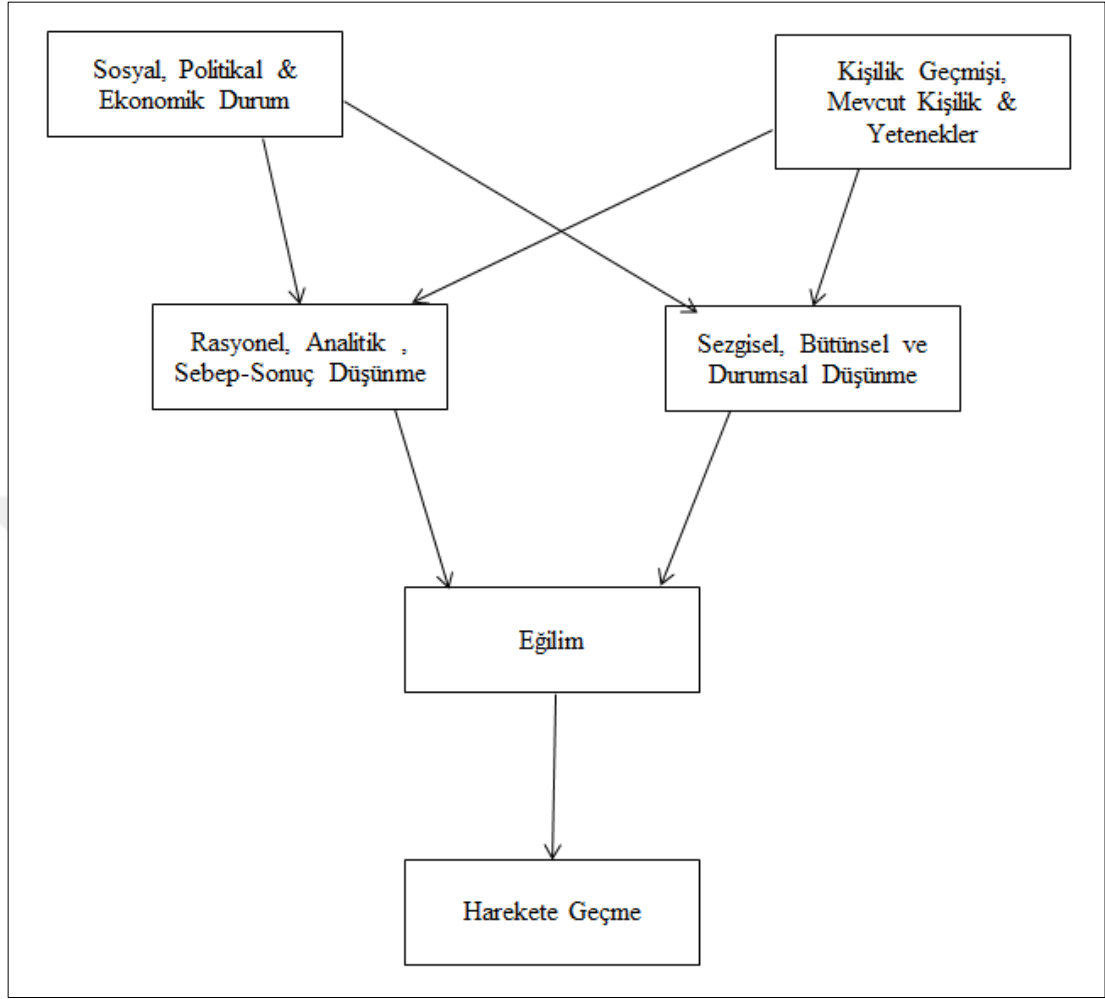
¹⁰⁴ Anh T.P. Tran, Harald Von Korflesch, “A Conceptual Model of Social Entrepreneurial Intention Based on The Social Cognitive Career Theory”, **Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship**, Vol.10, 2016, s.18,20.

Girişimcilik eğiliminin nasıl oluştuğunu ortaya koymak, girişimcilik davranışı açısından önemlidir. Krueger ve diğerlerinin (1993, 1994, 2000) çalışmaları, girişimcilik eğiliminin, arzu edilebilirlik ve yapılabirlik algılarının bir fonksiyonu olduğunu göstermiştir. Fakat daha sonra yapılan araştırmalar, bu etmenler arasındaki ilişkilerin daha komplike olabileceğini ortaya koymuştur. Beklenti teorisi, karar verme noktasında, beklenti ve değer arasında bireysel karar verme sürecinde çok yönlü bir ilişkinin olduğunu öngörür. Steel ve Konig (2006), algılanan yapılabirlik-beklenti ve algılanan arzu edilebilirlik-değer eşdeğerliklerini savunmaktadır. Yani, girişimcilik eğiliminin oluşmasında, arzu edilme ve fizibilite algılarının devreye girebileceği söylenebilir.¹⁰⁵

Girişimcilik eğilimi, başlangıçta girişimcinin kuracakları organizasyonun şeklini ve yönünü tayin etmek adına, dikkat, tecrübe ve harekete geçmeyi sağlayan düşüncedir. Girişimcilik, sadece yeni girişim kurmayı değil, mevcut girişime de artılar katmayı amaçlamaktadır. Katz ve Gartner (1986), girişimci eğiliminin içsel ve dışsal boyutu olduğunu gözlemiştir. İçsel faktörler, kişinin tecrübe, beceri ve kişilik özelliklerini içerir. Bu faktörler, kişinin girişimcilik potansiyelini etkilemektedir. Dışsal faktörler ise, piyasalar, devlet müdahaleleri, yer değişikliği gibi sosyo-politik ve ekonomik değişkenlerdir. Eğilim, analitik düşünce tarzı ve vizyon ile yapılandırılmıştır. Sonuç olarak, içsel ve dışsal faktörler girişimcilik için şartları oluşturur. Şekil 2.1.'de Bird'ün Girişimsel Niyet Modeli görölmektedir.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Jason R. Fitzsimmons, Evan J. Douglas, **a.g.e.**, s.431.

¹⁰⁶ Barbara Bird, "Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention", **The Academy of Management Review**, Vol.13, 1988, s.442,443.

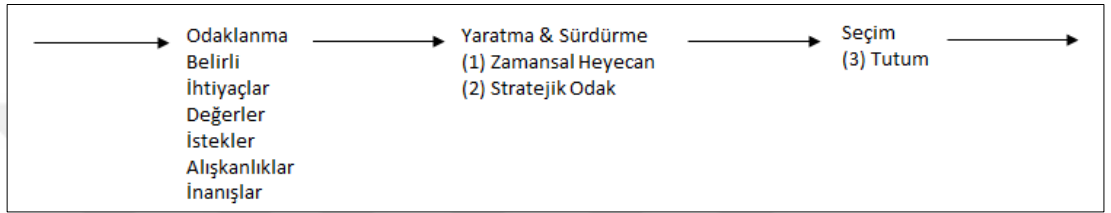
Şekil 2.1. Girişimsel Niyet Modeli

Kaynak: Barbara Bird, “Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention”, **The Academy of Management Review**, Vol.13, 1988, s.444.

Şekle göre; eğilim, analitik ve bütünsel düşünme ile daha da yapılanmıştır. Girişimcilik eğilimi yeni bir iş kurma ya da iş geliştirme şeklinde devam eder.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Nancy G. Boyd, George S. Vozikis, “The Influence of Self-Efficacy on the Development of Entrepreneurial Intentions and Actions”, **Entrepreneurship Theory and Practice**, Vol.18, 1994, s.65,66.

Eğilim süreci, girişimcinin ihtiyaç, istek, alışkanlık, değer ve inanışları ile başlar. Şekil 2.2.'de girişime katkıda bulunan ihtiyaçlar, değerler, istekler, alışkanlıklar ve inanışların olduğu beş öncül davranış ve beş davranışı etkileyen eğilimsel ve davranışsal sonuçların merkezinde yer alan üç içsel davranış görülmektedir.¹⁰⁸

Şekil 2.2. Niyet-Yön Modeli

Kaynak: Barbara Bird, 1988, “Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention”, **The Academy of Management Review**, Vol.13, 1988, s.445.

2.2. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİN OLUŞUMU İLE İLGİLİ MODELLER

Girişimciliği açıklayabilmek için araştırmacılar birçok çalışma yapmışlardır. Bu konuda modeller oluşturulmuştur. Bu modellerden altı tanesi ön plana çıkmış ve geniş ölçüde kabul görmüştür. Bu modeller, Shapero’nun Girişimsel Eylem Modeli (1982), Ajzen’in Planlanmış Davranış Teorisi (1991), Robinson’un Girişimsel Tutum Oryantasyonu (1991), Krueger ve Carsrud’un Eğilimsel Temel Modeli (1993), Krueger ve Brazeal’in Girişimsel Potansiyel Modeli (1994) ve Davidsson’un Davidsson Modelidir (1995).

¹⁰⁸ Barbara Bird, **a.g.e.**, s.445.

Girişimcilik eğilimi ile ilgili modeller arasında en çok kabul göreni Ajzen'in 1991 yılındaki Planlanmış Davranış Teorisi modelidir. Girişimcilik eğilimleri ile ilgili modellerin çoğu Bandura'nın "Sosyal Öğrenme Teorisi" ve Ajzen'in "Planlanmış Davranış Teorisi"ni baz almaktadır.¹⁰⁹

2.2.1. Girişimsel Eylem Modeli

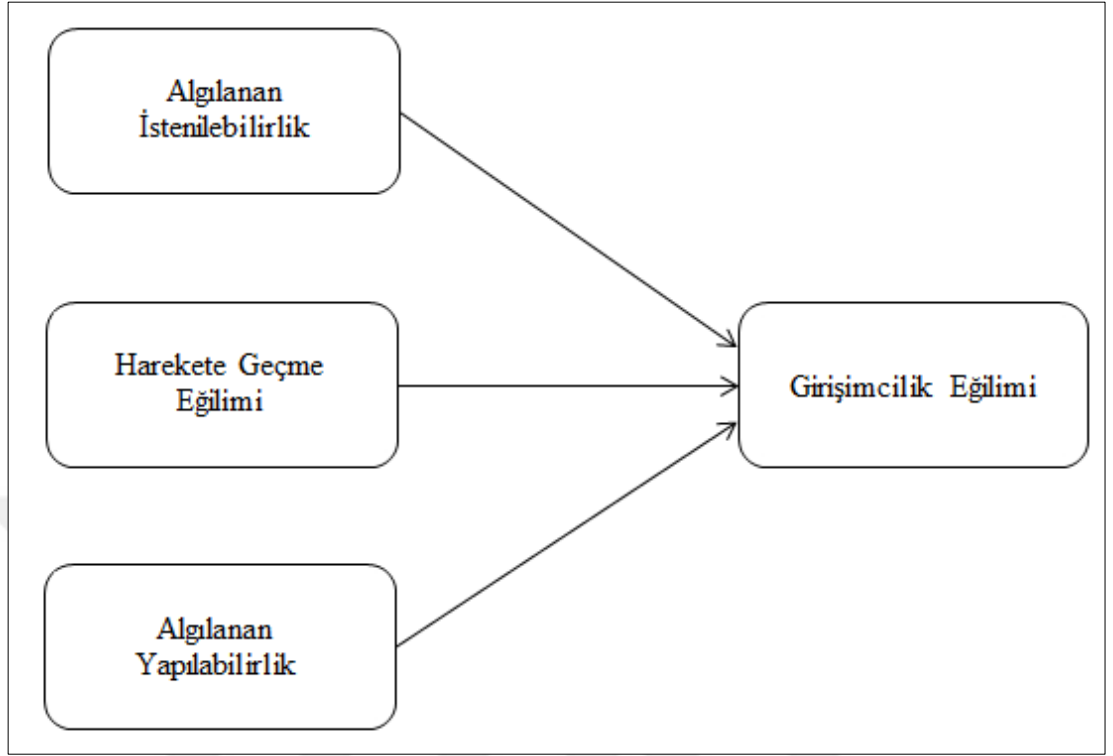
Shapero (1982), Girişimci Eylem Modelinde hangi faktörlerin girişimcilğe etki ettiğine yoğunlaşmıştır. Girişimcilik, durumsal ve sosyo-kültürel faktörlerin sonucudur. Başka bir ifadeyle girişimcilik faaliyeti, kişinin sosyokültürel yapısı ve tecrübelerinin bir araya gelmesiyle bir süreç sonunda oluşur.¹¹⁰

Model üç temel unsurun girişimcilik eğiliminin girişimcilik eylemine dönüşmede etkili olduğunu söylemektedir.¹¹¹

¹⁰⁹ José C. Sánchez, "University Training For Entrepreneurial Competencies: Its Impact On Intention Of Venture Creation", **International Entrepreneurship And Management Journal**, Vol.7, 2011, s.240.

¹¹⁰ Jennie Elfving, Malin Brannback, Alan Carsrud, "Toward A Contextual Model of Entrepreneurial Intentions", **Understanding the Entrepreneurial Mind, International Studies in Entrepreneurship**, Vol.24, 2009, s.24.

¹¹¹ Norris F. Krueger Jr, Michael D. Reilly, Alan L. Carsrud, "Competing Models of Entrepreneurial Intentions", **Journal of Business Venturing**, Vol.15, 2000, s.418,419.

Şekil 2.3. Girişimsel Eylem Modeli

Kaynak: Francesc Miralles, Carla Riverola, Ferran Giones. “Analysing Nascent Entrepreneurs' Behaviour Through Intention-Based Models”, **7th European Conference on Innovation and Entrepreneurship Conference Paper**, 2012, s.4.

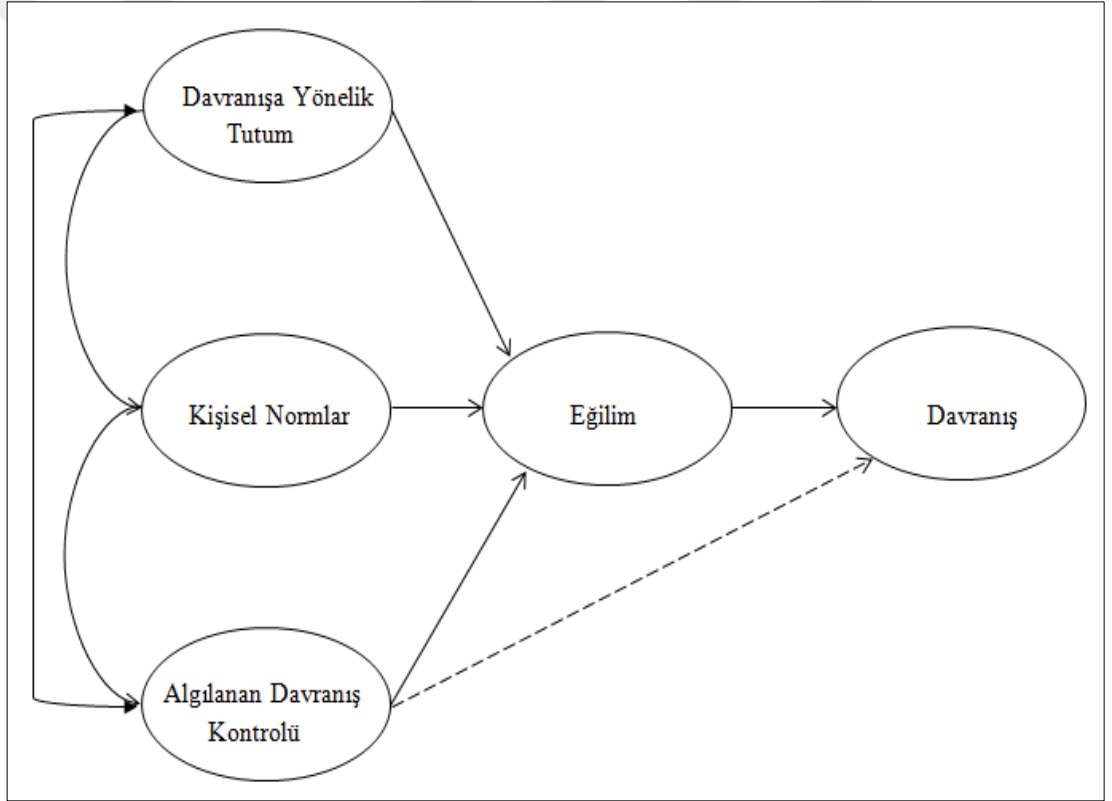
Algılanan istenilebilirlik; dışsal ve girişimcilik, kişisel değer, duygu ve tutumlar gibi içsel etkiler sonucu bir işe başlamak için istemenin derecesidir.

Algılanan yapılabilirlik; kişinin kullanılabilir kaynakları algılama konusundaki yeteneği ile bir işe başlamak için ne kadar yeteneği olduğu konusunda hissettikleridir.

Harekete geçme eğiliminde ise; kişi kendi kararları sonucunda, niyetinin isteğe bağlı yönlerini yansıtan kararlara göre hareket etme eğilimindedir.¹¹²

2.2.2. Planlanmış Davranış Teorisi

Ajzen’in (1991) Planlanmış Davranış Teorisi’nde eğilimi belirleyen  faktör bulunmaktadır. Bunlar; davranışa yönelik tutum, kişiisel normlar ve algılanan davranış kontrolüdür.

şekil 2.4. Planlanmış Davranış Teorisi

Kaynak: Icek Ajzen, “The Theory of Planned Behavior”, **Organizational Behavior And Human Decision Processes**, Vol.50, 1991, s.182.

¹¹² A.e., s.419.

Davranışa yönelik tutum, kişinin davranışının olumlu veya olumsuz yönde bir değerlendirmesi ile ilgilidir. İnanılan davranış tercih edilerek, istenmeyen sonuçlarla ilgili davranışlara karşı da olumsuz tutum sergilenmektedir.

Kişisel normlar, davranışı gerçekleştirip gerçekleştirilmeme noktasındaki sosyal baskıyı ifade eden sosyal bir faktördür.

Algılanan davranış kontrolü, davranışın kolay ya da zor olarak algılanmasını, engelleri ve geçmiş tecrübeyi ifade eder.

Davranışın gerçekleşmesi için o davranışa karşı bir inancın olması gerekir. Davranışa yönelik tutumun olumlu, kişisel normların kabul edilebilir ve algılanan davranış kontrolünün güçlü olması, davranışın gerçekleşmesini de o derece mümkün kılar.

Davranışla ilişkilendirilen özellikler olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmekte ve aynı zamanda, davranış için bir tutum da kazanılmaktadır. Böylece, istenilen sonuca götürecek olan tutumlar tercih edilmekte ve istenmeyen sonuca götürecek olan tutumlara karşı tavır oluşturulmakta, yani sonuçlar tutuma etki etmektedir. Böylelikle, istenilen sonuç için inanılan tutumlar tercih edilmektedir.¹¹³

2.2.3. Girişimsel Tutum Oryantasyonu

Robinson'un (1991) Girişimsel Tutum Oryantasyonu Modeli, Robinson, Stimpson, Huefner ve Hunt tarafından geliştirilmiş ve girişimcilik faaliyetini tahmin etmek için kullanılan ilk tutum ölçeklerindendir. Modelde, başarı, inovasyon, bireysel kontrol ve kendine saygı ölçekleri kullanılarak girişimci davranış ölçülmeye çalışılmıştır. İş hayatında başarı, işin kurulması ile ilgili sonuçlara bakar. İşin sonucu üzerindeki bireysel kontrol, bireyin kendi kontrolü ile ilgilidir. İş yaşamında inovasyon faaliyet sürecinde yeni yollar bulmak, kendine saygı ise kişinin işinde

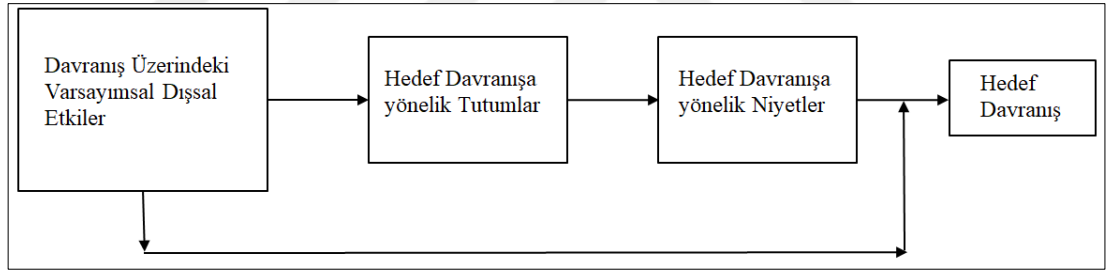
¹¹³ Icek Ajzen, "The Theory of Planned Behavior", **Organizational Behavior And Human Decision Processes**, Vol.50, 1991, s.181,182, 188-191.

kendine güven duyması ile ilgilidir. Girişimci davranışlar değişebilir ve tecrübe bu davranışın şekillenmesinde rol oynayabilir.¹¹⁴

2.2.4. Temel Eğilim Modeli

Krueger ve Carsrud'un (1993) Temel Eğilim Modeli'nde davranış, inanç ve algıyı yansıtan davranışa dönük tutuma bağlıdır. Niyet, davranışı etkiler ve tutumdan daha etkindir. İnanç ve tutum davranışı öngörülebilir yapar.¹¹⁵

Rol modelleri ve kişilik özellikleri gibi dış kaynaklı etkiler, tutumları harekete geçirir ya da niyet ve davranış ilişkisini düzenler. Dışsal etkiler kişi ya da durum değişkeni olduğundan dolayı genellikle dolaylıdır. Model, Şekil 2.5.'te gösterilmiştir.¹¹⁶

Şekil 2.5. Temel Niyet Tabanlı Süreç Modeli

Kaynak: Norris F. Krueger Jr. ve Alan L. Carsrud, “Entrepreneurial Intentions: Applying The Theory Of Planned Behaviour”, **Entrepreneurship & Regional Development**, Vol.5, 1993. s.317.

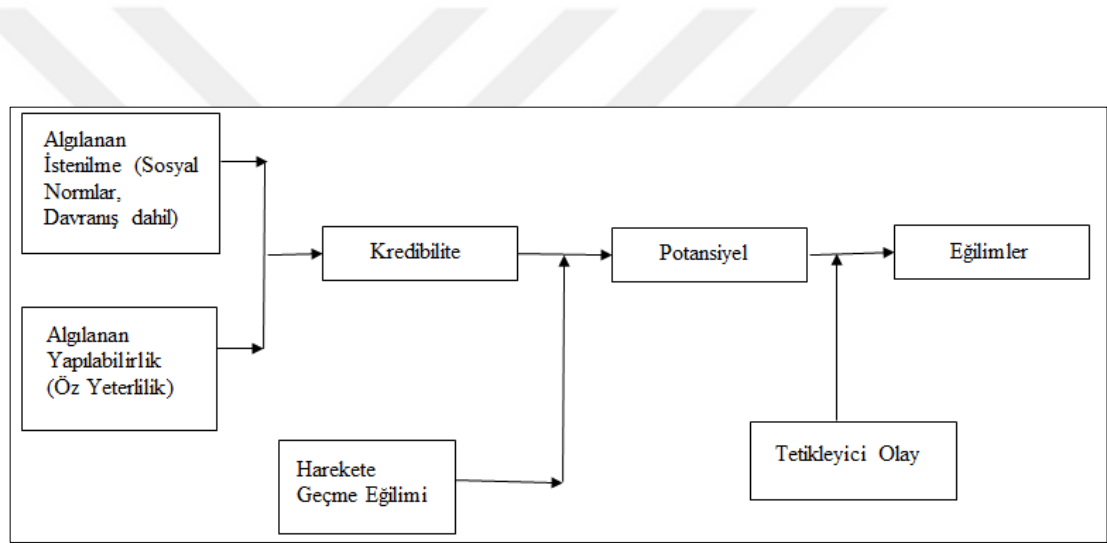
¹¹⁴ Shanan G. Gibson, Michael L. Harris, Todd D. Mick, Toni M. Burkhalter, “Comparing the Entrepreneurial Attitudes of University and Community College Students”, **Journal of Higher Education Theory and Practice**, Vol.11, 2011, s.13.

¹¹⁵ Norris F. Krueger Jr., Alan L. Carsrud, “Entrepreneurial Intentions: Applying The Theory Of Planned Behaviour”, **Entrepreneurship & Regional Development**, Vol.5, 1993, s.315.

¹¹⁶ Aikaterini Sarri, Stavroula Laspita, Anastasios Panopoulos, “Entrepreneurial intention models and female entrepreneurship”, **Sinking Inequality: Business Startup Motivation And Business Growth In Female Entrepreneurship (Foremost Project) Final Report**, 2017, s.16.

2.2.5. Girişimsel Potansiyel Modeli

Krueger ve Brazeal'ın (1994) Girişimsel Potansiyel Modeli Shapero'nun Girişimci Faaliyet Modeli'ne dayanmakta ve arzu edilebilirlik, algılanan yapılabirlik ve harekete geçme eğilimi unsurları öne çıkmaktadır. Model, iki farklı ortam üzerinden incelenmiş, bireyin kişisel ve organizasyonel açıdan belirginlik farklılıkları içerebildiği görülmüştür. Girişimci yaratmak için harekete geçme eğilimi sorununa rağmen, arzu edilebilirlik ve algılanan yapılabirliği arttırmak için kuralları koymak gerektiği belirtilmiştir.¹¹⁷

Şekil 2.6. Girişimsel Potansiyel Modeli

Kaynak: Norris F. Krueger Jr., Deborah V. Brazeal, “Entrepreneurial Potential and Potential Entrepreneurs”, **Entrepreneurship: Theory and Practice**, Vol.18, 1994, s.95.

¹¹⁷ Norris F. Krueger Jr., Deborah V. Brazeal, “Entrepreneurial Potential and Potential Entrepreneurs”, **Entrepreneurship: Theory and Practice**, Vol.18, 1994, s.95,96.

Güvenilirlik, arzu edilebilirliğe ve algılanan yapılabilirliğe gerek duymakta ve bunlar davranışa yönelik eğilimi etkilemektedir. Eğer tetikleyici olay yoksa, girişimi kurmak arzu edilebilir ve yapılabilir olmasına rağmen, yeni girişim kurma niyeti olumlu sonuçlanmayabilir.¹¹⁸

2.2.6. Davidsson Modeli

Davidsson (1995) daha önce yayımlanmış olan modellerin ilgili kısımlarını, daha anlaşılır bir model yapmak amacıyla girişimcilik niyetlerini ortaya koymak için birleştirmiştir. Girişimcilik bir takım karar ve eylemlerin sonucu ortaya çıkan bir davranışsal süreçtir. Girişimcilik süreci keşif ve kullanım olarak iki alt süreç olarak incelenebilmektedir. Süreç sıralı değil, paralel ve birbiriyle ilişki içerisinde. Keşif ve kullanım, karşılıklı olarak birbirini beslemektedir.¹¹⁹

Bu model kişisel arka plan değişkenlerinin girişimcilik davranışına etki ettiğini belirtmektedir. Girişimcilik davranışının uygunluğu, bireyin niyetini etkileyen esas faktördür.¹²⁰

2.3. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Araştırmacılar, girişimcilik eğilimine hangi faktörlerin etki ettiği konusunu derinlemesine tartışmışlardır. Ajzen (1991) ve Shapero (1982) başta olmak üzere birçok araştırmacı girişimcilik eğilimine etki eden faktörleri ortaya koyabilmek adına çeşitli modeller geliştirmişlerdir. Genel olarak bu faktörler; kişilik özellikleri,

¹¹⁸ Sedigheh Moghavvemi, Noor Akma Mohd Salleh, Masoud Abessi, “Determinants Of It-Related Innovation Acceptance and Use Behavior: Theoretical Integration Of Unified Theory Of Acceptance And Use Of Technology And Entrepreneurial Potential Model”, **Social Technologies**, Vol.3, 2013, s.248.

¹¹⁹ Per Davidsson, “The Entrepreneurial Process as a Matching Problem”, **Academy of Management Conference**, Hawaii, 2005, s.1,10.

¹²⁰ Per Davidsson, Benson Honig, “The Role of Social and Human Capital Among Nascent Entrepreneurs”, **Journal of Business Venturing**, Vol.18, 2003, s.321.

demografik faktörler ve sosyo-kültürel etkiler olmak üzere üç başlık halinde incelenebilmektedir.¹²¹

2.3.1. Kişilik Özellikleri

Kişilik kavramının gelişimi 1930’lu yıllardan sonra kişiliğin ayrı bir disiplin olarak ele alınmasından sonra başlamıştır.¹²² Farklı akademik gruplar kişilik hakkında değişik tanımlar yaptığı için ortak bir tanım bulunmamaktadır. Genel olarak bakıldığında kişilik, doğuştan gelen özelliklerin aile ve sosyo-ekonomik çevrenin etkisiyle oluşan bir davranış bütünüdür. Kişilik özellikleri bireyi diğerlerinden farklı kılar.¹²³

Girişimcilik bir disiplin olmakla birlikte, belirli kişilik özelliklerinin girişimci olmada etkisi büyüktür. Literatüre bakıldığında, başarıma ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, yenilikçi olma ve kendine güven duymanın girişimcilik yeteneğini etkileyen ana faktörler olduğu görülmektedir.¹²⁴

2.3.1.1. Başarma İhtiyacı

McClelland (1961), Başarma İhtiyacı Teorisinde, başarıma ihtiyacını, insan davranışının arkasındaki güçlü bir psikolojik itici güç olarak girişimcilik davranışını etkileyen bir faktör olarak ileri sürmüştür. Başarma ihtiyacı duyan kişilerin, başarmak için büyük bir arzuya sahip oldukları ve nihayetinde muhtemel bir girişimci gibi davrandıklarına inanılmaktadır. Dahası, başarıma ihtiyacı ve

¹²¹ Zhengxia Peng, Genshu Lu, Hui Kang, “Entrepreneurial Intentions and Its Influencing Factors: A Survey of the University Students in Xi’an China”, **Creative Education**, Vol.3, 2012, s.96.

¹²² Atilla Yelboğa, “Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **İş, Güç - Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, Sayı 2, 2006, s.198.

¹²³ Emrah Özsoy, Gültekin Yıldız, “Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması”, **İşletme Bilimi Dergisi**, Sayı 2, 2013, s.2,3.

¹²⁴ Seyit Ahmet Solmaz, Özlem Aksoy, Serkan Şengül, Mehmet Sarıışık, “Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı 16, 2014, s.42,43.

girişimcilik arasında olan güçlü ilişkiyi gösteren kanıtlar, literatürde yapılan araştırılmalar sonucunda görölmüştür.¹²⁵

Başarılı girişimciler, başarmak için harekete geçerler. Girişimcilerin, girişimci olmayanlardan farkı, harekete geçme konusundaki istekleridir. Fikirlerin harekete geçmesi, girişimcilerin başarıya olan ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Bu girişimcileri motive eder.¹²⁶

Başarılı girişimciler, girişimci olmayanlarda mevcut olmayan inisiyatif alma yeteneğini kullanırlar ve bu özellikleri ile diğer girişimci olmayan kişilerden ayrılırlar. Kişiler fikirlere sahip olabilirler; ancak bu fikirler her zaman eyleme dönüşmez. Girişimci kişiler, düşünceyi eyleme geçirme konusunda daha yatkındırlar.

Saylan (2011), başarma ihtiyacının yönetici ve üniversitede okuyan öğrencilere göre girişimcilerde daha yüksek olduğunu ve başarma ihtiyacının bu sebeple bir girişimci özelliğı olduğunu söylemiştir.¹²⁷

2.3.1.2. Kontrol Odağı

Bir işe başlamak ve devam ettirmek, sürecin kontrol altında olduğunun düşünölmesini gerektirir. Girişimci, bir vizyona sahip olmalı ve o vizyona ulaşmak için planlama yapmalı ve sonuca inanmalıdır.¹²⁸

Kontrol odağı, kişilerin hayatlarındaki ödöl ve cezaları temsil eder. İçsel kontrol odağına sahip kişiler hayatın akışını kontrol edebileceklerine; dışsal kontrol odağına sahip kişiler ise, talih, şans veya kader gibi dışsal faktörlerin hayatın akışına etki ettiğine inanırlar.¹²⁹

¹²⁵ Hian C. Koh, “Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics A Study of Hong Kong MBA Students”, **Journal of Managerial Psychology**, Vol.11, 1996, s.14.

¹²⁶ Ayşe Fulya Karakaş, **a.g.e.**, s.62.

¹²⁷ Uğur Saylan, “Girişimcilik Kültürü: Balıkesir’de Turizm Sektörüne Yönelik Bir Araştırma”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliğı ve Otelcilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2011, s.60.

¹²⁸ Seyit Ahmet Solmaz, Özlem Aksoy, Serkan Şengöl, Mehmet Sarıışık, **a.g.e.**, s.43.

¹²⁹ Hian C. Koh, **a.g.e.**, s.14.

Rotter (1990), içsel kontrolün girişimciler için önemine vurgu yapmıştır. Kontrol odağı, psikoloji ve diğer sosyal bilimlerde birçok araştırmaya konu olmuştur. içsel kontrol odağı, yani kişinin hayatını kendisinin yönlendirebileceği düşüncesi, dışsal etmenlerin devre dışı bırakılmasını sağlar. Kişi karar alırken, akışı da bu karar doğrultusunda sonuca odaklanarak kendisi şekillendirir.¹³⁰

2.3.1.3. Risk Alma Eğilimi

Belirsizlik ve risk alma, girişimciliğin doğasında vardır ve girişimciliğin önemli bir parçasıdır. Kişinin risk ile ilgili davranışları, risk algısı ve risk alma eğilimi olarak iki kavramla açıklanabilir. Risk algısı, belirsizliği yönetmede riskin derecesini ve nasıl yönetilebileceğini ortaya koyan sübjektif bir kavramdır. Risk alma eğilimi ise, karar verici noktasında bulunan kişinin risk alma ya da riskten kaçınma arasındaki eğilimidir ve zamanla değişebilir.¹³¹

Bir kişinin risk alma eğilimi, belirsiz durumlarda fırsat yakalamaya olan yönelimidir. Risk alma girişimciler için önemli bir özelliktir. Girişimciler kâr elde etmek için makul riskler almaktadırlar. Birçok girişimcilik araştırması, risk almayı temel girişimci karakteri olarak görmektedir.¹³² Girişimciler, girişimci olmayanlara göre risk konusunda daha olumlu bir tavır sergilemektedirler.¹³³

¹³⁰ Julian B. Rotter, "Internal Versus External Control of Reinforcement A Case History of a Variable", **American Psychologist**, Vol.45, 1990, s.489.

¹³¹ Canan Nur Karabey, "Girişimsel Düşünceyi Anlamak: Düşünme Tarzı ve Risk Tercihinin Girişimsel Özyetkinlik ve Girişimcilik Niyeti İle İlişkisi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 2013, s.146.

¹³² Hian C. Koh, **a.g.e.**, s.15.

¹³³ William I. Norton Jr., William T. Moore (2006). "The Influence of Entrepreneurial Risk Assessment on Venture Launch or Growth Decisions", **Small Business Economics**, Vol.26, 2006, s.224.

Risk alma eğiliminde; başarı kazanma, saygınlık elde etme gibi etmenler rol oynamaktadır. Risk alan kişiler, işin gerekliliği uyarınca alınması gereken makul riskleri almaktadırlar.¹³⁴

Girişimcilerin, girişimci olmayanlara göre daha fazla risk aldığı düşünülürken, aslında girişimcilerin risk sürecini yönetebildikleri araştırmacılar tarafından vurgulanmıştır. Sosyal ağlar, bilgi yoluyla belirsizliği azaltması ve değişim için zemin hazırlaması sebebiyle süreç için önemlidir. Riski yönetmek ve belirsizliği azaltmak için inovasyon da girişimciler tarafından kullanılabilir. Yeni çözümler, hizmet ve ürünler geliştirerek yapılan yenilikler riski yönetmek için kullanılabilir.¹³⁵

2.3.1.4. Belirsizliğe Karşı Tolerans

Belirsizlik, yetersiz ipuçları sebebiyle, uygun bir şekilde yapılandırılmamış veya bir birey tarafından sınıflandırılmamış bir durumdur. Belirsizliğe karşı tolerans, belirsiz duruma olumlu cevap verebilme yeteneğidir. Bu, yüksek bir belirsizliğe karşı toleransa sahip kişilerde, kararsızlık durumlarında daha fazla bilgiye ihtiyaç duymadan karar alma konusunda daha emin olmayı sağlar. MacDonald (1970), belirsizliğe karşı tolerans ve performans arasında pozitif yönde bir korelasyon bulmuştur. Stogdill ve diğerleri (1965) yapmış oldukları araştırmada, yöneticiler arasında da belirsizliğe karşı toleransın önemli bir kişilik özelliği olduğunu söylemişlerdir.¹³⁶

¹³⁴ Mustafa Avşar, “Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması, Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilimdalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2007, s.12-14.

¹³⁵ Kenan Ören, Mehmet Bıçkes, “Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri (Nevşehir’deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma)”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 16, 2011, s.73.

¹³⁶ Hai Y. Teoh, See L. Foo, “Moderating Effects of Tolerance for Ambiguity and Risktaking Propensity on The Role Conflictperceived Performance Relationship: Evidence From Singaporean Entrepreneurs”, **Journal Of Business Venturing**, Vol.12, 1997, s.72.

Yeni bir girişimin kurulması, belirsizlik dolu bir ortamda gerçekleşmektedir ve bu durum girişimcilerin davranışları üzerinde etki yaratır. Yeni bir girişim kurulduğunda, üretilen mal ve verilen hizmetlerin piyasa tarafından kabul görmesi ve girişimcilerin ihtiyaç duydukları finansmanı elde etmeleri konusunda sıkıntı yaşanabilir. Bu durumlar, süreç önünde engel teşkil eder. Başarmak için bu gibi belirsizlik durumlarında tolerans göstermek gerekir.¹³⁷

2.3.1.5. Yenilikçi Olma

Yenilikçi olma, harekete geçmek için değişik metotlar ararken, istekli ve ilgili olmaktır. Yenilikçilik, girişimcilere fırsat sunar ve yeni şeyler için yol açar.¹³⁸ Schumpeter ve Mitton'a göre yenilikçilik, girişimciliğin temeli ve önemli bir girişimci özelliğidir. Araştırmalar girişimcilerin, girişimci olmayanlara göre daha yenilikçi olduklarını göstermiştir. Yenilikçi olma ve girişimcilik arasındaki ilişki literatürde de çok kez incelenmiştir.¹³⁹

Yenilikçilik, yeni girişimlerin kurulması ve sürdürülebilmesinde önemli bir etmendir. Literatürde, Schumpeter'den beri girişimcilik ve yenilikçilik beraber anılmaktadır. Yenilikçilik, ürün ve hizmet yaratmada yeni fikirleri ve yaratıcı süreci destekler ve girişimciliğin ayrılmaz bir parçasıdır. Girişimci, yenilik ile değişik ürünler ortaya koyar ve fark yaratır. Bu da girişimciyi başarıya götürür.¹⁴⁰

2.3.1.6. Kendine Güven Duyma

Girişimci, başladığı bir işte başaracağına inanan, kendine güven duyan kişidir. Bir girişimcinin kendine inanması ve ticari işlerinde yeterli olması gerekir.

¹³⁷ Sibin Wu, Linda Matthews, Grace K. Dagher, "Need For Achievement, Business Goals, and Entrepreneurial Persistence", **Management Research News**, Vol.30, 2007, s.930.

¹³⁸ Martin Lukes, "Entrepreneurs As Innovators: A Multi-Country Study on Entrepreneurs' Innovative Behaviour", **Prague Economic Papers**, Vol.1, 2013, s.72.

¹³⁹ Hian C. Koh, **a.g.e.**, s.16.

¹⁴⁰ Mehmet Öztaş, Murat Kasımoğlu, Erkan Faruk Şirin, "The Effect of Entrepreneurial Personality Traits of Undergraduates in the Area of Education of Physical Education and Sports on the Entrepreneurship Tendency", **Journal of Human Sciences**, Vol.7, 2017, s.4367.

Yapılan araştırmalar, kendine güven duymanın girişimci kişilik özellikleri arasında olduğunu göstermiştir.¹⁴¹

Kirschner’e (1994) göre; kendine güven duymayı, insanlar kaderin bir sonucu olarak görmektedirler. Fakat kendini tanımışı ve dışarıya kabul ettirmesi, sonradan öğrenilebilir. Girişimcilik, kendilerine olan güvenleri, ne istediklerini bilmeleri ve sonuca gitme konusunda karar almaları ile devam etmektedir. Kendine güven duyma, iş yaşamında başarı için önemli bir etkidir. Kendine güven duyan, neye ulaşmak istediğini bilen kişi, diğerlerinin önünde yer alacaktır.¹⁴²

Kendine güveni yüksek düzeyde olan girişimciler, kaynaklar, sermaye ve zaman kısıtı olsa da başarıya ulaşabilirler. Başarmak için kişinin kendine güven duyması gerekir. Kendine güven, kişinin motivasyonunu sağlar ve performansını da etkiler. Girişimciler birçok zorlayıcı durumla karşılaşabilirler. Kişinin yeteneklerinin farkında olup kendine güven duyması, başarısı için anahtar faktördür.¹⁴³

2.3.2. Demografik Faktörler

2.3.2.1. Aile

Girişimcilerin, girişimciliği bir kariyer olarak benimsemelerinde rol modeller önemli bir etkiye sahiptir. Bunlar, ebeveynler, kardeşler ya da akrabalar olabilir. Başarılı girişimciler, girişimci adayları tarafından örnek alınır.¹⁴⁴

¹⁴¹ Hian C. Koh, **a.g.e.**, s.15.

¹⁴² Emine Cansız, “niversite ğrencilerinin Girişimcilik zelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel niversitesi ğrencileri zerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2007, s.60,61.

¹⁴³ znur Bozkurt, Kutbettin Erdurur, “Girişimci Kişilik zelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler zerinde Bir Araştırma”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Sayı 8, 2013, s.61.

¹⁴⁴ Robert Hishrich, Michael Peters, Dean Shepherd, **Entrepreneurship**, Tenth Edition, Mc Graw Hill Education, 2016, s.18,19.

Ailenin rol modeli olma dışında girişimci üzerindeki diğer bir etkisi ise finansal açıdan destek verebilmeleri ve koçluk yapabilmeleridir.¹⁴⁵

Kimi aileler, girişimci olma ve kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için çocuklarını cesaretlendirmektedirler. Aile içinde alınan eğitim ve çeşitli faaliyetler ile çocukların girişimcilik eğilimleri artmaktadır. Çocuğa verilen destek ve cesaretlendirilmesi çocuktaki girişimcilik duygusunu geliştirmektedir.¹⁴⁶

Girişimci ailede yetişen çocuklarda girişimci olma eğilimi üzerinde olumlu etkiler görülmektedir. Parsons ve Bales (1955), ailenin, bireyin sosyalleşme ve kişilik oluşumu üzerinde etkisi olduğunu iddia etmiştir. Girişimci bir ailede büyüyen biri, girişimciliği kendine kariyer olarak seçebilmektedir. Paakkanen (2009), yapmış olduğu araştırmada, ailenin kişinin girişimci olmayı seçmesi yönünde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Ailede girişimci olmasının yanında, aile şirketleri içinde yetişen çocuklarda bu hayat tarzı, çocukların kariyerlerini etkileyebilmektedir.¹⁴⁷

2.3.2.2. Cinsiyet

Cinsiyetin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi birçok araştırmaya konu olmuştur. Bazı araştırmacılar, erkeklerin girişimcilik konusunda kadınlara oranla daha yatkın olduklarını ifade etmişlerdir. Gerek girişimcilik için ihtiyaç duyulan özellikler, gerekse de kız çocuklarının aile içindeki konumu, kadınların ailevi sorumlulukları gibi sebeplerle kadınların girişimciliğe eğilmeleri, erkeklere göre daha zor bir hal alabilmektedir.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Clement K. Wang, Poh-Kam Wong, "Entrepreneurial Interest Of University Students In Singapore", **Technovation**, Vol.24, 2004, s.165.

¹⁴⁶ İbrahim Durak, "Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması", **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Sayı 2, 2011, s.196.

¹⁴⁷ Tarja Römer-Paakkanen, "The Role of Family Background, Education And Hobbies In Student Processes Of Becoming Entrepreneurs", **Haaga Helia University Publication Series**, Discusion 4, 2009, s.14.

¹⁴⁸ Zhengxia Peng, Genshu Lu, Hui Kang, **a.g.e.**, s.96.

Kadınlar da erkekler gibi kişisel tatmin, kişisel özellikler, ailevi sorumluluklar, kariyer seçimi gibi sebeplerle girişimciliğe yönelirler. Ülkeden ülkeye değişiklikler olsa da kadınların girişimci olmasının önünde bir takım engellerin olduğu bir gerçektir. Kadınların ailedeki ve toplumdaki rolü, iş yaşamında kabul görmeleri toplumlar arasında farklılık gözetse de yine de aileye destek olmak açısından kadınlar girişimciliğe yönelebilmektedirler.

18-64 yaş aralığında yer alan ve yeni girişim kuran girişimcilerin başlangıç 42 ay içindeki prevelans oranını gösteren 2018 Global Girişimcilik Göstergesi (GEM) Toplam Erken Dönem Girişimcilik Aktivite (TEA) oranlarında Doğu ve Güney Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika, Latin Amerika ve Karayipler ve Ortadoğu ve Afrika olmak üzere dört bölge toplam 49 ülkenin kadın erkek dağılımında bakıldığında; genel olarak kadınların oranları erkeklere göre düşük seviyede kalmaktadır. Endonezya, Tayland, Panama, Katar, İsrail, Madagaskar ve Angola da oranlar birbirine yakın ya da kadınların oranları daha yüksek olsa da yeni girişim kuran erkeklerin oranı dünya genelinde daha yüksek seyretmektedir. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu Avrupa ve Kuzey Amerika grubunda ise kadınların oranı diğer bölgelere göre daha düşük seviyede seyretmektedir. Ülkelerin yarısına yakınında kadınların oranı yüzde 5 seviyesinin altındadır. Erkeklerde ise, ülkelerin yaklaşık yüzde 70'i yüzde 10 seviyesinin üstündedir. Türkiye ise kadınların nüfusa göre girişim kurma oranında 49 ülke içerisinde 47. sırada yer almaktadır.¹⁴⁹

Kılıç ve arkadaşlarının (2012) yapmış oldukları araştırmada, cinsiyet açısından ele alındığında, erkeklerin daha yenilikçi olduğu görülmüştür. Kaya ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada, erkeklerin daha bağımsız oldukları, İşcan ve Kaygın'ın (2011) yapmış oldukları araştırmada ise, başarıya ihtiyacı ve belirsizliğe karşı toleransta erkeklerin daha baskın olduğu görülmüştür.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Niels Bosma, Donna Kelley, Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Global Report, 2019, s.21,110.

¹⁵⁰ Metin Uluköy, Cemalettin Demireli, "Cinsiyetin Girişimcilik Özellikleri Üzerine Etkisi: Erkek Girişimcilik ve Kadın Girişimciliğin Karşılaştırmalı Analizi", **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 22, 2014, s.50.

2.3.2.3. Yaş

Girişim kurma süreci, ekonomik yönünün yanı sıra, kişinin yetenek, davranış ve tecrübelerinin sonunda meydana gelen bir süreçtir. Yaş ilerledikçe kişideki girişim kurma isteğinde azalma meydana gelir. İnsan yaşlandıkça zaman daha da önem kazanır. Kişiler, yeni bir firma kurulması gibi geri dönüşünün zaman alacağı olaylara daha az istekli olurlar. Yaşı ilerleyen insanlar yeni bir girişimden çok sabit maaşlı bir işi tercih ederler. Levesque ve Minniti (2006) yapmış oldukları çalışmada yaşı ilerleyen kişilerin girişim kurma sürecinden kaçındığını ortaya koymuşlardır. Bir işte aylık olarak maaş alınırken, yeni bir girişim gibi belirsizliklerle dolu bir süreçte yatırımın geri dönüşünün ne zaman olacağı belirsizdir.¹⁵¹

Azoulay ve arkadaşları (2018) ise, yapmış oldukları çalışmada tecrübeye vurgu yapmışlardır. Gençler yeni iş kurmada avantajlı olmalarına rağmen, bir takım dezavantajlara da sahiptirler. Tecrübeli kişiler finansman, sosyal çevre ve iş ilişkileri-pazarlara ulaşabilme açısından daha etkindirler. Araştırmanın sonucunda en yüksek başarı seviyesi orta yaş ve üstünde çıkmıştır. Gençler, yenilik isteği, aktif olma gibi avantajlara olsa da yaş ilerledikçe elde edilen tecrübe, sermaye, sosyal ağlar gibi olanaklardan yoksundur. Bu, genç yaştaki girişimciler için olumsuz bir durum yaratmaktadır.¹⁵²

2.3.3. Sosyo Kültürel Etkiler

2.3.3.1. Çevre

Girişimcilik, sosyo ekonomik, psikolojik ve diğer faktörlerin bir bütünüdür. Çevresel etmenler, girişimcilerin kişilik özellikleri üzerinde önemli bir etki yaratmaktadır. Bundan dolayı, girişimcilik eğilimi araştırılırken girişimcilerin içinde

¹⁵¹ Moren Levesque, Maria Minniti, “The Effect of Aging on Entrepreneurial Behavior”, **Journal of Business Venturing**, Vol.21, 2006, s.178-181.,188-189.

¹⁵² Pierre Azoulay, Benjamin F. Jones, J Daniel Kim, Javier Miranda, “Age and High-Growth Entrepreneurship”, **NBER Working Paper**, April 2018, s.3,28-29.

bulundukları sosyo-ekonomik çevrenin de incelenmesi gerekir. Kişi ve çevre arasında sürekli bir etkileşim vardır.¹⁵³

Sosyal çevre, girişimci olma yönündeki bir karar üzerinde bir etkiye sahip olabilir. Sosyal çevre, kişinin çevresindeki insanlarla etkileşime girerek bilgilerinin artmasına, girişimcilerin tecrübelerinden faydalanmalarına aracı olur, bu da üretkenliği artırır ve adaylar girişimci olmaya daha da yönelebilirler. Sosyal kurallar, kültürün bir parçasıdır ve ilişkilidir. Yapılan bazı araştırmalar, girişimci olma kararında kültürün de etkisinin olduğunu göstermiş ve girişimci sayısındaki artışla kültürel değerler arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.¹⁵⁴

Aldrich ve Wiedenmayer (1993), sosyo-politik çevrenin, girişimcilik üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceğini söylemiştir. Dışsal etkiler, girişimci davranış ve performans arasındaki ilişkinin yönünü tayin edebilmektedir. Girişimlerin kurulması için mevzuatın azaltılması, eğitim ve danışmanlık faaliyetinin verilmesi, finans kaynakları ve bölgedeki üniversitelerin etkisi gibi destekleyici çevre de girişimlerin kurulması ve büyümesi için önemlidir.

Başarılı girişimler, çevredeki kişilere de örnek teşkil etmektedir. Çevresinde iyi örnekler olduğunu gören girişimciler olumlu etkilenmektedir. Bu şekilde belli bölgelerde girişimci yoğunlukları da oluşabilmektedir. Girişimcilerin yoğun olduğu bölgelerde girişimlerle ilgili birçok fikir, olumlu ve olumsuz yönler ve çözüm yolları paylaşılmakta ve kişiyi girişim kurmaya teşvik etmektedir.¹⁵⁵

Markafoni'nin kurucularından olan Sinan Afra, eBay'da şirket satın alma bölümünde çalışırken birçok yeni girişim kurmuş kişiyle irtibatta olmuş ve bu durum da girişimci olma konusunda etki yaratmıştır. Markafoni'yi kurmasında çevresindeki

¹⁵³ Pawan Kumar Jain, "Entrepreneurship and Environment", (Çevrimiçi) <https://sol.du.ac.in/mod/book/view.php?id=1239&chapterid=881>, 09.04.2019.

¹⁵⁴ Mariassunta Giannetti, Andrei Simonov, "On The Determinants of Entrepreneurial Activity: Individual Characteristics, Economic Environment, and Social Norms", (Çevrimiçi) <https://ssrn.com/abstract=554511>, 14.05.2019.

¹⁵⁵ Ömer Işcan, Erdoğan Kaygın, "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma". **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 15, 2011, s.444.

girişimcilerin de etkisi bulunmaktadır. Sinan Afra daha sonra, tecrübelerini gençlere aktarabilmek adına Türkiye Girişimcilik Vakfı'nın da kurucuları arasında yer almıştır.¹⁵⁶

2.3.3.2. Eğitim

Girişimciliğin oluşmasında, kişilik özellikleri, aile ve çevrenin yanı sıra eğitimin de katkısı büyüktür.

Eğitimin, hem sosyal hem de bireysel olarak faydaları vardır. Burada önemli olan nokta, hangi eğitimin yapılması gerektiğidir. Çünkü eğitimin çok yönden fayda sağladığına inanılmaktadır. Çoğu ülkede eğitim seviyesi yüksek kişiler, diğerlerine göre daha fazla para kazanmaktadırlar. Eğitim, iş yaşamına hazırlık dışında da birçok yeni kazanım elde edilmesini sağlamaktadır. Eğitim sadece iş yaşamı için değil, hayatın her alanında bireylere ve topluma katkı sağlamaktadır.¹⁵⁷

Avrupa Komisyonu Girişimcilik 2020 Eylem Planı'nda, girişimcilik eğitime yapılan yatırımın dönüşünün yüksek oranda olacağı belirtilmiştir. Avrupa'da küçük şirket programına dahil olan orta okul öğrencilerinin yüzde 15 ila yüzde 20 oran ile kendi işlerini kuracakları ortaya konulmuştur. Girişim kursları da kurmasalar da, girişimcilik eğitimleri ile gençler, iş bilgisi, yaratıcılık, inisiyatif alma, azim, takım çalışması, riski anlama ve sorumluluk gibi konuların dahil olduğu yetenek ve davranışlarını geliştirirler. Bu, fikirlerin icraata dönüşmesini sağlayan ve kişilerin istihdam edilebilirliğini arttıran bir durumdur.¹⁵⁸

Girişimcilik eğitimi, bireylere ticari fırsatları görmeyi ve bu fırsatlara göre hareket etmeyi sağlar. Girişimciler, eğitimde dahil olduğu bir sürecin sonunda

¹⁵⁶ Ayşegül Sakarya, Girişimciliğin Yaşı Olur mu?, (Çevrimiçi) <https://startup.capital.com.tr/arastirmalar/girisimciligin-yasi-olur-mu.html>, 22.03.2019.

¹⁵⁷ Brian Rigley, Ramona Rönnqvist, "Entrepreneurship Education and Its Outcomes a Study Investigating Students' Attitudes And Motivations After Completing An Entrepreneurial Program", Umea School Of Business, Unpublished Master's Thesis, Sweden, 2010, s.12.

¹⁵⁸ Entrepreneurship 2020 Action Plan, **a.g.e.**, s.5,6.

uzmanlaşırlar. Pajarinen ve arkadaşlarına (2006) göre; akademik geçmişi daha yoğun olan girişimciler, iş modellerinde ve yeni teknolojiyi kullanmada daha yenilikçidir. Eğitim ile bireyler son gelişmeleri takip edebilir ve bunları hayata geçirebilmelerini sağlarlar.¹⁵⁹

Harvard Business School öğretim üyesi Miles Mace'in düzenlediği kurstan bu yana girişimcilik Kuzey Amerika'da yüksek eğitimin bir parçasıdır. Günümüzde A.B.D. ve dünya genelinde birçok üniversitede girişimcilik kursları verilmektedir.¹⁶⁰

Girişimcilik kültürünün oluşmasında girişimcilik eğitiminin önemi büyüktür. Başarılı girişimler, girişimci olmak isteyen kişilerdeki artışa bağlı olarak artmaktadır. Girişimcilik potansiyeli olan kişileri, eğitim yoluyla sürece dahil etmek gerekir.¹⁶¹

2.4. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Girişimcilik özellikleri, kişilerin iş kurma konusunda zorluklarla mücadele etmelerini sağlayan ve onları motive eden özelliklerdir. Bu özellikler, girişimcilik sürecindeki performansı ve sonucu önemli oranda etkilerler. Girişimcilik özellikleri doğuştan mı gelir yoksa sonradan kazanılabilir mi? Eğitim yoluyla kişilerin girişimcilik eğilimlerinde bir farklılık yaratılabilir mi? Bu soruların cevapları bir çok araştırmacı tarafından uzun yıllardır araştırılmaktadır. Kimi araştırmacılar, Başarma İhtiyacı, Kontrol Odağı, Risk Alma Eğilimi, Belirsizliğe Karşı Tolerans, Yenilikçi Olma ve Kendine Güven Duyma gibi kişilik özellikleri üzerinde dururken,

¹⁵⁹ Brian Rigley, Ramona Rönnqvist, **a.g.e.**, s.13.

¹⁶⁰ Ivana Bilic, Ante Prka, Gaia Vidovic, "How Does Education Influence Entrepreneurship Orientation? Case Study Of Croatia, **Management: Journal of Contemporary Management Issues**, Vol.16, 2011, s.116,117.

¹⁶¹ Ömer İşcan, Erdoğan Kaygın, **a.g.e.**, s.445.

kimi araştırmacılar da girişimcilik eğiliminin girişimcilik eğitimi yoluyla kişide oluşup oluşmadığını test etmişlerdir.¹⁶²

Girişimciliğin rekâbet ve refah üzerindeki önemli etkileri olduğuna dair var olan inanış sebebiyle, girişimcilik eğitiminde A.B.D., AB ve Çin başta olmak üzere girişimciliğin ekonomideki önemini kavrayan ülkelerde önemli bir artış yaşanmıştır. Avrupa’da önemli iş okullarının yüzde 42’si yönetici ekonomiden girişimci ekonomiye geçiş yapabilmek için girişimcilik merkezleri kurmuşlardır. Buradaki varsayımın girişimciliğin öğrenilebileceği ve farklı eğitim-öğretim programlarıyla nasıl girişimci olunabileceğinin öğrenilebileceğinin mümkün olduğudur.¹⁶³

Önceleri, girişimcilerin diğer bireylere göre daha düşük eğitim seviyesine sahip oldukları kabul edilmekteydi. Fakat daha sonra, yapılan araştırmalar girişimcilerin eğitim seviyesinin girişimci olmayanlara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ancak genel eğitimin girişimcilik hisleri üzerinde bir etkisinin olup olmadığı ya da ne yönde etkisinin olduğu tartışma konusu olmuştur. Girişimcilik eğitime göre normal eğitim, girişimcilik ve yaratıcılık üzerinde baskı oluşturmaktadır ve daha çok işe girmeye dönüktür. Bu yüzden girişimcilik programlarını ve girişimcilik davranışını teşvik edici programlar desteklenmiştir. Girişimcilik destek programları, girişimcileri iş kurma yönünde cesaretlendirmektedir. Ancak, bunu ölçerken araştırmacıların kullanmış olduğu testler ve yöntemler de önemlidir.¹⁶⁴

Girişimcilik eğitiminin hedefi, sadece girişimci adayları için değil, gerek iş yaşamında gerek sosyal girişimlerde gerekse de günlük yaşamda girişimci gibi hareket etme eğilimini geliştirmektir. Eğilimi etkilemek için eğitim iki yönlü kullanılabilir. Birincisi, girişimcilik eğitimi yoluyla düşünce, davranış ve istekte meydana gelen değişikliklerdir. Bu değişim için, girişimcilerin toplumdaki rolü,

¹⁶² Afsaneh Bagheri, Zaidatol Akmaliah Lope Pihie, “The Factors Shaping Entrepreneurial Intentions”, **Vocations and Learning**, Vol.6, 2014, s.385-391.

¹⁶³ Jose C. Sanchez, “The Impact Of An Entrepreneurship Education Program On Entrepreneurial Competencies And Intention”, **Journal of Small Business Management**, Vol.51, 2013, s.447,448.

¹⁶⁴ Nicole E. Peterman, Jessica Kennedy, **a.g.e.**, s.131.

girişimciliğin aşamaları ve girişimcilerin özellikleri ve yetkinlikleri öğrencilerin öğrenmesi gerekmektedir. Yeterli bilgiye sahip adaylar, tercih yapmaları gerektiği zaman olaya farklı açılardan bakabilirler. Linan (2007)'ın “farkındalık eğitimi” olarak adlandırdığı, girişimcilikte sağlam bir veritabanı sağlanması, öğrencilerin kariyerleri konusunda seçim yapmaları noktasında geniş bir vizyona sahip olmalarını sağlar. Bu şekilde bir girişimcilik müfredatı, öğrencinin girişimciliğe karşı bireysel tutumunu doğrudan olarak etkiler.

Eğitimin eğilim üzerindeki ikinci etkisi ise, girişimcilik eğitiminin öğrencilerin yeni bir girişim kurma noktasında somut bilgi ve becerilerinde değişikliğe neden olmasıdır. Eğilimin yanında girişimciliğin aşamaları hakkında pratik bilgiler veren kurslar eylem odaklıdır.¹⁶⁵

Karali (2013), girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla, Rotterdam Erasmus niversitesi yüksek lisans tez çalışmasında Ajzen'in Planlanmış Davranış Teorisi modelinden faydalanmıştır. Karali, alışmasında Planlanmış Davranış Teorisi'nden ve önceki çalışmalardan esinlenerek girişimcilik eğitime katılan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin eğitime katılmayanlara göre daha yüksek olup olmadığını araştırmak için dört hipotez geliştirmiştir. Araştırmanın sonucunda girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin eğitim almayanlara göre daha yüksek oranda bir girişimcilik eğilimine sahip oldukları görülmüştür.¹⁶⁶

Yine Ajzen'in Planlanmış Davranış Teorisi modeli kullanan Souitaris ve arkadaşları (2007) girişimcilik eğitimi alan fen ve mühendislik ğrencilerinin girişimci davranış ve eğilimlerini test etmişlerdir. Araştırmada esas olarak girişimcilik eğitiminin girişimci davranış ve eğilimi üzerinde etkisi olup olmadığı ve hangi programların girişimci davranış ve eğilim üzerinde etkisinin olduğu

¹⁶⁵ Michael Fretschner, Susanne Weber, “Measuring and Understanding The Effects Of Entrepreneurial Awareness Education”, **Journal Of Small Business Management**, Vol.51, 2013, s.412,413.

¹⁶⁶ Sofia Karali, “The Impact of Entrepreneurship Education Programs On Entrepreneurial Intentions: An Application Of The Theory Of Planned Behavior”, Erasmus University of Rotterdam, Unpublished Master's Thesis, Netherlands, 2013, s.5,20.

incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda girişimcilik eğilimi ve öznel norm üzerinde artış kaydedilmiştir. Özetle, girişimcilik eğitimi, öğrencilere ilham vermiştir.¹⁶⁷

Fayolle ve Gailly (2008), yapmış oldukları çalışmada; girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimine etki eden faktörleri etkileyebildiğini ve dolayısıyla, girişimcilik eğitimlerinin öğrencilerin tutum, davranış ve girişimcilik eğilimlerini etkileyecek şekilde düzenlenebileceğini belirtmişlerdir.¹⁶⁸

2.4.1. Yapılan Çalışmalar

Özellikle A.B.D. ve Avrupa’da girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine yönelik etkileri ile ilgili olarak birçok çalışma yapılmıştır. Son yıllarda konu ile ilgili Türkiye, A.B.D. ve Avrupa’da yapılan çalışmalar incelenmiş ve sonuçları ortaya konulmuştur.

2.4.1.1. Türkiye’de Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkileri ile İlgili Araştırmalar

Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine etkileri ile ilgili olarak Türkiye’de yapılan çalışmalar derlenerek sonuçları incelenmiştir.

Balaban ve Özdemir (2008) , girişimcilerin özellikleri ve girişimcilik eğitimi üzerinde durarak, eğilimi etkileyen faktörleri belirlemişler ve eğitimin eğilim üzerindeki etkisini ölçmeye çalışmışlardır. Sonuç olarak, girişimcilik eğitiminin eğilim üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ortaya konulmuştur.¹⁶⁹

Bozkurt, Aslan ve Göral (2011) , girişimciliğe etki eden psikolojik ve demografik faktörlerin üzerinde durarak girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine olan etkilerini ölçmeye çalışmışlardır. Girişimcilik eğitimim kişilerin kendilerinde

¹⁶⁷ Vangelis Souitaris, Stefania Zerbinati, Andreas Al-Laham, “Do Entrepreneurship Programmes Raise Entrepreneurial Intention Of Science And Engineering Students? The Effect Of Learning, Inspiration And Resources”, **Journal of Business Venturing**, Vol.22, 2007, s.567,568,585.

¹⁶⁸ Alain Fayolle, Benoit Gailly, "From Craft To Science: Teaching Models And Learning Processes In Entrepreneurship Education", **Journal of European Industrial Training**, Vol.32, 2008, s.582,583.

¹⁶⁹ Özlem Balaban, Yasemin Özdemir, **a.g.e.**, s.146,147.

mevcut olan fakat farkında olamadıkları potansiyeli ortaya çıkardığı sonucuna varmışlardır. Eğitimin eğilim üzerinde olumlu etkileri söz konusudur.¹⁷⁰

Uluköy, Demireli ve Kahya (2013), girişimcilik, girişimcilerin özellikleri ve girişimcilik eğitimi üzerinde durarak, KOSGEB girişimcilik eğitimi kurslarına katılanların, aldıkları eğitimlerin, girişimcilik potansiyellerini açığa çıkarıp çıkarmadığını ölçmüşlerdir. Girişimcilik eğitiminin kişilerde gerekli bilinci oluşturmada etkili olduğu görülmüştür.¹⁷¹

Duran, Büber ve Gümüştekin (2013) bireysel, çevresel ve firma yaklaşımı üzerinde durarak, girişimcilik hislerinden bahsetmişlerdir. Girişimcilik eğilimine girişimcilik eğitimlerinin katkısını teorik ve deneysel olarak ölçmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda, alınan girişimcilik eğitiminin girişimcilik hislerine olumlu katkısının olduğu görülmüştür.¹⁷²

Yumuk (2013), girişimci ve girişimcilik kavramları üzerinde durarak, girişimcilik eğitimi ve girişimcilik eğilimi konularından bahsetmiştir. Trakya Üniversitesi, Turizm Bölümü öğrencilerinin girişimcilik potansiyellerinin ortaya konulmasına ve mevcut girişimcilik yeteneklerine eğitimin katkısı ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda, eğitim alan öğrenciler ile almayan öğrenciler arasında eğilim bakımından bir farkın bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca, eğitim alan öğrenciler kendilerinin girişimci olup olamayacakları konusunda bir fikre sahip oldukları ve bu girişimciliğe kanalize olabildikleri sonucu çıkmıştır.¹⁷³

¹⁷⁰ Öznur Bozkurt, Zeynep Aslan, Murat Göral. “Yükseköğretimde Verilen Girişimcilik Eğitiminin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Teknik Program ve Sosyal Program Karşılaştırmalı Bir Araştırma”. **Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar**, 2011, s.831,832.

¹⁷¹ Metin Uluköy, Cemalettin Demireli, Vasfi Kahya, “Kosgeb Girişimcilik Eğitimi Kurslarına Katılan Katılımcıların Girişimcilik Profiline Yönelik Bir Alan Araştırması”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Sayı 8, 2013, s.93-94.

¹⁷² Cengiz Duran, Harun Büber, Gülten Eren Gümüştekin, “Girişimcilik Hislerine Eğitimin Katkısı: Kütahya Meslek Yüksek Okulu Makine Programı Örneği”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Sayı 8, 2013, s.51-53.

¹⁷³ Gülsevrim Yumuk, “Turizm Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğitimlerinin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi”, **Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi**, Sayı 2, 2013, s.115,116.

Bayram (2014), kavramsal olarak girişimcilik ve girişimci kişilik üzerinde durarak, KOSGEB destekli girişimcilik kurslarına katılanların almış oldukları girişimcilik eğitimlerinin, girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini ölçmeye çalışmıştır. Araştırmada, eğitimin girişimciliğe yönelik isteği tetiklerken, eğilimi ortaya çıkarmakta yeterli olmadığı sonucuna varmıştır¹⁷⁴

Çetinkaya (2017), Türkiye İş Kurumunun vermiş olduğu uygulamalı girişimcilik eğitimlerinden bahsederek, sonuçları farklı açılardan ele almıştır. Araştırma sonucunda uygulamalı girişimcilik eğitimlerinin kısmen faydalı olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmaya katılanların tamamının girişimcilik eğitimlerini tavsiye eder misiniz sorusuna evet cevabı vermeleri eğitimin etkili olduğunun bir göstergesidir.¹⁷⁵

2.4.1.2. A.B.D. ve Avrupa’da Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkileri ile İlgili Araştırmalar

Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine etkileri ile ilgili olarak Avrupa geneli ve A.B.D.’de 2010 yılından sonra yapılan çalışmalar derlenerek sonuçları incelenmiştir.

Fayolle ve Gailly (2015), yaptıkları araştırma sonucunda, kısa programlardan sonra öğrencilerin eğilimleri üzerinde kayda değer bir etki olmasa da orta vadeli programlardan sonra girişimciliğe yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolünde olumlu bir etki yaratıldığı sonucuna ulaşmıştır.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Gül Nazik Bayram, “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2014, s. 48-51.

¹⁷⁵ Mustafa Burak Çetinkaya, “İşkur’un Uygulamaları Girişimcilik Eğitimlerinin Etkinliğinin Ölçülmesi: Karabük İli Örneği”, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük, 2017, s. 66-74.

¹⁷⁶ Alain Fayolle, Benoit Gailly, “The Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Attitudes and Intention: Hysteresis and Persistence”, **Journal of Small Business Management**, Vol.53, 2016, s.88-90.

Piperopoulos ve Dimov (2015), girişimcilik eğitiminin, kişinin özyeterlilik ve girişimcilik eğilimi üzerinde teori ağırlıklı kurslarda olumsuz, pratik ağırlıklı kurslarda ise olumlu yönde etki sağladığını belirtmişlerdir.¹⁷⁷

Dragomir ve Vepânzaru (2015), çalışmalarında AB'ye üye ülkelerle ilgili yapılmış olan çalışmalar ve istatistikler kullanmışlardır. Araştırma sonunda eğitim ve eğilim arasında önemli bir ilişki tespit edilmiştir. Eğitimin girişimci olma niyetini arttırdığı ortaya konulmuştur. Eğitimler sonunda öğrenciler girişimciliğin toplumdaki yerini daha iyi anlamışlardır.¹⁷⁸

Nabi, Walmsley, Liñán, Akhtar ve Neame (2018), çalışmalarında girişimcilik eğitim programına katılan öğrencilerin, önemli faydalar sağladıkları görülmüştür. Girişimcilik eğitimi, eğitim almayanlara daha yüksek oranda girişimciliği öğrenme konusunda ilham vermiştir. Öte taraftan yılın başı ile sonunda yapılan anketlerde eğitim alanlar ile almayanlar arasında önemli bir fark olmadığı da görülmüştür. Eğitim, genel olarak birey üzerinde olumlu etkiler yaratırken, eğilimde azalmalar meydana gelmektedir. Fakat kişi girişimcilik süreçleri ve zorlukları hakkında daha bilgili olmaktadır.¹⁷⁹

Duval ve Reed (2012), çalışmalarında mühendislik öğrencilerinin girişimcilik yeteneklerini geliştirmek için cesaretlendirildikleri görülmüştür. Girişimcilik eğitimi alan öğrencilerde, almayanlara göre girişimci olma eğiliminde önemli bir artış görülmüştür. Eğitim kariyer yönünde seçenekleri genişletmiştir.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Panagiotis Piperopoulos, Dimo Dimov, “Burst Bubbles or Build Steam? Entrepreneurship Education, Entrepreneurial Self-Efficacy, and Entrepreneurial Intentions”, **Journal of Small Business Management**, Vol.53, 2015, s.982,983.

¹⁷⁸ Camelia-Cristina Dragomir, Stelian Panzaru, “The Relationship Between Education and Entrepreneurship in EU Member States”, **Review of General Management**, Vol.22, 2015, s.63,64.

¹⁷⁹ Ghulam Nabi, Andreas Walmsley, Francisco Liñán, Imran Akhtar, Charles Neame, “Does Entrepreneurship Education in the First Year of Higher Education Develop Entrepreneurial Intentions? The Role of Learning and Inspiration”, **Studies in Higher Education**, Vol.43, 2018, s.463-465.

¹⁸⁰ Nathalie Duval-Couetil, Teri Reed, “Engineering Students and Entrepreneurship Education: Involvement, Attitudes and Outcomes”, **International Journal of Engineering Education**, Vol.28, 2012, s.433,434.

Huber, Sloof ve Van Praag (2014), çalışmalarında girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde olumsuz etkisi olduğu testip edilmiştir. Bu olumsuz etkiye rağmen eğitimin eğilim üzerinde dolaylı etkiye sahip olabileceği görülmüştür. Bilişsel olmayan girişimci özelliklerin hepsinin girişimcilik eğilimi ile olumlu bir ilişkiye sahiptir. Eğitimin bilişsel olmayan özellikler üzerindeki etkisi, ileride girişimcilik eğilimini olumlu olarak etkileyebilir.¹⁸¹

Volery, Müller, Oser, Naepflin ve del Rey (2013), çalışmalarında girişimcilik eğitiminin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimi üzerinde bir etki yaratmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, eğitimin sonunda girişimcilik becerilerinde artış kaydedilmiştir. Eğitim sonrasında öğrencilerin girişimcilik süreci hakkında bilgilerinin arttığı görülmüştür. Eğitim sonrası eğilimdeki azalışta bu yüzden olabilir. Öğrencilerin girişimcilik niyetlerinde azalma görülse de, duygusal zekada artış meydana gelebilir ve bu da sorunlarla başa çıkmada yardımcı olabilir.¹⁸²

Küttim, Kallaste, Venesaar ve Kiis (2014), çalışmalarında girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu yönde etkileri olduğu görülmüştür. Girişimciliğe yönelik tutum ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik eğilimi ile pozitif yönde bir ilişki içerisinde olduğu ortaya konulmuştur.¹⁸³

Rauch ve Hulsink (2015), çalışmalarında girişimcilik eğitiminin, tutum, algılanan davranış kontrolü ve eğilim üzerinde olumlu etkileri gözlemlenmiştir.

¹⁸¹ Laura Rosendahl Huber, Randolph Sloof, Mirjam Van Praag, "The Effect of Early Entrepreneurship Education: Evidence from a Field Experiment", **European Economic Review**, Vol.72, 2014, s.89-91.

¹⁸² Thierry Volery, Susan Müller, Fritz Oser, Catherine Naepflin, Nuria del Rey, "The Impact of Entrepreneurship Education on Human Capital at Upper-Secondary Level", **Journal of Small Business Management**, Vol.51, 2013, s.440-443.

¹⁸³ Merle Küttim, Marianne Kallaste, Urve Venesaar, Aino Kiis, "Entrepreneurship Education at University Level and Students' Entrepreneurial Intentions", **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, Vol.110, 2014, s.665,666.

Girişimci olma eğilimi, eğitimden sonra girişimci davranışını olumlu yönde etkilemiştir. Yani eğitimin girişimci davranışa etkisi söz konusudur.¹⁸⁴

Sánchez (2013), girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin özyeterlilik, proaktiflik, risk alma ve kendi işini kurma eğilimi önemli derecede yüksek bulmuştur. Yetkinlik odaklı programlar, öğrencilerin fırsat arama, değerlendirme ve kullanma noktasında karşılaşılan zorluklarda yardımcı olabilmektedir.¹⁸⁵

Bae, Qian, Miao ve Fiet (2017), çalışmalarında girişimcilik eğitiminin ufak ama pozitif yönde bir etkisinin olduğu görülmüştür. Araştırma sonunda eğitim öncesi girişimcilik eğilimi ile eğitim sonrası girişimcilik eğiliminde fazla bir fark görülmemiştir. Araştırmacılar, girişimcilik eğitimi değerlendirirken sadece eğilime odaklanmanın eğitimi değerlendirme açısından yanlış sonuçlar doğurabileceği, eğilimden ziyade bilgi, beceri, performans ve gerçek anlamda davranışa yoğunlaşılması gerektiğini belirtmişlerdir.¹⁸⁶

Von Graevenitz, Harhoff ve Weber (2010), girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğiliminde artış meydana getirdiği, kararsız öğrencilerin girişimciliğe kanalize oldukları sonucuna varmışlardır.¹⁸⁷

Oosterbeek, Van Praag ve Ijsselstein (2010), çalışmalarında eğitimin eğilim üzerinde sifıra yakın oranda etkisiz olduğu görüldüğü gibi, bazı katılımcılarda negatif etki yaratmıştır. Bunun sebepleri arasında, girişimciliğin gerçekleri ile yüzleşmeleri olabilir.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Andreas Rauch, Willem Hulsink, "Putting Entrepreneurship Education Where the Intention to Act Lies: An Investigation Into the Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Behavior", **Academy of Management Learning & Education**, Vol.14, 2015, s.199-201.

¹⁸⁵ José C. Sánchez, "The Impact of an Entrepreneurship Education Program on Entrepreneurial Competencies and Intention", **Journal of Small Business Management**, Vol.51, 2013, s.456-460.

¹⁸⁶ Tae Jun Bae, Shanshan Qian, Chao Miao, James O. Fiet, "The Relationship Between Entrepreneurship Education and Entrepreneurial Intentions: A Meta-Analytic Review", **Entrepreneurship Theory And Practice**, Vol.38, 2017, s.238-243.

¹⁸⁷ Georg von Graevenitz, Dietmar Harhoff, Richard Weber, "The Effects of Entrepreneurship Education", **Journal of Economic Behavior & Organization**, Vol.76, 2010, s.103,104.

¹⁸⁸ Hessel Oosterbeek, Mirjam van Praag, Auke Ijsselstein, **a.g.e.**, s.452.

Maresch, Harms, Kailer ve Wimmer-Wurm (2015), araştırma sonunda, üniversitelerin girişimcilik eğitimine önem vermeleri için gerekçeleri olduğu ortaya konulmuştur. Genel olarak bakıldığında, işletme, fen ve mühendislik öğrencileri açısından etkindir. Subjektif normlar açısından bakıldığında ise, fen ve mühendislik öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri olumsuz yönde etkilenirken, işletme öğrencilerinde bu etki söz konusu değildir. Bu da girişimcilik eğitimlerinin hedef kitleye uygun yapılması gerektiğini göstermiştir.¹⁸⁹

Lorz (2011), girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığını söylerken, serbest meslek sahibi olma olasılığı üzerinde ise önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.¹⁹⁰

Lange, Marram, Jawahar, Yong ve Bygrave (2011), araştırma sonunda bir girişimcilik dersi almanın öğrencilerin girişimciliği anlamaları açısından faydalı olduğu, iki veya üç ders almanın ise girişimcilik eğilimini etkileyerek girişimci olma olasılığını artırdığı ortaya koyulmuştur. Araştırma sonunda alınan eğitimin etkisinin mezun olduktan sonra devam ettiği görülmüştür.¹⁹¹

Karali (2013), çalışmasında girişimcilik eğitimi alanların, almayanlara göre eğitimin hemen ardından girişim kurma niyetinde oldukları görülmüştür. Girişimcilik eğitime katılmak, girişimcilik, öznel norm ve algılanan davranış kontrolüne dönük tutumla girişimcilik eğilimine tesir etmektedir. Girişimciliğe karşı tutum ve algılanan davranış kontrolü, girişimcilik eğitimi sonrasında girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Eğilim üzerindeki olumlu etkilerin yanında, olumsuz

¹⁸⁹ Daniela Maresch, Rainer Harms, Norbert Kailer, Birgit Wimmer-Wurm, “The Impact of Entrepreneurship Education on the Entrepreneurial Intention of Students in Science and Engineering Versus Business Studies University Programs”, **Technological Forecasting & Social Change**, Vol.104, 2016, s.176-178.

¹⁹⁰ Michael Lorz, “The Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intention”, University of St. Gallen, PhD Thesis, Switzerland, 2011, s.114-119.

¹⁹¹ Julian E. Lange, Edward Marram, Ajay Solai Jawahar, Wei Yong, William Bygrave, “Does An Entrepreneurship Education Have Lasting Value? A Study Of Careers Of 4,000 Alumni”, **Frontiers of Entrepreneurship Research**, Vol.31, 2011, s.217-219.

etkiler de girişimciliğin öğrencilere uygun olup olmadığını görmeleri açısından faydalı olabilmektedir.¹⁹²

Drost ve McGuire (2011)'a göre girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimi arasındaki süreç, girişimci özgüveni tarafından yönetilmektedir. Eğitimde öğrenilenler öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Eğitimden sonra verilen staj benzeri uygulamaların da girişimcilik eğilimini arttırmaya yardımcı olduğu görülmüştür.¹⁹³

Westhead ve Solesvik (2015), girişimcilik eğitimi alan öğrencilerde yüksek yönde bir eğilim tespit etmiştir. Fakat bu eğilim her katılımcı için aynı düzeyde değildir. Girişimcilik eğitimi sonunda, kadın öğrencilerin erkeklere göre daha düşük girişimcilik eğilimine sahip olduğu görülmüştür.¹⁹⁴

¹⁹² Sofia Karali, **a.g.e.**, s.47-50.

¹⁹³ Ellen A. Drost, Stephen McGuire, "Fostering Entrepreneurship among Finnish Business Students: Antecedents of Entrepreneurial Intent and Implications for Entrepreneurship Education", **International Review of Entrepreneurship**, Vol.9, 2011, s.20-23.

¹⁹⁴ Paul Westhead, Marina Z Solesvik, "Entrepreneurship Education and Entrepreneurial Intention: Do Female Students Benefit?", **International Small Business Journal**, Vol.34, 2016, s.992-996.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÜZERİNE ETKİSİ VE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde, araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve araştırma evreni anlatılacaktır. Daha sonra analiz ve bulgular anlatılacaktır. Son bölümde ise bulguların değerlendirilmesi ve sonuç kısmına yer verilecektir.

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Girişimcilik, 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başından itibaren büyük bir önem kazanmıştır. Girişimcilerin istihdama ve ekonomiye olan katkıları görüldükçe ülkeler de girişimcilik ekosistemi oluşturmak için yoğun bir çaba içerisine girmişlerdir. Bu noktada, girişimcilik doğuştan mı gelir yoksa sonradan öğrenilebilir mi sorusu akıllara gelmiş ve bu durum, birçok araştırmaya konu olmuştur. Yapılan araştırmaların çoğunda girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu etkileri olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır.

Araştırmanın amacı, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından verilen uygulamalı girişimcilik eğitime katılanların girişimcilik eğilimlerine girişimcilik eğitiminin katkısının ne olduğunu belirlemektir. Ayrıca; araştırmada demografik faktörlerin de etkisi ele alınacaktır.

KOSGEB ile yapılan protokoller çerçevesinde en çok uygulamalı girişimcilik eğitimi yapan kurum Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)'dur. 81 ilde örgütlenmiş olmanın verdiği avantaj ile iş arayan ve işverenlere yakın durarak her daim işgücü piyasasının nabzını tutan İŞKUR, kuruma kayıtlı kişilerin kendi işlerini kurmalarına ve geliştirmelerine yönelik olarak girişimcilik eğitimleri vermektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere bu eğitimler, KOSGEB ile İŞKUR arasında imzalanan “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi İşbirliği Protokolü” kapsamında yapılmaktadır.

Eğitimi bitiren katılımcılara “Uygulamamalı Girişimcilik Eğitimi Katılım Belgesi” verilmektedir. Bu belge, KOSGEB’in teşviklerinden faydalanabilmek için de gereklidir.

Eğitim en az otuziki saatten oluşmakta olup, eğitim ve atölye çalışmalarını kapsamaktadır.

İşKUR’un girişimcilik eğitim programından yararlanma şartları şu şekildedir,¹⁹⁵

- İşKUR’a kayıtlı olmak
- 18 yaşını tamamlamış olmak
- Girişimcilik eğitim programında aynı modölden daha önce yararlanmamış olmak
- İş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinden faydalanmış olmak

Sadece işsiz vatandaşlar değil işletmesini geliştirmek isteyen kişiler de bu eğitimlerden faydalanabilmektedir. İşKUR’un eğitimleri ücretsiz olmakla beraber, katılımcılara;

- Katılımcı zaruri gideri
- İş kazası ve meslek hastalığı sigortası primi
- Genel sağlık sigortası prim giderleri

destekleri verilmektedir.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Türkiye İş Kurumu (İşKUR), (evrimii) <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/kurs-ve-programlar/girisimcilik-egitim-programlari/>, 13.05.2019.

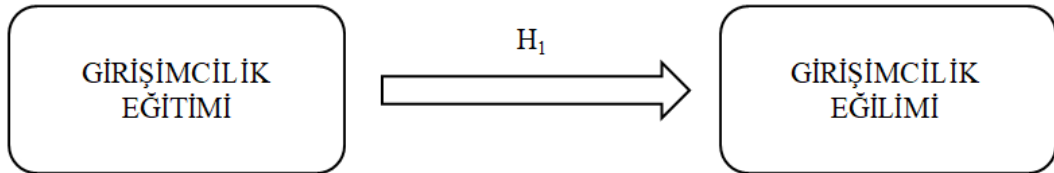
¹⁹⁶ A.e.

3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ VE YÖNTEMİ

Araştırmada, veri toplama yöntemlerinden biri olan yüz yüze anket uygulaması kullanılmıştır. Girginer ve Uçgun (2004) tarafından oluşturulan, geçerlilik ve güvenilirliği test edilmiş ve birçok araştırmada da kullanılarak geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış olan standart anket araştırmada kullanılmıştır. İlk bölümde onüç sorudan oluşan demografik sorular, ikinci bölümde ondört sorudan oluşan girişimcilik eğilimini ölçmek için beş’li Likert ölçeği tarzında oluşturulmuş sorular ve üçüncü bölümde girişimcilik eğitimi hakkında katılımcıların fikirlerini ölçmek için beş’li Likert ölçeği tarzında oluşturulmuş on soru kullanılmıştır.

İkinci ve üçüncü bölümde yer alan ölçeklerde yirmidört soru yer almakta olup, cevaplar “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde olumsuzdan olumluya gidecek şekilde hazırlanmıştır. Olumsuz sorulan sorular ters kodlanmak suretiyle olumlu hale getirilerek analiz yapılmıştır.

Veriler IBM SPSS Statistics 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Şekil 3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmanın amacı girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Model kapsamında test edilecek ana hipotez;

H₁: Girişimcilik eğitimi girişimcilik eğilimi üzerinde etkiye sahiptir.

şeklindedir.

Girişimcilik eğitiminin yanında katılımcıların demografik özelliklerinin de girişimcilik eğilimine olan etkileri araştırılmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini İstanbul’da İŞKUR’un uygulamalı girişimcilik eğitimine katılanlar katılımcılar oluşturmaktadır. Örneklem olarak ise İŞKUR’un uygulamalı girişimcilik eğitimine katılan 485 katılımcı alınmıştır. Veriler, 2017 Ağustos ve 2018 Eylül dönemlerini kapsayan yaklaşık bir yıllık bir zaman diliminde 25 grupta İŞKUR’un açmış olduğu uygulamalı girişimcilik eğitimine katılanlardan elde edilmiştir.

2017 ve 2018 yıllarında İŞKUR’un uygulamalı girişimcilik eğitimine katılanların sayısına bakıldığında, 2017 yılında İstanbul’da 16.833, Türkiye’de ise 94.016 kişinin katılımı söz konusudur. İstanbul’daki katılımcılar Türkiye’nin yüzde 18’ini oluşturmuştur. 2018 yılında ise, İstanbul’da 5.600, Türkiye’de ise 81.183 kişi katılmıştır, İstanbul’daki katılımcılar 2018 yılında Türkiye’nin yüzde 7’sini oluşturmuştur.¹⁹⁷

$\alpha = 0.05$ için “+ 0.03”, “+ 0.05” ve “+ 0.10” örnekleme hataları için, farklı evren büyüklüklerinden seçilmesi gerekli örneklem büyüklükleri hesaplanarak tablo 3.1.’de tabloda gösterilmiştir. Belli örneklem büyüklüğünden sonra örneklemin evreni temsil yeteneğinin arttığı görülmektedir.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Türkiye İş Kurumu 2017-2018 İstatistik Bültenleri, (Çevrimiçi) <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/>, 13.05.2019

¹⁹⁸ Yahşi Yazıcıoğlu, Samiye Erdoğan, **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Detay Yayıncılık, 2004, s.49,50.

Örneklem Hesaplama

Tablo 3.1. Örneklem Hesaplama

Evren Büyükluğu	+ 0.03 örneklem hatası (d)			+ 0.05 örneklem hatası (d)			+ 0.10 örneklem hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1.000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2.500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5.000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10.000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25.000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50.000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100.000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1.000.000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100.000.000	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yahşi Yazıcıoğlu ve Samiye Erdoğan, **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Detay Yayıncılık, 2004, s.50.

Açıklanan bilgiler doğrultusunda örneklem hacminin anakütleyi temsil yeteneği olduğu görülmektedir.

3.4. SINIRLILIKLAR

Uygulamalı girişimcilik eğitime katılanlar, cinsiyetten eğitime, yaştan tecrübeye kadar geniş bir demografik ölçektir ve veriler birden fazla gruptan elde edilmiştir. Ancak bu durum, sonuçlara bakıldığında bir engel teşkil etmemektedir. Araştırmanın İstanbul ilinde yapılmış olması bir diğer kısıt olsa da örneklem hacmi ve İstanbul'un Türkiye içindeki konumu sebebiyle bir sorunla karşılaşılmamıştır.

3.5. ANALİZ VE BULGULAR

İŞKUR'un uygulamalı girişimcilik eğitime katılanların almış oldukları eğitimin girişimcilik eğilimlerine olan etkilerini belirlemeye çalışan bu araştırmada,

485 anket geçerli sayılarak analiz için kullanılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılara ait demografik bilgiler aşağıda yer alan tablolarda bulunmaktadır.

Tablo 3.2. Demografik Özellikler

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	246	50,7
	Erkek	239	49,3
Yaş	20 ve altı	13	2,7
	21-30	163	33,6
	31-40	189	39,0
	41-50	100	20,6
	51 ve üzeri	20	4,1
Medeni Durum	Evli	268	55,3
	Bekar	217	44,7
Eğitim Durumu	İlköğretim	57	11,7
	Ortaöğretim	122	25,2
	Önlisans	89	18,4
	Lisans	183	37,7
	Yüksek Lisans	32	6,6
	Doktora	2	0,4
Annenin Eğitim Durumu	İlköğretim ve altı	312	64,3
	Ortaöğretim	109	22,5
	Önlisans	19	3,9
	Lisans	41	8,5
	Yüksek Lisans	4	0,8
	Doktora	0	0,0
Babanın Eğitim Durumu	İlköğretim ve altı	225	46,4
	Ortaöğretim	149	30,7
	Önlisans	32	6,6

	Lisans	69	14,3
	Yüksek Lisans	7	1,4
	Doktora	3	0,6
Annenin Mesleği	Kamu Çalışanı	7	1,4
	Özel Sektör / Ücretli	37	7,6
	Emekli	71	14,6
	Ev Hanımı	343	70,7
	Kendi İşinin Sahibi	27	5,7
Babanın Mesleği	Kamu Çalışanı	31	6,3
	Özel Sektör / Ücretli	61	12,6
	Emekli	284	58,6
	Kendi İşinin Sahibi	109	22,5
Ailede Girişimci Olup Olmadığı	Var	116	23,9
	Yok	369	76,1
Girişimcilik Geçmişi	Var	84	17,3
	Yok	401	82,7
Kariyer Hedefi	Kamu Sektörü	4	0,8
	Özel Sektör	16	3,3
	Kendi İşini Kurmak	465	95,9
Kendi İşini Kurma Sebebi	Kendi İşinin Patronu Olmak	231	21,7
	Finansal Bağımsızlık	173	16,2
	Gerçekleştirmek İsteddiği Hayaller	262	24,6
	Düzenli Çalışma İsteği	84	7,9
	Bir Hobiye İşe Dönüştürmek	91	8,6
	Yenilik Yaratma	196	18,4
	Diğer	28	2,6
Kursa Katılma Sebebi	Zamanı Değerlendirmek	32	3,4
	Hibe ve Kredi Desteği Almak	362	38,9
	Girişimcilik Anlamında Kendini Geliştirmek	341	36,7
	Sertifika Almak	182	19,6
	Diğer	13	1,4

Cinsiyete göre dağılıma bakıldığında, katılımcı sayılarının çok yakın olduğu görülmektedir.

Yaşa göre dağılıma bakıldığında, ilk sırada yüzde 39,0 oran ile 31-40 yaş aralığı gelmektedir. Bunu, yüzde 33,6 oran ile 21-30, yüzde 20,6 oran ile 41-50 yaş aralıkları takip etmiştir. Bu üç yaş grubu katılımcıların yüzde 93,2'sini oluşturmaktadır. 51 yaş ve üzeri yüzde 4,1 ve 20 yaş ve altı yüzde 2,7'lik orana sahip bulunmaktadır.

Medeni duruma bakıldığında; yüzde 55,3 oran ile 268 katılımcının evli, yüzde 44,7 oran ile 217 katılımcının bekar olduğu görülmektedir.

Girişimcilik eğitimi alan katılımcıların eğitim yönünden profillerine bakıldığında yüzde 63,1 gibi bir oranda yükseköğretim mezunu oldukları görülmektedir. Ortaöğretim yüzde 25,2 ve ilköğretim yüzde 11,7 orana sahiptir.

Katılımcıların aksine, annelerin eğitim seviyelerinde ilköğretim mezuniyeti ön plana çıkmaktadır. Daha sonra ortaöğretim gelmektedir. Lisans mezuniyeti ise yüzde 8,5 orana sahiptir.

Babaların eğitim durumunda da ilk iki sıra aynı olmakla birlikte, üçüncü sırada yüzde 14,2'lik oranla lisans mezunları gelmektedir. Babaların eğitim düzeylerinin annelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Annelerin mesleğine bakıldığında; yüzde 70,7 oranla ev hanımlığının ön plana çıktığı görülmektedir. Aktif olarak çalışanların oranı ise yüzde 14,6'dır.

Babaların mesleğine bakıldığında; yüzde 58,6 oranla emekliler ön plana çıkmaktadır. Aktif olarak çalışanların oranı ise yüzde 41,4'dür. Katılımcıların babalarının aktif olarak çalışanlarına bakıldığında kendi işinin sahipleri genelde yüzde 22,5 ve kendi içinde yüzde 54,2 orana sahiptir ve bu da daha önce bahsedildiği üzere, ailenin girişimci adayları üzerindeki etkisini incelemek için önemli bir veridir.

TÜİK 2017 yılı verilerine bakıldığında da erkeklerin işgücüne katılma oranlarının yüzde 72,5; kadınların ise yüzde 33,6 olduğu görülmüştür. Erkeklerin ülke genelinde de işgücüne daha çok katıldıkları görülmektedir.¹⁹⁹

Katılımcıların yüzde 23,9'unun ailesinde girişimci vardır.

Girişimcilik eğitimine katılanların yüzde 82,7'sinin girişimcilik geçmişi bulunmamaktadır.

Katılımcıların yüzde 95,9'u eğitimin amacına paralel olarak kendi işini kurmak istemektedir.

Tabloya bakıldığında; yüzde 24,6 ile gerçekleştirmek istediği hayaller, yüzde 21,69 ile kendi işinin patronu olmak, yüzde 18,4 ile yenilik yaratma ve yüzde 16,24 ile finansal bağımsızlık, ön plana çıkan kendi işini kurma sebepleri arasında yer almıştır. Girişimciliğin anahtarı olan yenilikçilik üçüncü sırada yer almıştır.

Katılımcıların büyük oranda yüzde 38,9 ile hibe ve kredi desteği almak ve yüzde 36,7 ile girişimcilik anlamında kendilerini geliştirmek için kursa katıldıkları görülmektedir. KOSGEB'in geri ödemesiz ve geri ödemeli destekleri girişim kurma yönünde katılımcıları cesaretlendirmektedir. Girişimcilik eğitimi sonunda, katılımcıların bilgi yönünden birçok kazanımlarının olduğu da görülmektedir.

3.5.1. Güvenilirlik Analizi

Peter (1979)'e göre; için güvenilirlik, ölçümlerin hatadan arındırılması ve bunun sonucunda tutarlı sonuçlara ulaşma derecesidir.²⁰⁰ Perreault ve Leigh (1989)

¹⁹⁹ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) 2017 İşgücü İstatistikleri <http://tuik.gov.tr/OncekiHBARama.do>, 13.05.2019.

²⁰⁰ J. Paul Peter, Reliability: "A Review of Psychometric Basics and Recent Marketing Practices", *Journal of Marketing Research*, Vol.16, 1979, s.6.

için ölçeğin güvenilirliği, aynı koşullarda tekrar uygulanmasıyla yine benzer sonuçların elde edilmesiyle sağlanmalıdır.²⁰¹

Cronbach, içsel tutarlılığın sağlanmada cronbach alfa kat sayısını önemli bir gösterge olarak ve araştırmalarda kullanılan en geçerli güvenilirlik testi olarak değerlendirmiştir. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı Likert tipli ölçeklerde çokça kullanılmaktadır. Cronbach alfa katsayısı; $0 < \text{cronbach alfa} < 0.40$ ise güvenilir değil, $0.40 < \text{cronbach alfa} < 0.60$ ise düşük güvenilirlikte, $0.60 < \text{cronbach alfa} < 0.80$ ise oldukça güvenilir ve $0.80 < \text{cronbach alfa} < 1.00$ ise yüksek güvenilirlikte kabul edilmektedir.²⁰²

Çalışmanın güvenilirliğin test etmek amacıyla kullanılan cronbach alfa değeri 0,735 bulunmuştur. Bu değer, oldukça güvenilir olarak kabul edilmektedir.

3.5.2. Demografik Özelliklerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Bağımsız gruplar için *t testi*, iki bağımsız grup ortalamasının birbirinden farklı olup olmadığını test etmek için kullanılan istatistiksel bir yöntemidir. Bu test için, grupların bağımsızlığı ve ölçümlerin eşitliği esastır.²⁰³ Cinsiyet, medeni durum, ailede girişimci olup olmaması ve girişimcilik geçmişi ile ilgili analizlerde *t testi* kullanılacaktır.

Demografik özelliklerin girişimcilik eğilimine etkisini görmek için oluşturulan hipotezler aşağıda yer almaktadır;

H_{1a}: Cinsiyetin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

H_{1b}: Medeni durumun girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

²⁰¹ William D. Perreault, Laurence E. Leigh, “Reliability of Nominal Data Based on Qualitative Judgments”. **Journal of Marketing Research**, Vol.26, 1989, s.135-137.

²⁰² Reha Alpar, **Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler**, Detay Yayıncılık, 2013, s.848-851.

²⁰³ Beril Durmuş, Serra Yurtkoru, Murat Çinko, **Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi**, Beta Basım, 2013, s.118.

H_{1c}: Ailede girişimci olup olmasının girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

H_{1d}: Girişimcilik geçmişinin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

Tablo 3.3. *t* Testi Tablosu

	Levene Varyans Homojenliği Testi Test Değeri (p)	t Testi Test Değeri (p)
Cinsiyet	0,017	0,261
Medeni durum	0,611	0,119
Ailede Girişimci Olup Olmadığı	0,378	0,152
Girişimcilik Geçmişi	0,507	0,077

Cinsiyetin girişimcilik eğilimine etkisini görmek için oluşturulan hipotezler aşağıda yer almaktadır.

Yapılan *t testi* sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,261 alfa değeri 0,05'den büyük olduğu için H_{0a} hipotezi kabul edilmiştir. Cinsiyetin, girişimcilik eğilimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı görülmektedir.

Medeni durumun girişimcilik eğilimine etkisini görmek için yapılan analiz bulguları aşağıda yer almaktadır;

Yapılan *t testi* sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,119 alfa değeri 0,05'den büyük olduğu için H_{0b} hipotezi kabul edilmiştir. Medeni durumun girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.

Ailede girişimci olup olmamasının girişimcilik eğilimine etkisini görmek için yapılan analiz bulguları aşağıda yer almaktadır;

Yapılan *t testi* sonucunda bulunan *p* istatistik değeri 0,152 alfa değeri 0,05'den büyük olduğu için H_{0c} hipotezi kabul edilmiştir Ailede girişimci olup olmamasının girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.

Girişimcilik geçmişinin girişimcilik eğilimine etkisini görmek için yapılan analiz bulguları aşağıda yer almaktadır;

Yapılan *t testi* sonucunda bulunan *p* istatistik değeri 0,077 alfa değeri 0,05'den büyük olduğu için H_{0d} hipotezi kabul edilmiştir girişimcilik geçmişinin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi olmadığı görülmüştür.

İkiden fazla grubun karşılaştırılmasında kullanılan istatistik yöntemlerden birisi Varyans Analizidir (Anova).²⁰⁴

Bu yüzden ikiden'den çok şıkka sahip demografik özelliklerin eğilim üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla Anova testi uygulanmıştır. Varyansların homojen olup olmamasına bağlı olarak Tukey ya da Bonferroni testleri kullanılarak, Post-hoc analizi yapılmıştır. Etkisi tespit edilen demografik özelliklerde hangisinin ağır bastığı ortalamalara bakılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

H_{1e} : Yaşın girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

H_{1f} : Eğitim düzeyinin katılımcıların girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

²⁰⁴ Hae Young Kim, "Analysis of Variance (ANOVA) Comparing Means of More Than Two Groups", **Restorative Dentistry & Endodontics**, Vol.39, 2014, s.74

H_{1g}: Annenin eğitim düzeyinin katılımcının girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

H_{1h}: Babanın eğitim düzeyinin katılımcının girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

H_{1i}: Annenin mesleğinin katılımcının girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

H_{1j}: Babanın mesleğinin katılımcının girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

H_{1k}: Kariyer hedefinin katılımcının girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi vardır.

Tablo 3.4. Anova Tablosu

	Levene Varyans Homojenliği Testi	<i>t</i> Testi
	Test Değeri (p)	Test Değeri (p)
Yaş	0,719	0,007
Eğitim Düzeyi	0,179	0,000
Annenin Eğitim Düzeyi	0,838	0,021
Babanın Eğitim Düzeyi	0,747	0,019
Annenin Mesleği	0,419	0,488
Babanın Mesleği	0,161	0,545
Kariyer Hedefi	0,311	0,380

Katılımcıların yaşlarının girişimcilik eğilimine etkisini görmek için yapılan analiz bulguları aşağıda yer almaktadır;

Levene testi sonucunda p istatistik değeri $0,719 > 0,05$ olduğu için grupların varyanslarının eşit dağıldığı görülmektedir.

Anova analizi sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,007 alfa değeri 0,05’den küçük olduğu için H_{0e} hipotezi reddedilmiştir. Yaşın girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi olduğu görülmüştür. Bu durumda varyanslar eşit dağıldığı için Tukey testinin sonuçlarına bakılmıştır. 21-30, 31-40 ve 41-50 yaş aralığı ile ilişkisi olduğu görülmüştür

Ortalamalara bakıldığında, 21-30 yaş aralığı girişimcilik eğilimi üzerinde en çok etkiye sahip yaş grubudur.

Katılımcıların eğitim düzeylerinin girişimcilik eğilimlerine olan etkileri incelendiğinde,

Levene testi sonucunda p istatistik değeri $0,179 > 0,05$ olduğu için grupların varyanslarının eşit dağıldığı görülmektedir.

Anova analizi sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,00 alfa değeri 0,05’den küçük olduğu için H_{0f} hipotezi reddedilmiştir. Eğitim düzeyinin eğilim üzerinde etkisi olduğu görülmüştür. Bu durumda varyanslar eşit dağıldığı için Tukey testinin sonuçlarına bakılmıştır.

İlköğretim ve altı, ortaöğretim ve yükseköğretimin eğitim seviyesinin ilişkili oldukları görülmüştür. Ortalamalara bakıldığında yüksek öğretimin girişimcilik eğilimi üzerinde en çok etkiye sahip eğitim düzeyidir.

Katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerinin katılımcıların girişimcilik eğilimine olan etkileri incelendiğinde;

Levene testi sonucunda p istatistik değeri $0,838 > 0,05$ olduğu için grupların varyanslarının eşit dağıldığı görülmektedir.

Anova analizi sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,021 alfa değeri, 0,05'den küçük olduğu için H_{0g} hipotezi reddedilmiştir. Annelerin eğitim düzeyinin eğilim üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Bu durumda varyanslar eşit dağıldığı için Tukey testinin sonuçlarına bakılmıştır.

İlköğretim ve altı ile ortaöğretim eğitim seviyesinin ilişkili oldukları görülmüştür. Ortalamalara bakıldığında orta öğretimin girişimcilik eğilimi üzerinde en çok etkiye sahip eğitim düzeyidir.

Katılımcıların babalarının eğitim düzeylerinin katılımcıların girişimcilik eğilimine olan etkileri incelendiğinde,

Levene testi sonucunda p istatistik değeri $0,747 > 0,05$ olduğu için grupların varyanslarının eşit dağıldığı görülmektedir.

Anova analizi sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,019 alfa değeri 0,05'den küçük olduğu için H_{0h} hipotezi reddedilmiştir. Babaların eğitim düzeyinin eğilim üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Bu durumda varyanslar eşit dağıldığı için Tukey testinin sonuçlarına bakılmıştır.

İlköğretim ve altı eğitim seviyesinin, yükseköğretim ile ilişkili oldukları görülmüştür. Ortalamalara bakıldığında, yüksek öğretimin girişimcilik eğilimi üzerinde en çok etkiye sahip eğitim düzeyidir.

Katılımcıların annelerinin mesleklerinin katılımcıların girişimcilik eğilimine olan etkileri incelendiğinde;

Levene testi sonunda p istatistik değeri $0,419 > 0,05$ olduğu için grupların varyanslarının eşit dağıldığı görülmektedir.

Anova analizi sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,488, alfa değeri 0,05'den büyük olduğu için H_{0i} hipotezi kabul edilmiştir. Annenin mesleğinin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların babalarının mesleklerinin katılımcıların girişimcilik eğilimine olan etkileri incelendiğinde;

Levene testi sonucunda p istatistik değeri $0,161 > 0,05$ olduğu için grupların varyanslarının eşit dağıldığı görülmektedir.

Anova analizi sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,545, alfa değeri 0,05'den büyük olduğu için H_{0j} hipotezi kabul edilmiştir. Babanın mesleğinin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların kariyer hedeflerinin mesleklerinin katılımcıların girişimcilik eğilimine olan etkileri incelendiğinde;

Levene testi sonucunda p istatistik değeri $0,311 > 0,05$ olduğu için grupların varyanslarının eşit dağıldığı görülmektedir.

Anova analizi sonucunda bulunan p istatistik değeri 0,380, alfa değeri 0,05'den büyük olduğu için H_{0k} hipotezi kabul edilmiştir. Kariyer hedefinin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi olmadığı görülmüştür.

3.5.3. Regresyon Analizi

Regresyon analizi, bağımsız değişken ya da değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin istatistiki olarak açıklanması yoludur. Modelde bir bağımlı, bir bağımsız değişken varsa basit doğrusal regresyon olarak adlandırılır.²⁰⁵

Araştırmada bir bağımsız ve bir bağımlı değişken olduğu için basit doğrusal regresyon yöntemi kullanılmıştır.

Hipotez;

H₁: Girişimcilik eğitimi girişimcilik eğilimi üzerinde etkiye sahiptir.

şeklinde girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini test etmek amacıyla oluşturulmuştur.

Tablo 3.5. R² Değeri

	R	R²
Model	0,368	0,136

R² değerine bakıldığında, girişimcilik eğitimi girişimcilik eğilimindeki değişimin yüzde 13,6'sını açıklayabilmektedir.

Tablo 3.6. Anova Analizi

	F	Test Değeri (p)
Regresyon	75,714	0,000

²⁰⁵ Şener Büyüköztürk, **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum**, Pegem Akademi, 2018, s.91.

Anova tablosuna bakıldığında, alfa değeri 0,05'ten küçük olduğu için modelin anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 3.7. Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi

	B	St. Hata	t	Test Değeri (p)
Sabit Değer	2,601	0,093	28,116	0,000
Girişimcilik Eğitimi	0,196	0,023	8,701	0,000

Test değeri (p) $0,000 < 0,05$ olduğu için H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Model istatistiki olarak anlamlıdır ve B katsayısı pozitif ve 0,196 olduğu için, girişimcilik eğitimindeki 1 birimlik artışın girişimcilik eğilimi üzerinde 0,196 pozitif yönde bir etkisi olduğu görülmektedir. Modelin yüzde 13,6'sı açıklanabildiği için, katılımcılar girişimcilik eğitimi almasalar bile girişimcilik eğitimi dışında kalan faktörlerin etkisiyle 2,601 birimlik bir etki söz konusudur. Bu noktada kişilik özellikleri, çevre, aile vs. gibi faktörlerin de etkisi geniş kapsamlı olarak araştırılmalıdır.

Analiz sonucunda model şu şekilde oluşmuştur.

$$\text{Girişimcilik Eğilimi} = 2,601 + 0,196 \text{ Girişimcilik Eğitimi}$$

Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine olan etkisine bir de demografik özellikler açısından bakılarak, hangi faktörlerin daha çok etkisinin olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Cinsiyet açısından girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine olan etkisi incelendiğinde;

Tablo 3.8. R^2 Değeri (Cinsiyet)

	R	R^2
Kadın	0,307	0,094
Erkek	0,407	0,166

R^2 değerine bakıldığında girişimcilik eğitimi girişimcilik eğilimindeki değişimin kadın katılımcılarda yüzde 9,4'ünü, erkek katılımcılarda yüzde 16,6'sını açıklayabilmektedir.

Tablo 3.9. Anova Analizi (Cinsiyet)

	F	Test Değeri (p)
Kadın	25,358	0,000
Erkek	47,086	0,000

Anova tablosuna bakıldığında, anlamlılık değeri 0,05'ten küçük olduğu için modelin anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 3.10. Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi (Cinsiyet)

		B	St. Hata	t	Test Değeri (p)
Sabit Değer	Kadın	2,767	0,130	21,323	0,000
	Erkek	2,482	0,133	18,729	0,000
Girişimcilik Eğitimi	Kadın	0,157	0,031	5,036	0,000
	Erkek	0,225	0,033	6,682	0,000

Alfa değerleri 0,05'ten küçük olduğu için H_0 hipotezleri reddedilmiştir. *B katsayıları* pozitif ve 0,157/0,225 olduğu için girişimcilik eğitimindeki 1 birimlik artışın girişimcilik eğilimi üzerinde kadın için 0,157, erkek için ise 0,225 pozitif yönde bir etkisi olduğu görölmektedir.

Analiz sonucunda model şu şekilde oluşmuştur.

Girişimcilik Eğilimi = 2,7671 + 0,157 Girişimcilik Eğitimi (Kadın)

Girişimcilik Eğilimi = 2,482 + 0,225 Girişimcilik Eğitimi (Erkek)

Yaş açısından girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine olan etkisi incelendiğinde;

Tablo 3.11. R² Değeri (Yaş)

	R	R²
20 ve altı	0,414	0,172
21-30	0,279	0,078
31-40	0,465	0,216
41-50	0,443	0,196
51+	0,089	0,008

R² değerine bakıldığında; girişimcilik eğitimi girişimcilik eğilimindeki değişimin en yüksek 31-40 yaş aralığında yüzde 21,6'sını açıklayabilmektedir.

Tablo 3.12. Anova Analizi (Yaş)

	F	Test Değeri (p)
20 ve altı	2,278	0,159
21-30	13,542	0,000
31-40	51,462	0,000
41-50	23,912	0,000
51+	0,143	0,710

Anova tablosuna bakıldığında; 20 yaş ve altı ile 51 yaş ve üstü yaş gruplarının anlamlılık değeri 0,05'ten büyük olduğu için modelin anlamsız olduğu görülmektedir. Diğer yaş gruplarında model anlamlıdır.

Tablo 3.13. Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi (Yaş)

		B	St. Hata	t	Test Değeri (p)
Sabit Değer	21-30	2,850	0,170	16,792	0,000
	31-40	2,437	0,130	18,768	0,000
	41-50	2,377	0,198	11,974	0,000
Girişimcilik Eğitimi	21-30	0,152	0,041	3,680	0,000
	31-40	0,229	0,032	7,186	0,000
	41-50	0,236	0,048	4,890	0,000

Alfa değerleri 0,05'ten küçük olduğu için H_0 hipotezleri reddedilmiştir.

Analiz sonucunda model şu şekilde oluşmuştur.

Girişimcilik Eğilimi = 2,850 + 0,152 Girişimcilik Eğitimi (21-30)

Girişimcilik Eğilimi = 2,437 + 0,229 Girişimcilik Eğitimi (31-40)

Girişimcilik Eğilimi = 2,377 + 0,236 Girişimcilik Eğitimi (41-50)

Eğitim açısından girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine olan etkisi incelendiğinde;

Tablo 3.14. R^2 Değeri (Eğitim Düzeyi)

	R	R^2
İlköğretim	0,443	0,197
Ortaöğretim	0,294	0,087
Yükseköğretim	0,396	0,157

R^2 değerine bakıldığında, girişimcilik eğitimi girişimcilik eğilimindeki değişimin ilköğretimde yüzde 19,7'sini, ortaöğretimde yüzde 8,7'sini ve yükseköğretimde yüzde 15,7'sini açıklayabilmektedir.

Tablo 3.15. Anova Analizi (Eğitim Düzeyi)

	F	Test Değeri (p)
İlköğretim	13,466	0,001
Ortaöğretim	11,369	0,001
Yükseköğretim	56,647	0,000

Anova tablosuna baktığımızda anlamlılık değerleri 0,05'ten küçük olduğu için modellerin anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 3.16. Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi (Eğitim Düzeyi)

		B	St. Hata	t	Test Değeri (p)
Sabit Değer	İlköğretim	2,136	0,295	7,237	0,000
	Ortaöğretim	2,81	0,174	16,183	0,000
	Yükseköğretim	2,6	0,112	23,142	0,000
Girişimcilik Eğitimi	İlköğretim	0,262	0,071	3,670	0,001
	Ortaöğretim	0,142	0,042	3,372	0,001
	Yükseköğretim	0,207	0,027	7,526	0,000

Modelimiz analiz sonunda şu şekilde oluşmuştur.

Girişimcilik Eğilimi = 2,136 + 0,262 Girişimcilik Eğitimi (ilköğretim)

Girişimcilik Eğilimi = 2,810 + 0,142 Girişimcilik Eğitimi (ortaöğretim)

Girişimcilik Eğilimi = 2,600 + 0,207 Girişimcilik Eğitimi (yükseköğretim)

3.6. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Katılımcıların almış oldukları uygulamalı girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerine etkisini analiz eden çalışmanın bulgularının değerlendirilmesi şu şekildedir:

-TÜİK 2018 yılı verilerine bakıldığında da erkeklerin işgücüne katılma oranlarının yüzde 72,7; kadınların ise yüzde 34,2 olduğu görülmüştür.²⁰⁶ Kadınların toplumdaki işgücüne katılma konusundaki dezavantajlarını ortadan kaldırabilmek adına Dünya genelinde uygulanan mikrokredi uygulaması Türkiye’de Türkiye İsrافی Önlleme Vakfı (TİSVA) öncülüğünde yürütölmektedir. Bugüne kadar ellibin kadın girişimci yaratan program kadınlara mikrokredi vererek girişimci olmalarını ve işgücü piyasasına dahil edilmelerini sağlamaktadır.²⁰⁷

Bu anlamda işgücü piyasasına girmelerindeki dezavantajlı konumları düşünöldüğünde, katılımcıların yüzde 50,7’sinin kadın olması memnuniyet vericidir. Yaş aralıklarına bakıldığında ise, en verimli dönem olarak adlandırılan 21-30 ve 31-40 yaş aralıklarının toplamda yüzde 72,6’ya tekaböl ettiği görölmüştür. Katılımcıların yüzde 63,1’inin yükseköğretim mezunu olması da dikkat çekicidir. Katılımcıların kendi işini kurma sebepleri arasında; gerçekleştirmek istenilen hayaller, kendi işinin patronu olmak ve yenilik yaratmak ön plana çıkmıştır. Ayrıca katılımcılar, hibe ve kredi desteği almayı ilk sırada seçseler de buna çok yakın bir oranda girişimcilik anlamında kendini geliştirmeyi de ikinci olarak tercih etmişlerdir.

-Bu araştırmada demografik özelliklerin girişimcilik eğilimine olan etkileri *t testi* ve *Anova analizi* yapılarak incelenmiştir. Cinsiyet, medeni durum, ailede girişimci olup olmadığı ve girişimcilik geçmişinin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi *t testi* ile incelenmiş ve bu unsurların girişimcilik eğilimi üzerinde bir etkisinin olmadığı görölmüştür. Yaş, eğitim, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi,

²⁰⁶ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) 2018 İşgücü İstatistikleri <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30677>, 15.06.2019.

²⁰⁷ Türkiye İsrافی Önlleme Vakfı (TİSVA), (Çevrimiçi) <http://www.israf.org/sayfa/Mikrofinans-Kullanan-50-bin-Bayan-Kendi-Isinin-Patronu-Oldu-Sira-Sizde/266>, 16.06.2019.

anne mesleği, baba mesleği ve kariyer hedefinin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkileri ise *Anova analizi* sonucunda belirlenmiştir. Yaşın girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi olmakla birlikte, en çok etkiye sahip yaş aralığının 21-30 olduğu görülmüştür. Eğitim; ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olarak ele alınmış ve eğitimin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür. En çok etkiye ise yükseköğretim sahiptir. Anne ve babanın eğitim düzeylerinde ise eğitimin etkisi görülmüş; anne de ortaöğretimin; baba da ise en çok yükseköğretimin katılımcıların girişimcilik eğilimi üzerinde etki sahibi olduğu belirlenmiştir. Anne ve babanın mesleği ile kariyer hedefinin ise, katılımcıların girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.

-İŞKUR'un uygulamalı girişimcilik eğitimine katılanların almış oldukları eğitimin, girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu görülmüştür. Cinsiyetin, medeni durumun ve girişimcilik geçmişinin eğilim üzerinde etkisi görülmezken; yaş, eğitim ve annenin eğitim düzeyinin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Regresyon analizi sonucunda girişimcilik eğitiminin modelin yüzde 13,6'sını açıklayabildiği görülmüştür. Girişimcilik eğilimini etkileyen birçok faktör olmakla birlikte, çalışmada girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerine etkileri araştırılmıştır. Bu sebeple, diğer faktörlerin etkilerini incelemek için kapsamlı araştırmalar yapılması gerekmektedir.

- Araştırmanın sonuçları daha önce yapılan araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Balaban ve Özdemir (2008), Bozkurt, Aslan ve Göral (2011), Uluköy, Demireli ve Kahya (2013), Duran, Büber ve Gümüştekin (2013) tarafından yapılan araştırmalarda girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine olumlu yönde katkısı olduğu görülmüştür. Araştırmada ele alınan Türkiye'de yapılan diğer çalışmalarda ise girişimcilik eğitiminin kısmen de olsa olumlu etkilere sahip olduğu görülmüştür. A.B.D. ve Avrupa'da yapılan çalışmalara bakıldığında ise genel olarak sonuçların araştırma ile uyumlu olduğu görülmüştür. Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu görülmüştür. Bazı araştırmalarda etki tespit edilememişse de katılımcıların girişimciliğin süreçleri

hakkında bilgi edindikleri görülmüştür. Kimi adayların girişimcilik eğitimi sonrasında girişimciliğin kendilerine uygun olmadığını anladıkları görülmüştür.

SONUÇ

Girişimcilik, özellikle A.B.D.'de ekonomi üzerindeki olumlu etkilerinin görülmesiyle ivme kazanmıştır. Girişimciliğin özellikle işsizliği azaltmada ve durgunluk içindeki ekonomileri canlandırmadaki olan rolü, ülkeleri girişimciliğe önem vermeye yöneltmiştir. Girişimciliğin olumlu etkisinin birçok platformda kanıtlanmasının ardından, girişimcilik ekosisteminin oluşturulması yönündeki çabalar artmıştır. Bu noktada, girişimcilik özellikleri doğuştan mı gelir, yoksa sonradan da kazanılabilir mi sorusuna birçok araştırmacı tarafından cevap aranmıştır. Birçok araştırma, girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, özellikle uygulamalı girişimcilik eğitimlerine katılanların sadece girişimcilik eğilimi yönünden değil, girişimin kurulması, öncesi ve sonrasındaki süreçler hakkında da önemli kazanımları olduğu, hatta bu işin zorluklarını gören bir takım girişimci adaylarının da girişimcilikten vazgeçtikleri görülmüştür.

A.B.D. ve Avrupa'da, birçok resmi ve özel kurum-kuruluş tarafından girişimciliği özendirmek adına destek sağlanmaktadır. Girişimcilik eğitimi de bu anlamda özellikle gelişmiş ülkelerde bir düşünce biçimi olarak ilköğretimden lisansüstü öğretime kadar verilmektedir. Eğitimler, uygulama ve finans açısından da desteklenmekte ve girişimlerin kuruluş ve gelişme safhasında ayakta kalmaları sağlanmaktadır. Türkiye'de de KOSGEB önderliğinde girişimcilik ekosistemi oluşturmak için birçok çalışma yapılmıştır. KOSGEB dışında Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler, TÜBİTAK, İŞKUR ve diğer kurumlar da girişimciliği yaygınlaştırmak için gerek maddi gerek eğitim yönünden gerekse de her iki yönden destek sunmaktadırlar.

Alınan eğitimlerin girişimcilik ekosistemine fayda sağlayacağı muhakkaktır. Araştırmanın sonucunda, girişimcilik eğitimi veren kuruluşların, A.B.D. ve Avrupa başta olmak üzere farklı özelliklere göre dizayn edilmiş eğitim sistemlerine geçtikleri göz önüne alınınca, yapılan çalışmaların da bu anlamda Türkiye'de eğitimlerin, eğitim verilen gruplara göre dizayn edilmesinde kullanılabilmesi mümkündür.

Girişimcilik derslerinin Avrupa ve A.B.D.’de olduğu gibi ilk ve ortaöğretim seviyesinde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Girişimcilik eğitimi alan kişilerin yüzde 38,92 oranında hibe ve kredi desteği almak için ön şart olan girişimcilik eğitimine katıldıkları görölmektedir. Girişimci olacak kişilerin işsiz oldukları için değil, idealleri doğrultusunda bu işe kanallize olmaları sağlanmalıdır.

Sonuç itibarıyla, araştırmanın bulguları Türkiye, Avrupa ve A.B.D.’de yapılan diğeri araştırmaların sonuçlarıyla uyumludur. Bununla birlikte, araştırma sonucunda girişimcilik eğitimlerinin girişimcilik eğilimine olumlu yönde katkı sağladığı görölse de, Türkiye’de verilen girişimcilik eğitimleri A.B.D. ve Avrupa’daki seviyede değildir. İleriye dönük olarak girişimcilik eğitimlerinin çeşitlendirilmesi, kadın-genç ve engellilere yönelik projelerin arttırılması ve gelişmiş ölkelerde önem verilen uygulama ayağının ilerletilmesi gerekmektedir. Özellikle İskandinav ölkelerinde girişimciliğin bir düşünce sistemi haline getirilmeye çalışıldığı, toplumun her alanından kesimlerin hatta belediyelerin de girişimci adaylarının tecrübe kazanması için sürece dahil oldukları görölmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Alpar, Reha **Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler**, Detay Yayıncılık, 2013.
- Bozkurt, Özlem Çetinkaya **Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler**, Detay Yayıncılık, 2011.
- Bridge, Simon, Ken O’neill, Frank Martin **Understanding Enterprise: Entrepreneurship and Small Business**, 3. Edition, Palgrave Macmillan, 2009.
- Büyüköztürk, Şener **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum**, Pegem Akademi, 2018.
- Çetindamar, Dilek **Türkiye’de Girişimcilik**, TÜSİAD, İstanbul, 2002.
- Drucker, Peter F. **Innovation and Entrepreneurship Practice and Principles**, Harper, 1985.
- Durak, İbrahim “Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Sayı 2, 2011, s.191-213.
- Durmuş, Beril, Serra **Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi**. Beta

- Yurtkoru, Murat Çinko Basım, 2013.
- Hishrich, Robert, Michael **Entrepreneurship**, Tenth Edition, Mc Graw Hill
Peters, Dean Shepherd Education, 2016.
- Neck, Heidi M.,
Christopher P. Neck, **Entrepreneurship – The Practice and Mind Set**,
Emma L. Murray 2018.
- Yazıcıoğlu, Yahşi, Samiye **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**,
Erdoğan Detay Yayıncılık, 2004.

MAKALELER

- Ajzen, Icek “The Theory of Planned Behavior”, **Organizational Behavior And Human Decision Processes**, Vol.50, 1991, s.179-211.
- Azoulay, Pierre, Benjamin
F. Jones, J Daniel Kim, “Age and High-Growth Entrepreneurship”, **NBER Working Paper**, 2018, s.1-47.
Javier Miranda
- Bagheri, Afsaneh, Zaidatol "The Factors Shaping Entrepreneurial Intentions",
Akmaliah Lope Pihie **Vocations and Learning**, Vol.6, 2014, s.385-401.
- Balaban, Özlem, Yasemin “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi
Özdemir Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF
Örneği”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Sayı 2, 2008,

s.133-147.

Bilic, Ivana, Ante Prka,
Gaia Vidovic

“How Does Education Influence Entrepreneurship Orientation? Case Study Of Croatia, **Management: Journal of Contemporary Management Issues**, Vol.16, 2011, s.115-128.

Bird, Barbara

“Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention”, **The Academy of Management Review**, Vol.13, 1988, s.442-453.

Bozkurt , Öznur, Kutbettin
Erdurur

“Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Sayı 8, 2013, s.57-78.

Bozkurt, Öznur, Zeynep
Aslan, Murat Göral

"Yükseköğretimde Verilen Girişimcilik Eğitiminin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Teknik Program ve Sosyal Program Karşılaştırmalı Bir Araştırma". **Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar**, İstanbul, 2011, s.822-833.

Carlsson, Bo, Pontus
Braunerhjelm, Maureen
McKelvey, Christer
Olofsson, Lars Persson,
Hakan Ylinenpaa

“The Evolving Domain of Entrepreneurship Research” **Small Business Economics**, Vol.41, 2013, s.913-930.

- Davidsson, Per “The Entrepreneurial Process As a Matching Problem”, **Academy of Management Conference**, Hawaii, 2005, s.1-33.
- Davidsson, Per, Benson Honig “The Role of Social and Human Capital Among Nascent Entrepreneurs”, **Journal of Business Venturing**, Vol.18, 2003, s.301-331.
- Doğan, Ebru “The Effect of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intentions of University Students in Turkey”, **Ekonometri ve İstatistik Dergisi**, Sayı 23, 2015, s.79-93.
- Duran, Cengiz, Harun Büber, Gülten Gümüştekin Eren “Girişimcilik Hislerine Eğitimin Katkısı: Kütahya Meslek Yüksek Okulu Makine Programı Örneği”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Sayı 8, 2013, s.33-56.
- Elfving, Jennie, Malin Brannback, Alan Carsrud “Toward A Contextual Model of Entrepreneurial Intentions”, **Understanding the Entrepreneurial Mind, International Studies in Entrepreneurship**, Vol.24, 2009, s.23-33.
- Er, Perihan Hazel “Girişimcilik ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşüncedeki Yeri: Joseph A. Schumpeter”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 29, 2013, s.75-85.
- Ercan, Salih, İsmail “Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik

- Gökdeniz Açısından Kazakistan”, **Bilig**, 2009, s.59-82.
- Estay, Christophe, François “Entrepreneurship: From Motivation to Start-up”, Durrieu, Manzoon Akhter **Journal of International Entrepreneurship**, Vol.11, 2013, s.243-267.
- Fayolle, Alain, Benoit Gailly "From Craft To Science: Teaching Models And Learning Processes In Entrepreneurship Education", **Journal of European Industrial Training**, Vol.32, 2008, s.569-593.
- Fitzsimmons, Jason R., Evan J. Douglas “Interaction Between Feasibility and Desirability in the Formation of Entrepreneurial Intentions”, **Journal of Business Venturing**, Vol.26, 2011, s.431-440.
- Florea, Ramona, Radu Florea “Entrepreneurship and Education in European Union Countries”, **Economy Transdisciplinarity Cognition**, Vol.16, 2013. s.75-80.
- Fretschner , Michael, Susanne Weber “Measuring and Understanding The Effects Of Entrepreneurial Awareness Education”, **Journal Of Small Business Management**, Vol.51, 2013, s.410–428.
- Giannetti, Mariassunta, Andrei Simonov ” On The Determinants of Entrepreneurial Activity: Individual Characteristics, Economic Environment, and Social Norms”, (Çevrimiçi) <https://ssrn.com/abstract=554511>, 14.05.2019.

- Gibson, Shanan G., Michael L. Harris, Todd D. Mick, Toni M. Burkhalter "Comparing the Entrepreneurial Attitudes of University and Community College Students", **Journal of Higher Education Theory and Practice**, Vol.11, 2011, s.11-18.
- Grecu, Valentin, Calin Denes "Benefits of Entrepreneurship Education and Training for Engineering Students", **MATEC Web of Conferences**, Vol.121, 2017, s.1-7.
- Guzman, Joaquin, Francisco Linan "Perspectives on Entrepreneurial Education: a US-Europe Comparison", **Documentos de Trabajo Nebrija. Serie Módulo Europeo Jean Monnet**, 2005, s.1-30.
- Hart, David M., Zoltan J. Acz "High-Tech Immigrant Entrepreneurship in the United States", **Economic Development Quarterly**, Vol.25, 2011, s.116-129.
- Henrekson, Magnus, Tino Sanandaji "Schumpeterian Entrepreneurship in Europe Compared to Other Industrialized Regions", **IFN Working Paper**, Vol.1170, 2017 s.1-31.
- İşcan, Ömer, Erdoğan Kaygın "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma". **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 15, 2011, s.443-462.
- Jones, Geoffrey, Rohit "Schumpeter's Plea: Rediscovering History and Relevance in the Study of Entrepreneurship."

- Daniel Wadhwani **Harvard Business School Working Paper**, No. 06-036, February 2006, s.1-38.
- Karabey, Canan Nur “Girişimsel Düşünceyi Anlamak: Düşünme Tarzı ve Risk Tercihinin Girişimsel Özyetkinlik ve Girişimcilik Niyeti İle İlişkisi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 2013, s.141-159.
- Karadeniz, Yasin “Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi”, **Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi**, Temmuz 2010, s.42-44.
- Kim, Hae-Young Analysis Of Variance (ANOVA) Comparing Means Of More Than Two Groups. **Restorative Dentistry & Endodontics**, Vol.39, 2014, s.74-77.
- Koh, Hian C. “Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics A Study of Hong Kong MBA Students”, **Journal of Managerial Psychology**, Vol.11, 1996, s.12-25.
- Korkmaz, Sezer "Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma". **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 2000, s.163-179.
- Kowalska, Monika “Entrepreneurship and Its Role from the European Union Perspective”, **Working Papers Institute of**

International Business University of Gdansk,
Vol.31, 2012, s.230-242.

Krueger Jr, Norris F.,
Michael D. Reilly, Alan L. Carsrud
“Competing Models of Entrepreneurial Intentions”,
Journal of Business Venturing, Vol.15, 2000,
s.411-432.

Krueger Jr., Norris F. ,
Alan L. Carsrud
“Entrepreneurial Intentions: Applying The Theory
Of Planned Behaviour", **Entrepreneurship &
Regional Development**, Vol.5, 1993. s.315-330.

Krueger Jr., Norris F.,
Deborah V. Brazeal
“Entrepreneurial Potential and Potential
Entrepreneurs”, **Entrepreneurship: Theory and
Practice**, Vol.18, 1994, s.91-104.

Kuratko, Donald F.
“The Emergence of Entrepreneurship Education:
Development, Trends, and Challenges”,
Entrepreneurship Theory and Practice, Vol.29,
2005. s.577-597.

Lepoutre, Jan, Wouter Van
Den Berghe, Olivier
Tilleuil, Hans Crijns
“A New Approach To Testing The Effects Of
Entrepreneurship Education Among Secondary
School Pupils”, **Vlerick Leuven Gent Working
Paper Series**, Vol.1, 2010, s.1-27.

Levesque, Moren, Maria
Minniti
“The Effect of Aging on Entrepreneurial Behavior”,
Journal of Business Venturing, Vol.21, 2006,
s.177-194.

- Lirzin, Franck “Entrepreneurs at the Heart of Economic Recovery in Europe”, **Fondation Robert Schuman European Issues**, Vol.284, 2013, s.1-8.
- Lukes, Martin “Entrepreneurs As Innovators: A Multi-Country Study on Entrepreneurs' Innovative Behaviour”, **Prague Economic Papers**, Vol.1, 2013, s.72-84.
- Martin, Nathalie “Government’s Role in Encouraging Small Business”, *Entrepreneurship and Small Business*, **eJournal USA: Economic Perspectives**, January 2006, s.13-15.
- Mcintyre, John R., Mathieu Roche “University Education For Entrepreneurs in The United States: A Critical And Retrospective Analysis of Trends in the 1990s”, 1999, s.1-65.
- Miralles, Francesc, Carla Riverola, Ferran Giones “Analysing Nascent Entrepreneurs' Behaviour Through Intention-Based Models”, **7th European Conference on Innovation and Entrepreneurship Conference Paper**, 2012, s.1-10.
- Moghavvemi, Sedigheh, Noor Akma Mohd Salleh, Masoud Abessi “Determinants Of It-Related Innovation Acceptance And Use Behavior: Theoretical Integration Of Unified Theory Of Acceptance And Use Of Technology And Entrepreneurial Potential Model”, **Social Technologies**, Vol.3, 2013, s.243-260.

- Norton Jr., William I.,
William T. Moore “The Influence of Entrepreneurial Risk Assessment
On Venture Launch or Growth Decisions”, **Small
Business Economics**, Vol.26, 2006, s.215-226.
- Oosterbeek, Hessel, Mirjam
van Praag, Auke Ijsselstein “The Impact of Entrepreneurship Education on
Entrepreneurship Skills and Motivation”, **European
Economic Review**, Vol.54, 2010, s.442-454.
- Ören, Kenan, Mehmet
Biçkes “Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli
Üzerindeki Etkileri (Nevşehir’deki Yüksek Öğrenim
Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma)”,
**Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 16, 2011, s.67-86.
- Özsoy, Emrah, Gültekin
Yıldız “Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir
Literatür Taraması”, **İşletme Bilimi Dergisi**, Sayı 2,
2013, s.1-12.
- Öztaş, Mehmet, Murat
Kasımoğlu, Erkan Faruk
Şirin “The Effect Of Entrepreneurial Personality Traits Of
Undergraduates In The Area Of Education Of
Physical Education And Sports On The
Entrepreneurship Tendency”, **Journal of Human
Sciences**, Vol.7, 2017, s.4365-4382.
- Peng, Zhengxia, Genshu
Lu, Hui Kang “Entrepreneurial Intentions and Its Influencing
Factors: A Survey of the University Students in
Xi’an China”, **Creative Education**, Vol.3, 2012,
s.95-100.

- Perreault, William D. Jr.,
Laurence E. Leigh Reliability of Nominal Data Based on Qualitative Judgments. **Journal of Marketing Research**, Vol.26, 1989, s.135-148.
- Peter, Paul J. "Reliability: A Review of Psychometric Basics and Recent Marketing Practices", **Journal of Marketing Research**, Vol.16, 1979, s.6-17.
- Peterman, Nicole E.,
Jessica Kennedy "Enterprise Education: Influencing Students' Perceptions of Entrepreneurship", **Entrepreneurship Theory and Practice**, Vol.28, 2003, s.129-144.
- Raposo, Mario, Arminda do Paço "Entrepreneurship Education: Relationship Between Education and Entrepreneurial Activity, **Psicothema**, Vol.23, 2011, s.453-457.
- Rotter, Julian B. "Internal Versus External Control of Reinforcement A Case History of a Variable", **American Psychologist**, Vol.45, 1990, s.489-493.
- Rotter, Julian B. "Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement", **Psychological Monographs: General and Applied**, Vol.80, 1966, s.1-28.
- Sanchez, Jose C. "University Training For Entrepreneurial Competencies: Its Impact On Intention Of Venture Creation", **International Entrepreneurship and**

Management Journal, Vol.7, 2011, s.239-254.

- Sanchez, Jose C. “The Impact Of An Entrepreneurship Education Program On Entrepreneurial Competencies And Intention”, **Journal of Small Business Management**, Vol.51, 2013, s.447–465.
- Sobel, Russell S. “Economic Freedom and Entrepreneurship”, **What America’s Decline in Economic Freedom Means for Entrepreneurship and Prosperity**, 2015, s.37-66.
- Solmaz, Seyit Ahmet, Özlem Aksoy, Serkan Şengül, Mehmet Sarıışık “Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı 16, 2014, s.41-55.
- Solomon, George, Loyd Fernald “The Growth Of Entrepreneurship Education in The United States”, 2014, s.1-20
- Souitaris, Vangelis, Stefania Zerbinati, Andreas Al-Laham “Do Entrepreneurship Programmes Raise Entrepreneurial Intention of Science and Engineering Students? The Effect Of Learning, Inspiration And Resources”, **Journal of Business Venturing**, Vol.22, 2007, s.566-591.

- Strauss, Steve “Government’s Role in Encouraging Small Business”, **Entrepreneurship and Small Business, eJournal USA: Economic Perspectives**, January 2006, s.10-12.
- Teoh, Hai Y., See L. Foo “Moderating Effects Of Tolerance For Ambiguity And Risktaking Propensity On The Role Conflictperceived Performance Relationship: Evidence From Singaporean Entrepreneurs”, **Journal Of Business Venturing**, Vol.12, 1997, s.67-83.
- Tran, Anh T.P., Harald Von Korflesch “A Conceptual Model of Social Entrepreneurial Intention Based on The Social Cognitive Career Theory”, **Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship**, Vol.10, 2016, s.17-38.
- Uluköy, Metin, Cemalettin Demireli "Cinsiyetin Girişimcilik Özellikleri Üzerine Etkisi: Erkek Girişimcilik ve Kadın Girişimciliğin Karşılaştırmalı Analizi", **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 22, 2014, s.47-55.
- Uluköy, Metin, Cemalettin Demireli, Vasfi Kahya Kosgeb Girişimcilik Eğitimi Kurslarına Katılan Katılımcıların Girişimcilik Profiline Yönelik Bir Alan Araştırması, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2013, s.79-96.
- Wang, Clement K., Poh-Kam Wong “Entrepreneurial Interest Of University Students In Singapore”, **Technovation**, Vol.24, 2004, s.163-

- Wessner, Charles W. "Entrepreneurship and The Innovation Ecosystem Policy Lessons From The United States", **Local Heroes in the Global Village. International Studies in Entrepreneurship**, Vol.7, 2005, s.67-89.
- Wilson, Karen E. "Entrepreneurship Education in Europe", **Entrepreneurship And Higher Education**, Chapter 5, 2008. s.1-20.
- Wu, Sibin, Linda Matthews, Grace K. Dagher "Need For Achievement, Business Goals, And Entrepreneurial Persistence", **Management Research News**, Vol.30, 2007, s.928-941.
- Yelboğa, Atilla "Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **İş, Güç - Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, Sayı 2, 2006, s.196-211.
- Yu, Chien Wen "Understanding The Ecosystems Of Chinese And American Entrepreneurship Education", **Journal of Entrepreneurship Education**, Vol.21, 2018, s.1-18.
- Yumuk, Gülsevim "Turizm Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğitimlerinin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi", **Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi**, 2013, s.96-120.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- Birch, David “Slump, What Slump”, Fortune Magazine, Small Business, December 2002
- Hur, Johnson “History of Entrepreneurship”, (Çevrimiçi) <https://bebusinessed.com/history/history-of-entrepreneurship/>, 22.03.2019.
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), (Çevrimiçi), <https://www.kosgeb.gov.tr/>, 27.03.2019.
- Sakarya, Ayşegül Girişimciliğin Yaşı Olur mu?, (Çevrimiçi) <https://startup.capital.com.tr/arastirmalar/girisimciligin-yasi-olur-mu.html>, 22.03.2019.
- The Small Business Innovation Research The Small Business Innovation Research (SBIR), (Çevrimiçi) <https://www.sbir.gov/>, 23.03.2019.
- TÜBİTAK Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), (Çevrimiçi) <http://www.tubitak.gov.tr/>, 27.03.2019.
- Türkiye İsrافی Önleme Vakfı Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA), (Çevrimiçi) <http://www.israf.org/sayfa/Mikrofinans-Kullanan-50-bin-Bayan-Kendi-Isinin-Patronu-Oldu-Sira-Sizde/266>, 16.06.2019.

Türkiye İstatistik Kurumu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) Girişimcilik İstatistikleri
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30847>, 05.03.2019.

Türkiye İstatistik Kurumu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) 2017 İşgücü İstatistikleri
<http://tuik.gov.tr/OncekiHBARama.do>, 13.05.2019.

Türkiye İstatistik Kurumu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) 2018 İşgücü İstatistikleri
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30677>, 15.06.2019.

Türkiye İstatistik Kurumu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (Çevrimiçi) Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması
<http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27820>, 12.09.2018.

Türkiye İstatistik Kurumu Küçük ve Orta büyüklükteki Girişim İstatistikleri
<http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21540>, 27.05.2019.

Türk Dil Kurumu Türkiye İş Kurumu (TDK), (Çevrimiçi)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c95105728a330.36194543, 22.03.2019.

Türk Dil Kurumu Türk Dil Kurumu (TDK), (Çevrimiçi)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c95177b4fcb62.25527737, 22.03.2019.

Türkiye İş Kurumu Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), (Çevrimiçi)
<https://www.iskur.gov.tr/>, 22.03.2019.

Türkiye İş Kurumu 2017-2018 İstatistik Bültenleri, (Çevrimiçi)
<https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/>, 13.05.2019

U.S. Small Business Administration U.S. Small Business Administration (SBA), (Çevrimiçi), <https://www.sba.gov/>, 22.03.2019.

TEZLER

Avşar, Mustafa “Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması, Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2007.

Bayram, Gül Nazik “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Gaziantep, 2014.

- Cansız, Emine “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2007.
- Çetinkaya, Mustafa Burak “İşkur’un Uygulamaları Girişimcilik Eğitimlerinin Etkinliğinin Ölçülmesi: Karabük İli Örneği”, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük, 2017.
- Karakaş, Ayşe Fulya “İşletme ve Mühendislik Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğiliminin Karşılaştırılması: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2012.
- Karali, Sofia “The Impact Of Entrepreneurship Education Programs On Entrepreneurial Intentions: An Application Of The Theory Of Planned Behavior”, Erasmus University of Rotterdam, Unpublished Master's Thesis, Netherlands, 2013.
- Saylan, Uğur “Girişimcilik Kültürü: Balıkesir’de Turizm Sektörüne Yönelik Bir Araştırma”, Balıkesir

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2011.

Rigley, Brian, Ramona
Rönnqvist

“Entrepreneurship Education And Its Outcomes A Study Investigating Students' Attitudes And Motivations After Completing An Entrepreneurial Program”, Umea School Of Business, Unpublished Master’s Thesis, Sweden, 2010.

DİĞER YAYINLAR

Atkinson, Robert D., Scott
Andes

“The 2010 State New Economy Index”, 2010.

Avrupa Girişimcilik
Eğitimi Geliştirme Ağı

Avrupa Girişimcilik Eğitimi Geliştirme Ağı
Danışma Kurulu Toplantısı Çalıştay Sonuç Raporu,
2018.

Avrupa Komisyonu

Avrupa’da Okulda Girişimcilik Eğitimi, **Eurydice Raporu**. 2016.

Bacigalupo, Margherita,
Panagiotis Kampylis Yves
Punie, Godelieve Van den

EntreComp: The Entrepreneurship Competence
Framework, 2016.

Brande

Bosma, Niels, Donna Kelley Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Global Report, 2019, s.1-149.

European Commision Entrepreneurship 2020 Action Plan: Reigniting the Entrepreneurial Spirit in Europe, European Commision, Brussels, 2013, s.1-33

Greene, Patricia G., Candida G. Brush, Elaine J. Eisenman, Heidi Neck, Sam Perkins “Entrepreneurship Education: A Global Consideration From Practice to Policy Around the World, **WISE Research 2 - Entrepreneurship Education**, 2015.

Jain, Pawan Kumar “Entrepreneurship and Environment”, (Çevrimiçi) <https://sol.du.ac.in/mod/book/view.php?id=1239&chapterid=881>, 09.04.2019

Karadeniz, Esra “Türkiye’de ve Bölgeler’de Girişimcilik”, **GEM 2014 Türkiye Raporu**, 2014.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Girişimcilik Konseyi Kuruluş ve Çalışma Esasları.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Girişimcilik Destek Programı Uygulama Esasları.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi	Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018, 2015.
Lackeus, Martin	Entrepreneurship in Education What,, Why, When, How, OECD Entrepreneurship 360 Background Paper, 2015.
Obama, Barack	Administration of Barack Obama, 2016 , Executive Order 13731—Global Entrepreneurship.
Reichert, Sybille	“The Role of Universities in Regional Innovation Ecosystems”, European University Association , 2019.
Römer-Paakkanen, Tarja	“The Role of Family Background, Education And Hobbies In Student Processes Of Becoming Entrepreneurs”, Haaga Helia University Publication Series , Discusion 4, 2009.
Sarri, Aikaterini, Stavroula Laspita ve Anastasios Panopoulos	“Entrepreneurial intention models and female entrepreneurship”, Sinking İnequality: Business Startup Motivation And Business Growth İn Female Entrepreneurship (Foremost Proje) Final Report , 2017.
T.C. Kalkınma Bakanlığı	10. Kalkınma Planı 2014-2018, Girişimciliğin Geliştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu,

2014.

U.S. Small Business
Administration (SBA)

“U.S. Small Business Administration Strategic Plan
Fiscal Years 2018 – 2022”, 2018, s.1-234.

EKLER

ANKET FORMU

Değerli Öğrencimiz;

Bu anket formu, “GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÜZERİNE ETKİSİ VE BİR ARAŞTIRMA” konulu Yüksek Lisans Tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmış olup, belirtilen bu bilimsel amacı dışında kesinlikle kullanılmayacaktır. Bu bakımdan **isim belirtmenize gerek yoktur**. Ankette yer alan ifadelere ilişkin vereceğiniz en doğru cevap, sizin mevcut durum hakkındaki görüşünüz olacaktır. Vereceğiniz cevapların görüşlerinizi yansıttığı biçimde ve samimi olması araştırmanın amacına ulaşmasında önemli ölçüde katkılar sağlayacaktır. Bu bakımdan desteklerinizi esirgemeyeceğinize olan inancımızla, katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Tez Öğrencisi
Umut AYAR

Proje Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ebru DOĞAN
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

I.BÖLÜM

Aşağıda yer alan seçeneklerden size uygun olan **bir tanesine** (✓) işaretini koyunuz.

1. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaş Grubunuz?

☐ 20 ve altı ☐ 21-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51 ve üzeri

3. Medeni Durumunuz?

☐ Evli ☐ Bekâr

4. Eğitim Durumunuz?

☐ Okur Yazar ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü ☐ Doktora

5. Annenizin Eğitim Durumu?

☐ Okur Yazar ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü ☐ Doktora

6. Babanızın Eğitim Durumu?

☐ Okur Yazar ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü ☐ Doktora

7. Annenizin Mesleği ?

☐ Kamu Çalışanı ☐ Özel Sektör-Ücretli ☐ Emekli ☐ Ev Hanımı ☐ Kendi İşinin Sahibi

8. Babanızın Mesleği?

☐ Kamu Çalışanı ☐ Özel Sektör-Ücretli ☐ Emekli ☐ Kendi İşinin Sahibi

9. Ailede Sizin Dışınızda Girişimci Var mı?

☐ Yok ☐ Var [Kim olduğu.....]

10. Daha Önce Girişimcilik Faaliyetinde Bulundunuz mu?

☐ Evet ☐ Hayır

11. Kariyer Hedefi

☐ Kamu Sektörü ☐ Özel Sektör ☐ Kendi İşini Kurmak

12. Kendi İşini Kurma Sebebi?

- () Kendi işinin patronu olmak () Finansal bağımsızlık
 () Gerçekleştirmek istediği hayaller () Düzenli çalışma isteği
 () Bir hobiyi işe dönüştürmek () Yenilik Yaratma
 () Diğer [Belirtiniz]

13. Kurs Katılma Sebebi?

- () Zamanı Değerlendirmek () Hibe ve Kredi Desteği Almak
 () Girişimcilik Anlamında Kendini Geliştirmek () Sertifika Almak
 () Diğer [Belirtiniz]

II. BÖLÜM

	Aşağıdaki ifadelerle kişisel görüşünüzü yansıtacak olan tek bir ifadeyi seçerek o ifadenin karşısındaki değerlendirme kutucuğuna (✓) işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ						
1	Bu program/kurs mezunları kendi işlerini kurmak için gerekli fırsatları yaratma yeteneğine sahiptirler					
2	Bu program/kurs mezunları mutlaka kendi işlerini kurmayı hedeflemelidir					
3	Bu program/kurs mezunları asla kamu sektöründe çalışmayı planlamamalıdır					
4	Bu program/kurs mezunları mutlaka girişimci olmaya odaklanmalıdır					
5	Bu program/kurs mezunları asla özel sektörde çalışmayı planlamamalıdır					
6	Bir işin fırsatlar sunması; emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir					
7	Çok çalışan sürekli hedef büyüten bir kişiliğe sahip olmak istemem					
8	Sosyal yaşamı, iş yaşamını, eğlenceyi dengeli bir şekilde yaşayan bir kişiliğe sahip olmak isterim					
9	Mevcut gerçeklere birebir bağlı kalarak hareket etmeyi tercih ederim					
10	Gerçekleri zorlayarak sezgiye, hislere ve hayallere dayalı hareket etmeyi tercih ederim					
11	İnandığım bir konuda çoğunluğun eğilimine uymayarak negatif bir değerlendirmeye maruz kalma pahasına karar veririm					
12	İnandığım bir konu dahi olsa kural dışı davranmayı ve marjinal olmayı göze alamam					
13	Kariyerimin gelecek 5 yılında yüksek maaşlı bir iş fırsatı karşısına çıkarsa kabul ederim					
14	Kariyerim için gerekli olsa dahi önceliklerimden vazgeçmem					

III. BÖLÜM

Aşağıdaki ifadelere kişisel görüşünüzü yansıtacak olan tek bir ifadeyi seçerek o ifadenin karşısındaki değerlendirme kutucuğuna (✓) işareti koyunuz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ÖLÇEĞİ						
1	Eğitimin başarılı bir girişimci olunmasında etken bir unsur olduğunu düşünüyorum					
2	Girişimcilik eğitimi, girişimde bulunma konusunda beni olumsuz etkiledi					
3	Girişimcilik eğitimi, girişimci olma yolundaki düşüncelerimi olumlu yönde etkiledi					
4	Girişimcilik eğitimi, önceden fark etmediğim potansiyeli ortaya çıkardı					
5	Aldığım eğitim ile bende girişimci olabilirim düşüncesi ağırlık kazanmaya başladı					
6	Girişimcilik eğitimi, girişimciliği bir kariyer olarak düşünmeme sebep oldu					
7	Başarılı bir girişimci olmak için en önemli unsur eğitimidir					
8	Girişimcilik potansiyelinin geliştirilmesinde eğitim önemli bir unsurdur					
9	Potansiyelimden girişimcilğe uygun olmadığımı girişimcilik eğitimi ile görmüş oldum					
10	Eğitim sayesinde gençlerin girişimcilik potansiyeli geliştirilebilir					